

ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ УКРАЇНИ

Звіт за результатами дослідження

2025

За сприяння

Федеральне Міністерство
економічного співробітництва
та розвитку

УДК 374.7(477) + 336.5:374.7(477)

04060, м. Київ, вул. Максима Берлинського, 9

+(380)97-077 69-58

info@uaod.org.ua

ISBN 978-617-8352-96-7

Лук'янова, Л., & Кравченко, О. Фінансування освіти дорослих у територіальних громадах України. Звіт за результатами дослідження. Київ : Талком, 2025. 92 с.

Lukianova, L., & Kravchenko, O. *Funding of Adult Education in the Territorial Communities of Ukraine. Research Report*. Kyiv: Talkom, 2025. 93 p.

Українська асоціація освіти дорослих (УАОД) – неприбуткова громадська спілка, яка об'єднує провайдерів неформальної, професійної та громадянської освіти дорослих.

УАОД є офіційним членом Європейської асоціації освіти дорослих з червня 2016 року, співпрацює з DVV International та іншими міжнародними організаціями.

Основна місія: формування суспільства, що навчається впродовж життя, розвиток системи освіти дорослих в Україні.

Ключові напрями діяльності:

Участь у формуванні політики освіти дорослих і політики навчання впродовж усього життя в Україні, в тому числі у розробці проектів законодавчих актів.

Участь у розробці проектів державних концепцій, стратегій розвитку освіти дорослих в Україні та їхньої реалізації.

Сприяння розвитку потенціалу членів АСОЦІАЦІЇ і їхньої діяльності на території країни, розширенню можливостей їхнього професійного розвитку.

Проведення інформаційно-просвітницьких, науково-дослідних заходів, організація семінарів, конференцій та освітніх ініціатив

Авторське право посібника зберігається за УАОД. Публікація посібника без дозволу УАОД заборонена

ISBN 978-617-8352-96-7

© УАОД, 2025

© Лариса Лук'янова, 2025

© Олена Кравченко, 2025

Автори

- Лариса ЛУК'ЯНОВА доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, Голова правління ГС Українська асоціація освіти дорослих, директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України
- Олена КРАВЧЕНКО доктор педагогічних наук, професор, виконавчий директор ГС Українська асоціація освіти дорослих

За загальною редакцією Лариси Лук'янової

ЗМІСТ

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО	5
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ Й ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У ВИБРАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ УКРАЇНИ	7
Методологія дослідження	7
1.1.Алгоритм аналізу фінансування освіти дорослих у вибраних територіальних громадах України	8
1.2.Візерунок досліджуваної сукупності громад з надання інформації щодо фінансування освіти дорослих	9
1.3.Нормативно-правове врегулювання фінансування освіти дорослих у територіальних громадах	11
1.4.Структура фінансування освіти дорослих в Україні та її вплив на розвиток територіальних громад	24
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ФІНАНСУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ З ОСВІТИ І НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ	28
2.1.Аналіз соціально-економічного стану територіальних громад	28
2.2.Аналіз результатів анкетування територіальних громад України	36
2.3.Результати опитування представників фокус-групи	66
РОЗДІЛ 3. УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ	69
3.1.Загальні висновки	69
3.2.Рекомендації	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	76
ДОДАТКИ.....	79

ВІТАЛЬНЕ СЛОВО

Шановні колеги, партнери, представники громад, освітяни!

В умовах повномасштабної війни освіта дорослих в Україні набуває нової ваги та відповідальності. Вона вже давно вийшла за межі лише підвищення кваліфікації чи професійної перепідготовки. Сьогодні це – насамперед інструмент підтримки гідності, психоемоційної стійкості, солідарності та реінтеграції в суспільство, особливо для тих, хто пережив бойові дії. Саме через освіту дорослих громади можуть швидше реагувати на виклики, інтегрувати внутрішньо переміщених осіб, ветеранів та ветеранок війни, підтримувати родини, активізувати локальні ініціативи та забезпечувати сталий розвиток навіть у кризових умовах.

У часи глибоких змін і викликів саме громади стають простором реальних дій і рішень. Освіта дорослих у такому середовищі набуває особливого значення як засіб соціальної інтеграції, економічного відновлення та громадянської активності. Її роль зростає у контексті повернення людей до активного суспільного життя, зміни професійного шляху, переосмислення життєвих цінностей.

Звіт за результатами дослідження «Фінансування освіти дорослих у територіальних громадах України» є важливим кроком на шляху до побудови

сталої, відкритої та орієнтованої на людину системи освіти дорослих. Це важлива спроба системного аналізу можливостей й бар'єрів, з якими стикаються громади у фінансуванні освітніх ініціатив для дорослого населення – включно з тими, що спрямовані на підтримку людей, які повертаються з війни або були змушені залишити свої домівки.

Це дослідження створює підґрунтя для діалогу між усіма зацікавленими сторонами – органами влади, громадянським суспільством, освітянами та міжнародними партнерами. Такий діалог критично важливий для розбудови ефективної політики в галузі освіти дорослих на місцевому і національному рівнях.

DVV International вже багато років послідовно підтримує розвиток освіти дорослих в Україні. Ми переконані, що саме завдяки таким дослідженням ми можемо глибше зрозуміти потреби громад, розширити можливості навчання для кожного, хто потребує нового старту, та сформувані спільне бачення майбутнього.

Щиро дякую авторам дослідження, партнерам і всім, хто долучився до реалізації цього проекту. Бажаю всім учасникам натхнення, професійного зростання та подальших успіхів у розвитку доступної, людяної та стійкої системи освіти дорослих в Україні

З повагою,
Олег Смирнов
Директор Представництва
DVV International в Україні

ВСТУП

Глобалізаційні та євроінтеграційні процеси, нові виклики, зокрема COVID – 19, військова агресія РФ проти України, суперечності і загрози в умовах переходу до цифрового суспільства зумовлюють необхідність якісних змін в організації освіти дорослих як невід’ємної складової освіти впродовж життя. Підтвердженням цієї тези є визначені індикатори розвитку людського капіталу, з-поміж інших, провідним визначено участь дорослих у неперервній освіті. Так за результатами міжнародних досліджень, у країнах – членах ОЕСР середня кількість дорослих громадян країни, які беруть участь у програмах освіти дорослих, становить 40% від загальної чисельності населення. Тоді як в Україні лише 9% дорослих охоплено різними видами навчання.

Україна має суттєві прогалини у розвитку системи освіти дорослих. Передусім такий стан можна пояснити слабким рівнем сформованості державної політики у сфері освіти дорослих, відсутністю необхідної законодавчої бази, зокрема Закону «Про освіту дорослих» й належного фінансування освіти і навчання різних категорій дорослого населення. Натомість зарубіжний досвід свідчить, що успішному розвитку освіти дорослих сприяють саме державна політика й законодавча база, що передбачають відповідальність держави, підприємців і територіальних громад за професійний й особистісний розвиток громадян та визначають порядок фінансування цієї діяльності.

В умовах сучасних суспільних трансформацій роль фінансування освіти дорослих у територіальних громадах набуває дедалі більшого значення. Фінансування освіти дорослих територіальних громад відіграє ключову роль у забезпеченні доступності, якості та розвитку освітніх можливостей дорослого населення. Здатність територіальних громад ефективно організовувати та підтримувати програми навчання дорослих безпосередньо залежить від фінансових ресурсів, доступних для цих цілей.

Загалом фінансування освіти дорослих у громадах включає розподіл бюджетних коштів, залучення приватного капіталу, грантів і благодійних внесків, що вимагає комплексного підходу та стратегічного планування. У цьому контексті важливо дослідити, як фінансові інвестиції впливають на якість та доступність освітніх програм для різних категорій дорослих, а також як громади можуть оптимізувати використання ресурсів задля максимального суспільного ефекту.

Цей аналіз покликаний висвітлити основні аспекти фінансування освіти дорослих, його значення для розвитку територіальних громад і потенційні шляхи вирішення існуючих проблем у цій сфері.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ, ОРГАНІЗАЦІЯ Й ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У ВИБРАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ УКРАЇНИ

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження щодо фінансування освіти дорослих у територіальних громадах було проведено з 1 вересня 2024 року по 30 грудня 2024 року ГС Українська асоціація освіти дорослих за фінансової підтримки Представництва DVV International в Україні. Дослідження вимагало комплексного підходу й відбувалося у декілька етапів, включало сукупність методів збору, аналізу і представлення даних.

Мета дослідження: Визначити стан, особливості та проблеми фінансування освіти дорослих у територіальних громадах України в умовах повномасштабної війни.

Цільові групи: територіальні громади дев'яти (Київська, Вінницька, Львівська, Дніпропетровська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Чернігівська, Сумська) областей із шести (Центральний, східний, західний, північний, північно-східний, південний) регіонів України.

Перспективи: на основі аналізу результатів опитування будуть сформульовані пропозиції на державному, регіональному рівнях та рівні територіальних громад з питань цільового перерозподілу коштів, які виділяються на освіту різних категорій дорослого населення, зокрема й вразливих, що сприятиме адаптації до нових умов проживання, отримання роботи, продовження навчання, психологічної підтримки тощо.

Вибірка для дослідження: визначення критеріїв відбору громад та розміру вибірки (залучення 10-12 громад з різних областей України для забезпечення репрезентативності отриманих даних).

Методи збору даних:

- Онлайн анкетування (опитування представників місцевої влади)
- Експертні інтерв'ю – фокус група (з освітянами, соціальними працівниками, пересічними громадянами).

Методи аналізу даних:

- Кількісний метод.
- Якісний аналіз.

Етапи проведення дослідження:

1. Підготовчий етап.
2. Власне експеримент. Збір даних.
3. Формування висновків та пропозицій.
4. Презентація результатів.

1.1. Алгоритм проведення дослідження з фінансування освіти дорослих у вибраних територіальних громадах України

Підготовчий етап

Створення візерунку досліджуваної сукупності громад для надання інформації щодо аналізу про фінансування освіти дорослих.

Визначення мети і цілей аналізу.

Збір даних

Аналіз соціально-економічного стану територіальних громад

Збір демографічних даних:

- Соціально-економічні характеристики (зайнятість, інфраструктури).
- Загальні кількість населення громади.
- Вікова структура населення громади.
- Частка населення віком 18 – 65 років.
- Частка працездатного населення.
- Кількість тимчасово переміщених осіб у громаді.

Оцінка ринку праці:

- Сектор зайнятості (промисловість, сільське господарство, послуги тощо).
- Попит на певні професії чи спеціальності.

Соціальна ситуація:

- Групи ризику (незайняті, пенсіонери, молодь без професії).
- Вразливі категорії (вимушені переселенці, малозабезпечені).

Аналіз потреб в освіті дорослих територіальних громад

Оцінка поточного стану освіти дорослих

- Наявні освітні установи (центри освіти дорослих) та програми (курси, тренінги, вебінари тощо).
- Рівень доступу до освіти дорослих у громаді.

Потреби громади:

- Попит на освітні програми (перепідготовка, підвищення кваліфікації, нові професії тощо).
- Особливі інтереси громади (освіта з підприємництва, цифрових навичок).

Перешкоди у реалізації потреб:

- Фінансові (нестача коштів для навчання).
- Логістичні (віддаленість навчальних центрів).
- Інформаційні (недостатня поінформованість про програми).

Фінансовий аналіз

Оцінка поточного бюджету:

- Наявність/відсутність/обсяг фінансування, виділена на освіту дорослих.
- Визначення обсяг програм освіти дорослих.

Ідентифікація додаткових джерел фінансування:

- Гранти, державні програми, міжнародна підтримка.
- Партнерство з бізнесом чи неурядовими організаціями.

Підготовка звіту з результатами дослідження

- Опрацювання гугл-форм із закритими відповідями
- Опрацювання інтерв'ю учасників фокус-груп.
- Підготовка статистичних таблиць і графіків.
- Аналіз, узагальнення та інтерпретація результатів анкетування.

Висновки і рекомендації

Пріоритизація освітніх програм:

- Виявлення кращих практик, задля реалізації в інших громадах.
- Визначення пріоритетних груп населення для освітніх програм.
- Визначення найбільш актуальних напрямів для інвестицій.
- Визначення програм, з найбільшим соціальним/економічним ефектом.
- Визначення перспектив розвитку освіти дорослих у громаді.
- Формування пропозицій для органів влади щодо покращення фінансування та підтримки громад.

Презентація результатів

- Проведення круглих столів або презентацій для зацікавлених сторін.

1.2. Візерунок досліджуваної сукупності громад для надання інформації щодо фінансування освіти дорослих

Запити було надіслано у 17 територіальних громад усіх регіонів (Центральний, східний, західний, північний, північно-східний, південний) дев'яти (Київська, Вінницька, Львівська, Дніпропетровська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Чернігівська, Сумська) областей України (Додаток А) (Рис.1.1).

Запит був адресований голові територіальної громади (Додаток Б).

При цьому враховувалися сукупність критеріїв:

1. Регіональне представництво: охоплення різних областей України для отримання репрезентативних даних щодо фінансування освіти дорослих у різних регіонах.
2. Географічний компонент: забезпечення представництва громад з різних регіонів України для отримання різноманітних даних.
3. Демографічні показники: оцінка вікової структури населення, зокрема частки дорослого населення, яке може бути зацікавлене в освітніх послугах.
4. Економічний розвиток: урахування рівня економічної спроможності громад, що може впливати на можливості фінансування освітніх програм.
5. Розмір громади: включення як великих, так і малих громад для аналізу
6. Інфраструктура освіти дорослих: наявність/відсутність закладів освітніх послуг для дорослих (Центри освіти дорослих, організації, установи з підвищення кваліфікації).
7. Урахування попереднього досвіду: участь громади у реалізації програм з освіти дорослих, участь у конкурсах, що проводилася УАОД або планують впроваджувати програми освіти дорослих.

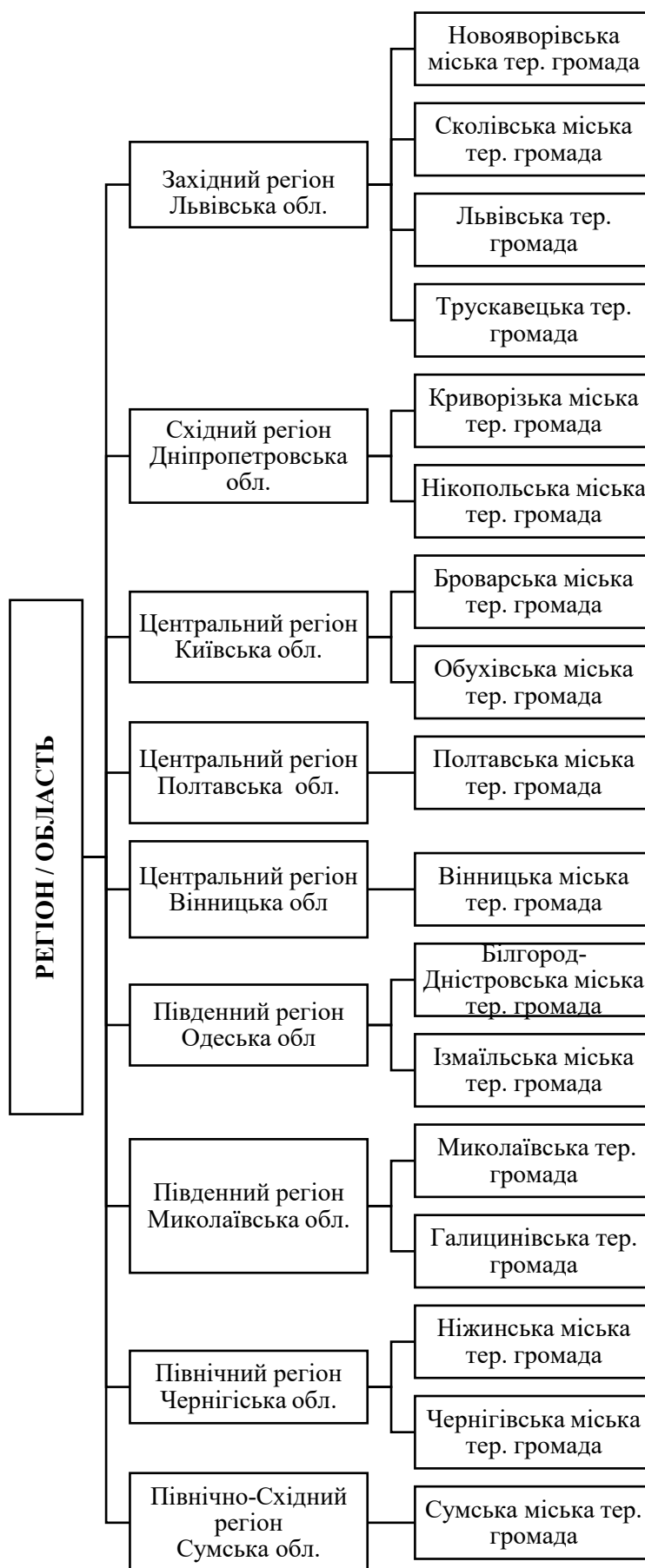

Рис. 1.1. Регіональний розподіл територіальних громад України, в яких здійснювався аналіз фінансування освіти дорослих

На думку авторів, ці критерії є пріоритетними і дозволять отримати сукупність даних, необхідних для відтворення комплексної картини щодо стану фінансування освіти дорослих у різних регіонах і типах територіальних громад України.

Дослідження має на меті:

- виявити існуючі практики фінансування освіти дорослих у різних типах громад та регіонах України;
- оцінити обсяги та джерела фінансування, включаючи місцеві бюджети, державні субвенції, кошти міжнародних донорів та інші джерела;
- проаналізувати вплив різних критеріїв (регіонального представництва, демографічних показників, економічного розвитку тощо) на рівень та пріоритети фінансування освіти дорослих;
- з'ясувати потреби та виклики громад у сфері фінансового забезпечення програм освіти дорослих;
- ідентифікувати успішні моделі та практики фінансування, які можуть бути поширені на інші громади;
- розробити рекомендації для покращення фінансової стійкості та ефективності системи освіти дорослих на місцевому рівні.

1.3. Нормативно-правове врегулювання фінансування освіти дорослих у територіальних громадах в умовах повномасштабної війни

Фінансування освіти дорослих в територіальних громадах передбачає складний процес, що визначається багатьма чинниками, враховуючи законодавство України, економічний стан регіону, потреби місцевого населення та державну політику. Розуміння цих механізмів є ключовим для забезпечення освіти дорослих у кожній територіальній громаді.

Законодавча база України, що стосується місцевого самоврядування та децентралізації, має суттєвий вплив на фінансування освіти дорослих у територіальних громадах в умовах повномасштабної війни. Ці закони створюють правові рамки для того, щоб громади могли самостійно вирішувати, як розподіляти свої бюджетні кошти, включаючи інвестування в освіту дорослих.

У процесі вивчення нормативно-правового врегулювання фінансування освіти дорослих у територіальних громадах використовувалися інформаційно-пошукова система «Законодавство України» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>), що містить основні документи законодавства, зокрема Конституцію України, Кодекси та Закони України, Постанови Кабінету Міністрів України, Накази міністерств тощо.

Європейська хартія місцевого самоврядування – це фундаментальний документ, який визначає права та обов'язки територіальних громад¹. Вона має значний вплив на різні сфери життя громад, зокрема, і на фінансування освіти дорослих.

Вплив Європейської хартії місцевого самоврядування на фінансування освіти дорослих у територіальних громадах полягає у тому, що Хартія:

- проголошує принцип субсидіарності, який означає, що повноваження мають здійснюватися на найнижчому рівні влади, який найбільш ефективно може вирішити проблему. Саме територіальні громади, як найближчі до громадян, мають більшу відповідальність за організацію та фінансування освіти для своїх мешканців.

- гарантує фінансову самостійність органів місцевого самоврядування. Територіальні громади мають право на власні фінансові ресурси, які вони можуть використовувати для вирішення місцевих проблем, зокрема для фінансування освіти дорослих.

- надає громадам право на самоврядування, що включає в себе право приймати рішення щодо розподілу бюджетних коштів. Таким чином, громади можуть самостійно визначати пріоритети у витрачанні коштів, включаючи фінансування освіти дорослих.

- передбачає співпрацю між державою та місцевим самоврядуванням. Держава зобов'язана підтримувати фінансово місцеві бюджети, зокрема, для забезпечення надання якісних освітніх послуг.

- вимагає від місцевих органів влади забезпечення прозорості та підзвітності у своїй діяльності, що передбачає інформування громадськості яким чином використовуються бюджетні кошти, зокрема кошти, спрямовані на освіту дорослих.

Дотримання положень Європейської хартії місцевого самоврядування створює сприятливі умови для розвитку освіти дорослих на рівні територіальних громад. Вищезазначений документ надає громадам більшу автономію у фінансуванні освіти, що дозволяє їм краще враховувати місцеві потреби та особливості. Однак, для ефективного використання цих можливостей необхідно, щоб громади мали достатню фінансову спроможність, а також необхідні знання та досвід у сфері освіти дорослих.

Питання фінансування освіти дорослих у територіальних громадах є дуже актуальним, оскільки саме на місцевому рівні часто вирішуються питання забезпечення доступу до навчання дорослого населення. Хоча спеціалізованого закону, який би вичерпно регулював усі аспекти фінансування освіти дорослих у територіальних громадах, не існує, основні положення можна знайти в таких документах:

- Конституція України² забезпечує загальне право на освіту, закріплюючи принципи місцевого самоврядування та децентралізації влади.

- Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні»³ надає територіальним громадам широкі повноваження, зокрема в сфері освіти,

¹ Європейська хартія місцевого самоврядування. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text

² Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

³ Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

що дозволяє громадам самостійно розробляти та затверджувати програми розвитку освіти, визначати пріоритети фінансування та управляти освітніми закладами.

– Виборчий кодекс України⁴ забезпечує демократичний процес обрання органів місцевого самоврядування, що дає можливість громадянам обирати представників, які будуть відстоювати їхні інтереси, зокрема в питаннях освіти дорослих.

– Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII «Про добровільне об'єднання територіальних громад»⁵ сприяє об'єднанню невеликих громад у більш спроможні, що дозволяє їм ефективніше використовувати ресурси, зокрема фінансові, для розвитку освіти.

– Закон України від 17.06.2014 № 1508-VII «Про співробітництво територіальних громад»⁶ сприяє співпраці між громадами, що дозволяє обмінюватися досвідом, ресурсами та спільно вирішувати проблеми, зокрема у сфері освіти.

– Закон України від 16.04.2009 № 1275-VI «Про асоціації органів місцевого самоврядування»⁷ дозволяє громадам об'єднуватися в асоціації для спільного вирішення питань, що виходять за межі їхньої компетенції, зокрема для отримання додаткового фінансування на освіту.

– Закон України від 15.07.1997 № 452/97-ВР «Про ратифікацію Європейської Хартії місцевого самоврядування»⁸ інкорпорує міжнародні стандарти місцевого самоврядування в національне законодавство, підкреслюючи важливість фінансової самостійності громад та їхньої ролі в наданні освітніх послуг.

– Бюджетний кодекс України⁹ визначає загальні засади формування та виконання державного бюджету і місцевих бюджетів. Він встановлює, що фінансування освіти здійснюється за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів, а також інших джерел, не заборонених законодавством.

Вплив вищезазначених законів на фінансування освіти дорослих у територіальних громадах позначається у такому:

– територіальні громади мають більше повноважень у розпорядженні фінансовими ресурсами, що дозволяє їм самостійно вирішувати, яку частину бюджету направити на освіту дорослих;

– територіальні громади несуть більшу відповідальність за фінансування освіти, що стимулює їх до ефективного використання коштів;

– територіальні громади можуть залучати додаткові кошти з різних джерел (грантових програм, спонсорства тощо) для фінансування освітніх програм;

⁴ Виборчий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>

⁵ Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015р. № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>

⁶ Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014р. № 1508-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1508-18>

⁷ Про асоціації органів місцевого самоврядування: Закон України від 16.04.2009р. № 1275-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1275-17#Text>

⁸ Про ратифікацію Європейської Хартії місцевого самоврядування: Закон України від 15.07.1997р. № 452/97-ВР.: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/452/97-%D0%B2%D1%80#Text>

⁹ Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>

- територіальні громади можуть співпрацювати з державою, бізнесом, громадськими організаціями для залучення коштів на освіту;
- існуюче законодавство вимагає від громад забезпечення прозорості у використанні бюджетних коштів, що сприяє підвищенню довіри громадян.

Хоча Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» не містить прямої згадки про освіту дорослих, він створює правові підстави для того, щоб органи місцевого самоврядування могли активно впливати на розвиток освіти дорослих на своїй території. Стаття 32 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» є важливою, оскільки визначає повноваження територіальних громад у сфері освіти.

Основні положення статті 32 Закону України від 21.05.1997 № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні»:

- стаття підкреслює самостійність територіальних громад у вирішенні питань організації і розвитку освіти на своїй території, а також громади мають право самостійно розробляти і затверджувати програми розвитку освіти, визначати мережу навчальних закладів, встановлювати розміри плати за додаткові освітні послуги тощо;

- серед основних повноважень, передбачених статтею 32, можна відзначити: забезпечення загальнодоступності і безкоштовності дошкільної, загальної середньої освіти в державних і комунальних закладах освіти; створення умов для здобуття громадянами вищої, післядипломної, професійно-технічної освіти; фінансування закладів освіти, що належать до комунальної власності територіальної громади; управління комунальною власністю, що використовується для забезпечення освітніх потреб; співпрацю з іншими органами влади, громадськими організаціями та іншими суб'єктами у сфері освіти;

- стаття також наголошує на відповідальності органів місцевого самоврядування за забезпечення належних умов для здобуття освіти всіма громадянами на території громади.

Значення статті 32 Закону України від 21.05.1997 № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні» для розвитку освіти дорослих полягає у такому:

- стаття є одним із ключових елементів процесу децентралізації влади в Україні. Вона передає значну частину повноважень у сфері освіти на місцевий рівень, що дозволяє враховувати специфіку кожної окремої громади;

- децентралізація надає громадам більшу гнучкість у розробці та реалізації освітніх програм, що дозволяє адаптуватися до мінливих потреб суспільства.

- фіксація відповідальності за стан освіти на місцевому рівні стимулює органи місцевого самоврядування до активніших дій щодо покращення якості освітніх послуг.

Бюджетний та Податковий кодекси України відіграють ключову роль у фінансовому забезпеченні освіти дорослих на рівні територіальних громад. Саме ці законодавчі акти визначають механізми формування та використання місцевих бюджетів, а також правила оподаткування, що безпосередньо впливають на можливості громад фінансувати різноманітні соціальні програми, зокрема, освіту.

Основні впливи Бюджетного кодексу¹⁰ полягають у тому, що:

- кодекс визначає порядок розподілу міжбюджетних трансфертів, що надходять до місцевих бюджетів з державного, ці кошти можуть бути спрямовані на фінансування освітніх програм для дорослих;
- кодекс деталізує, які податки і збори можуть встановлюватися на місцевому рівні та в якому обсязі, і саме ці кошти формують значну частину місцевих бюджетів і можуть бути спрямовані на розвиток освіти;
- кодекс встановлює правила бюджетної дисципліни, що забезпечують ефективне використання бюджетних коштів.

Основні впливи Податкового кодексу¹¹ полягають у тому, що:

- податковий кодекс визначає систему оподаткування, яка формує доходи місцевих бюджетів; чим вищі податкові надходження, тим більше коштів громада може спрямувати на розвиток освіти.
- податковий кодекс передбачає пільги та звільнення від оподаткування для окремих категорій платників податків, що може стимулювати розвиток бізнесу та збільшення надходжень до місцевих бюджетів;
- податковий кодекс встановлює правила контролю за сплатою податків, що забезпечує своєчасне надходження коштів до бюджету.

Отже Бюджетний та Податковий кодекси України впливають на фінансування освіти дорослих таким чином:

- 1) чим більші доходи місцевого бюджету, тим більше можливостей у громади фінансувати освітні програми для дорослих;
- 2) від того, як розподіляються бюджетні кошти, залежить, яка частка буде спрямована на освіту дорослих;
- 3) наявність достатнього фінансування дозволяє забезпечити якісні освітні послуги, залучати кваліфікованих викладачів, закуповувати сучасне обладнання;
- 4) фінансування освіти дозволяє зробити її більш доступною для різних категорій населення.

Бюджетний та Податковий кодекси України створюють правові рамки для фінансування освіти дорослих у територіальних громадах. Від ефективності роботи цих механізмів залежить, наскільки розвиненою буде система освіти для дорослих в Україні.

У зв'язку введенням воєнного стану в Україні слід розглянути Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII «Про правовий режим воєнного стану»¹². Цей Закон безпосередньо впливає на фінансування освіти дорослих у територіальних громадах. Оскільки воєнний стан передбачає мобілізацію ресурсів на потреби оборони країни, пріоритети у використанні бюджетних коштів суттєво зміщуються і передбачають такі можливі зміни у фінансуванні освіти дорослих:

¹⁰ Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>

¹¹ Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

¹² Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

- 1) у період воєнного стану можуть бути запроваджені обмеження на видатки місцевих бюджетів, що може призвести до скорочення фінансування освітніх програм для дорослих;
- 2) частина коштів, які раніше планувалося спрямувати на освіту, може бути перерозподілена між іншими пріоритетними потребами громади, пов'язаними з обороною та безпекою;
- 3) умовами воєнного стану визначаються нові пріоритети у сфері освіти, наприклад, надання переваги програмам, які сприяють підвищенню оборонних спроможностей або забезпечують підготовку фахівців для відновлення економіки під час та після війни.

В умовах воєнного стану фінансування освіти дорослих може відрізнятись в різних територіальних громадах залежно від їхньої фінансової спроможності та рівня розвитку. Ситуація може змінюватись протягом воєнного стану, і відповідно можуть змінюватись і умови фінансування освіти.

Закон України від 05.02.2015 № 156-VIII «Про засади державної регіональної політики»¹³ має опосередкований, але значний вплив на фінансування освіти дорослих у територіальних громадах. Хоча цей закон не регулює безпосередньо освітню сферу, він створює загальні рамки для розвитку регіонів, що, в свою чергу, впливає на можливості громад забезпечувати якісну освіту для дорослих.

Основні механізми впливу Закону України від 05.02.2015 № 156-VIII «Про засади державної регіональної політики» на освіту дорослих:

- створюються умови для збалансованого розвитку всіх регіонів України, що передбачає надання підтримки кожній територіальній громаді для розвитку свого потенціалу, зокрема у сфері освіти;
- підтримується процес децентралізації влади, надаючи більше повноважень територіальним громадам, що дозволяє громадам самостійно визначати пріоритети у розвитку, зокрема у сфері освіти дорослих;
- передбачається створення умов для рівного доступу до якісної освіти для всіх громадян, незалежно від місця проживання;
- створюються умови для співпраці між центральною та місцевою владою у вирішенні регіональних проблем, що сприяє залученню додаткових ресурсів для розвитку та фінансуванню освіти дорослих;
- визначаються механізми розподілу міжбюджетних трансфертів, які можуть бути використані громадами для фінансування освітніх програм для дорослих;
- відбувається стимулювання розроблення регіональних програм розвитку, в яких можуть бути передбачені заходи щодо розвитку освіти дорослих;
- передбачається налагодження співпраці між державою, місцевим самоврядуванням та бізнесом, що сприяє залученню інвестицій у розвиток освіти дорослих.

¹³ Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/156-19>

Завдяки цьому Закону можуть фінансуватися проекти з будівництва та реконструкції навчальних закладів, що є важливим для забезпечення якісної освіти для дорослих. Незважаючи на позитивний вплив, Закон України «Про засади державної регіональної політики» має і свої обмеження. Одним з основних викликів є недостатнє фінансування регіонального розвитку.

Для забезпечення більшого впливу Закону на розвиток освіти дорослих необхідно:

- збільшити фінансування регіонального розвитку, що дозволить громадам мати більше ресурсів для інвестування в освіту;
- посилювати роль громадських організацій, які можуть брати активну участь у розробці та реалізації освітніх програм.
- сприяти розвитку партнерств між державою, бізнесом та громадськістю;
- моніторити та оцінювати ефективність реалізації Закону.

Закон України від 05.02.2015 № 156-VIII «Про засади державної регіональної політики» створює важливу основу для розвитку освіти дорослих у територіальних громадах. Однак, для досягнення максимального ефекту необхідно вживати додаткових заходів на рівні держави, регіонів та громад.

Закон України від 16.07.2021 № 1702-IX «Про основи національного спротиву»¹⁴ перш за все спрямований на забезпечення національної безпеки, створення системи територіальної оборони та мобілізації суспільства на випадок збройної агресії. Однак, опосередковано цей закон може вплинути на фінансування освіти дорослих кількома шляхами. Закон акцентує увагу на важливості військово-патріотичного виховання, підготовки до цивільної оборони та надання першої медичної допомоги, що зумовлює зміну пріоритетів у розробці освітніх програм для дорослих, необхідних для забезпечення національної безпеки та економіки. Реалізація закону може створити нові освітні потреби, пов'язані з підготовкою до національного спротиву, цивільної оборони та інших аспектів безпеки, що зумовлює стимулювання розроблення нових освітніх програм для дорослих та, відповідно, потребувати додаткового фінансування. З іншого боку, посилення уваги до національної безпеки може призвести до залучення додаткових ресурсів для розвитку освіти, зокрема, для фінансування програм, спрямованих на підвищення рівня освіченості населення та формування громадянської свідомості. Залучення додаткових ресурсів для фінансування освіти може відбуватися за рахунок ініціатив громадських організацій та бізнесу.

Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні»¹⁵ мав значний вплив на всі сфери життя, зокрема на освіту дорослих у територіальних громадах.

Основні наслідки цього Указу для освіти дорослих:

¹⁴ Про основи національного спротиву: Закон України № 1702-IX від 16.07.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text>

¹⁵ Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України № 64/2022 від 24.02.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/64/2022>

- через безпекові загрози та обмеження пересування, багато освітніх закладів були змушені перейти на дистанційну форму навчання, що дозволило продовжити освітній процес, але вимагало нових підходів та інструментів;
- в умовах війни виникла потреба в нових знаннях та навичках, пов'язаних з безпекою, наданням першої медичної допомоги, психологічною підтримкою тощо, що зумовило перегляд змісту освітніх програм для дорослих;
- через перерозподіл бюджетних коштів на потреби оборони та безпеки спричиняє погіршення матеріально-технічної бази освітніх закладів;
- велика кількість внутрішньо переміщених осіб потребувала доступу до освіти, що стало додатковим навантаженням на освітню систему;
- в умовах війни багато людей усвідомлюють важливість освіти як інструменту адаптації до нових умов та побудови майбутнього.

Фінансування освіти дорослих у територіальних громадах у зв'язку з прийняттям Указу Президент України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» передбачає:

- по-перше, перерозподіл бюджетних коштів;
- по-друге, зменшення доходів місцевих бюджетів;
- по-третє, залучення додаткових коштів;
- по-четверте, зміну пріоритетів у фінансуванні.

В умовах війни пріоритети у фінансуванні освіти змістилися. Більше уваги почали приділяти програмам, пов'язаним з наданням психологічної допомоги постраждалим від війни, перекваліфікацією та підвищенням кваліфікації для працевлаштування тих, хто втратив роботу на нових ринках праці.

Наслідки впливу воєнного стану в країні для фінансування освіти дорослих полягають у тому, що відбулося скорочення кількості освітніх програм для дорослих, особливо тих, які не мають прямого відношення до оборонної сфери; зменшення обсягів фінансування, навіть якщо кількість програм залишиться незмінною, обсяг фінансування на одну програму може бути зменшений; змінився зміст програм, який може бути адаптований до умов воєнного стану, що може призвести до зміни їхньої тематики та змісту.

Закон України від 12.05.2022 № 2259-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування в період дії воєнного стану»¹⁶, перш за все, спрямований на забезпечення ефективної роботи державної служби та органів місцевого самоврядування в умовах воєнного стану, проте він опосередковано вплинув на фінансування та організацію освітніх процесів для дорослих.

Основні наслідки впливу Закону України від 12.05.2022 № 2259-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування в період дії воєнного стану» на фінансування освіти дорослих:

¹⁶ Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування в період дії воєнного стану: Закон України від 12.05.2022 № 2259-IX. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T222259>

– в умовах воєнного стану пріоритети у витрачанні бюджетних коштів зміщуються у бік оборони та безпеки, що призводить до скорочення фінансування освітніх програм для дорослих, особливо тих, які не мають прямого відношення до оборонних потреб;

– у період війни виникають нові потреби в освіті, пов'язані з адаптацією до нових умов життя, набуттям нових професійних навичок, що зумовлює розроблення нових короткострокових освітніх програм у межах освіти дорослих;

– ускладнення організації освітнього процесу, бо війна створює перешкоди для організації освітнього процесу, такі як відсутність приміщень, необхідного обладнання, вимушена евакуація, відсутність електропостачання тощо.

– зменшення кількості осіб, які мають можливість здобувати освіту, оскільки частина дорослих людей може бути залучена до волонтерської діяльності, військової служби або вимушена евакуюватися, що обмежує їхні можливості для навчання.

Закон України від 12.05.2022 № 2259-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування в період дії воєнного стану» мав суттєвий вплив на освіту дорослих, створивши нові виклики та можливості. Для того, щоб забезпечити доступність освіти для дорослих в умовах війни, необхідно докласти спільних зусиль на всіх рівнях управління.

Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII «Про державну службу»¹⁷ має опосередкований, але досить вагомий вплив на фінансування освіти дорослих. Хоча цей Закон перш за все регулює питання допуску до державної служби, її проходження та припинення, він також визначає певні аспекти професійного розвитку державних службовців, які, у свою чергу, впливають на фінансування освіти дорослих. Закон передбачає визначення пропозиції щодо обсягів державного замовлення на професійне навчання державних службовців від держави, відповідно до якого кошти державного бюджету виділяються на оплату навчання державних службовців у закладах освіти, які надають відповідні послуги. Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII «Про державну службу» встановлює вимоги до професійних компетенцій державних службовців різних категорій, що стимулює державних службовців постійно підвищувати свою кваліфікацію, що, в свою чергу, збільшує попит на освітні послуги для дорослих. А також Закон передбачає, що держава забезпечує своєчасне фінансування виконавців державного замовлення на професійне навчання державних службовців, що створює додаткові фінансові ресурси для закладів освіти, які надають послуги з підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування. У контексті дослідження фінансування освіти дорослих виникає потреба розроблення програм та проведення підвищення кваліфікації посадових осіб органів місцевого самоврядування щодо розвитку й популяризації освіти дорослих у територіальних громадах. У зв'язку з цим виникає потреба планування витрат для організації зазначеного підвищення кваліфікації з метою активізації розвитку освіти дорослих у громадах, надання необхідної інформації для посадових осіб органів місцевого самоврядування щодо створення

¹⁷ Про державну службу: Закон України від 10.12.2015р № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/889-19>

сприятливих умов для навчання протягом усього життя та забезпечення громади фахівцями, які необхідні для соціально-економічному розвитку регіонів.

Закони України, а саме: Закон України від 05.09.2017р. № 2145-VIII «Про освіту»¹⁸, Закон України від 01.07.2014р № 1556-VII «Про вищу освіту»¹⁹, Закон України від 10.02.1998р № 103/98-ВР «Про професійну (професійно-технічну) освіту»²⁰ та Закон України від 06.06.2019р № 2745-VIII «Про фахову передвищу освіту»²¹ є фундаментальними документами, що регулюють освітню сферу. У контексті повномасштабного вторгнення ці закони набули особливої актуальності, оскільки саме вони визначають правові рамки для фінансування освіти дорослих в умовах війни.

Основні впливи законодавства у сфері освіти на фінансування освіти дорослих в умовах повномасштабної війни:

1. Незважаючи на війну, Конституція України та Закони про освіту гарантують право кожної людини на здобуття освіти, що передбачає забезпечення фінансування освітніх програм для дорослих, навіть у складних умовах.
2. Законодавство України визначає основні джерела фінансування освіти, серед яких державний бюджет, місцеві бюджети, кошти підприємств, установ та організацій, а також благодійні внески, проте у воєнний час пріоритети в розподілі бюджетних коштів змінюються, але освіта залишається важливою сферою.
3. Законодавство дозволяє закладам освіти адаптувати освітній процес до умов воєнного стану, що передбачає перехід на дистанційне навчання, зміну навчальних планів та програм, а також використання нових форм і методів навчання.
4. Закони передбачають додаткові гарантії для внутрішньо переміщених осіб, зокрема, право на безкоштовне навчання та соціальну підтримку.
5. Закони не перешкоджають залученню міжнародної допомоги для фінансування освіти, що є особливо важливим в умовах війни.

Органи місцевого самоврядування можуть впливати на фінансування освіти дорослих у територіальній громаді таким чином:

- можуть ініціювати та фінансувати різноманітні програми освіти дорослих, спрямовані на підвищення кваліфікації, перекваліфікацію, отримання нової професії тощо;
- співпраця з закладами освіти дозволяє розширити пропозицію освітніх послуг для дорослих та адаптувати їх до місцевих потреб;
- спільні проекти з громадськими організаціями можуть зробити освіту дорослих більш доступною та цікавою для різних категорій населення;

¹⁸ Про освіту: Закон України від 05.09.2017р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

¹⁹ Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014р № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

²⁰ Про професійну (професійно-технічну) освіту: Закон України від 10.02.1998р № 103/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/103/98-%D0%B2%D1%80>

²¹ Про фахову передвищу освіту: Закон України від 06.06.2019р № 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2745-19>

– створення необхідної інфраструктури (наприклад, комп'ютерних класів, бібліотек) сприяє розвитку освіти дорослих

У зв'язку з військовими діями в Україні та окупацією рф певних територій країни зростає кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Одним із способів адаптації ВПО є опанування нових компетентностей та подальша інтеграція ВПО в життя територіальної громади, до якої вони переїхали.

Здобуття освіти для ВПО в Україні регулюється низкою законів та підзаконних нормативних актів. Ці документи забезпечують правовий захист прав ВПО на освіту та створюють умови для їхнього безперешкодного навчання.

Основні закони, що регулюють це питання:

1. Конституція України гарантує право кожної людини на освіту, незалежно від місця проживання.
2. Закон України «Про освіту» визначає загальні засади організації освітнього процесу, включаючи права на здобуття освіти для ВПО.
3. Закон України від 20.10.2014р. № 1706-VII «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»²² спеціально регулює питання прав ВПО, зокрема, право на освіту. Закон передбачає, що ВПО мають право на продовження здобуття певного освітнього рівня на території інших регіонів України за рахунок коштів державного бюджету або інших джерел фінансування.
4. Інші закони: Закон України від 16.01.2020р. № 463-IX «Про повну загальну середню освіту»²³, Закон України від 01.07.2014р № 1556-VII «Про вищу освіту» та інші нормативні акти також містять положення, що стосуються здобуття освіти ВПО.

Основні права ВПО на освіту:

- ✓ ВПО мають право продовжити навчання за обраною спеціальністю або змінити її;
- ✓ ВПО мають право на зарахування до закладів освіти на загальних підставах;
- ✓ ВПО мають право на отримання освітніх послуг на рівні з іншими громадянами України;
- ✓ ВПО мають право на соціальний захист під час навчання, включаючи стипендії, гуртожитки та інші види допомоги.

Гарантії передбачені для ВПО у сфері освіти:

- ВПО мають право на здобуття освіти на безкоштовній основі;
- для ВПО можуть встановлюватися пільгові умови вступу до закладів вищої освіти;
- держава та місцеві органи влади зобов'язані надавати соціальну підтримку ВПО, зокрема, у сфері освіти;
- ВПО мають право на захист від будь-якої форми дискримінації за ознакою внутрішнього переміщення.

²² Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014р № 1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1706-18>

²³ Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020р. № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

Незважаючи на наявність законодавчої бази, ВПО все ще стикаються з низкою проблем при здобутті освіти. Зокрема, недостатнє фінансування для забезпечення всіх потреб ВПО в освіті; відсутність місць в закладах освіти, особливо гострою є проблема в регіонах з великою кількістю ВПО; війна і переміщення можуть негативно впливати на психологічний стан ВПО, що ускладнює процес навчання.

Законодавство України забезпечує правові гарантії для здобуття освіти ВПО. Однак, для повної реалізації цих прав необхідні спільні зусилля держави, громадських організацій та міжнародних партнерів.

З огляду на зазначене можемо зробити висновок, що законодавчого акту, який цілком регулював фінансування освіти дорослих в умовах повномасштабної війни в Україні немає. У зв'язку з цим виникають певні труднощі у визначенні пріоритетів фінансування, розподілі коштів між різними формами освіти дорослих та забезпеченні її доступності для всіх верств населення. Це може призвести до нерівномірного розвитку системи освіти дорослих та обмеження можливостей для професійного зростання та самореалізації громадян України. Також виникають певні ризики недофінансування освіти дорослих, що може негативно вплинути на конкурентоспроможність вітчизняної економіки та соціальний розвиток країни. Крім того, відсутність чіткої правової бази може призвести до неефективного використання бюджетних коштів та корупційних проявів.

У зв'язку з цим виникають певні можливості для вдосконалення системи фінансування освіти дорослих та її адаптації до нових викликів. Тому постає необхідність прийняття спеціального закону, який би чітко визначив механізми фінансування освіти дорослих, встановив пріоритетні напрями розвитку та забезпечив прозорість використання коштів. Особливу увагу слід приділити фінансуванню програм перекваліфікації та підвищення кваліфікації, а також розширенню доступу до онлайн-курсів та дистанційного навчання у межах неформальної освіти.

Верховна Рада України 12 січня 2023 р. прийняла за основу проєкт Закону «Про освіту дорослих» (реєстр. №7039), який включений до переліку пріоритетних законопроєктів, спрямованих на адаптацію законодавства України до положень права Європейського Союзу (acquis EC), виконання міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції. Цим актом вперше в історії незалежної України передбачається законодавчо унормувати розвиток освіти дорослих (<https://www.rada.gov.ua/news/razom/232071.html>). Законопроєкт визначає завдання державної політики у сфері освіти дорослих, структуру та принципи функціонування системи освіти дорослих, форми організації освітнього процесу в неформальній освіті дорослих, права учасників освітнього процесу, типи надавачів послуг у сфері освіти дорослих та їх особливості, органи управління і їх повноваження, систему забезпечення якості освіти дорослих, економічні відносини у сфері освіти дорослих та засади міжнародного співробітництва (<https://www.rada.gov.ua/news/razom/232071.html>).

У ст 41. вищезазначеного законопроєкту визначається фінансування системи освіти дорослих:

1. Фінансування освіти дорослих здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, місцевих бюджетів та інших джерел, не заборонених законодавством.

2. Фінансування професійного розвитку працівників здійснюється роботодавцем за рахунок власних коштів та інших, не заборонених законодавством джерел. Професійне навчання працівника може здійснюватися за його бажанням за рахунок власних коштів або коштів інших фізичних чи юридичних осіб.

Фінансування освітньої діяльності з підвищення кваліфікації, обов'язковість якого передбачена законом, може здійснюватися за рахунок державного або місцевого бюджетів чи за рахунок засновника.

3. Держава здійснює фінансування освіти (навчання) дорослих осіб з особливими освітніми потребами за рахунок коштів державного та/або місцевого бюджетів шляхом оплати освітніх послуг на умовах державного/регіонального замовлення в закладах державної та комунальної власності.

4. Фінансування освіти дорослих здійснюється шляхом прийняття державних, регіональних або місцевих програм фінансування за пріоритетними напрямками освіти дорослих, що визначаються Кабінетом Міністрів України або органами місцевого самоврядування на певний строк. Відбір надавачів послуг у сфері освіти дорослих для фінансування реалізації державних або місцевих програм освіти дорослих здійснюється на конкурсних засадах у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України або органом місцевого самоврядування відповідно.

5. Держава вживає заходів до економічного стимулювання розвитку освіти дорослих і сприяє зниженню фінансових бар'єрів для здобуття освіти дорослими особами шляхом:

- запровадження індивідуальних рахунків, ваучерів на здобуття освіти дорослих;
- надання субсидій і пільгових кредитів на здобуття освіти дорослих;
- відшкодування витрат на проїзд і проживання здобувачів освіти дорослих для участі у програмах освіти дорослих;
- реалізації різних форм соціальної підтримки дорослих осіб під час здобуття ними освіти;
- інших заходів та інструментів.

6. Держава щороку оплачує розроблення та безстрокове розміщення у вільному доступі не менше 100 освітніх програм та відповідних навчальних курсів, які спрямовані на задоволення потреб громадян в особистісно орієнтованій освіті і навчанні, громадянській освіті. Використання цих курсів надавачами освітніх послуг у сфері освіти дорослих для реалізації власних освітніх програм є частковим фінансуванням здобуття освіти дорослих за публічні кошти.

Порядок оплати розроблення та безстрокового розміщення у вільному доступі освітніх програм затверджується Кабінетом Міністрів України²⁴.

У разі ухвалення законопроекту «Про освіту дорослих» можливі такі практичні наслідки фінансування освіти дорослих у територіальних громадах:

²⁴ Проект Закону України від 10.02.2022 № 7039 (Одержаний ВР України). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/J106948A>

- територіальні громади матимуть більшу свободу у визначенні пріоритетів у фінансуванні освіти дорослих, що дозволяє їм враховувати місцеві особливості та потреби;
- місцева влада буде нести більшу відповідальність за забезпечення доступності та якості освіти для дорослих;
- територіальні громади можуть залучати додаткові кошти з різних джерел (грантових програм, спонсорства тощо) для фінансування освітніх програм у сфері освіти дорослих;
- територіальні громади можуть співпрацювати з громадськими організаціями для реалізації освітніх проєктів;
- громадськість матиме більше можливостей контролювати, як використовуються кошти, які виділяються на освіту дорослих.

Таким чином, саме завдяки прийняттю Закону України «Про освіту дорослих» уможлиблюється правомірне та ефективне фінансування освіти дорослих в територіальних громадах України. У підсумку, українське законодавство може бути удосконалене для створення сприятливих умов для розвитку освіти дорослих на рівні територіальних громад.

1.4. Структура фінансування освіти дорослих в Україні та її вплив на розвиток територіальних громад

Фінансування освіти дорослих в Україні є різноплановим.

Основними джерелами відкритих даних, що містять інформацію про бюджетне фінансування освіти дорослих загалом та територіальних громад зокрема, є інформаційно-пошукова система «Законодавство України», єдиний державний Веб-портал відкритих даних, офіційні сайти центральних органів виконавчої влади та державних установ, офіційні сайти місцевих державних адміністрацій та місцевих рад. Проте отримати конкретні, достовірні дані щодо бюджетного фінансування освіти дорослих достатньо складно через відсутність обов'язкової звітності. Окрім того, структура публічного фінансування освіти дорослих, її інформативність, повнота і надійність наявних даних є досить низькою навіть для самих розпорядників бюджетних коштів. Інформація, що міститься у фінансових звітах та інших відкритих джерелах відповідних розпорядників може бути неповною, неактуальною, неузгодженою, недостовірною. У деяких випадках така інформація взагалі відсутня»²⁵

Загалом фінансування освіти дорослих в Україні є багатоджерельним, найбільш суттєві з яких, представлені на Рис. 1.2.

²⁵ Андреев М. А., Бахрушин В. Є., Охримовський А. М. Звіт про виконання дослідження. Публічне фінансування освіти дорослих в Україні у 2020 році та проєкт публічного фінансування освіти дорослих в Україні на 2021 рік. 2021р. URL https://www.dvv-international.org.ua/fileadmin/files/eastern-neighbors/Ukraine_pics/Ira/Publications/State_policy_web.pdf

Рис. 1.2. Структура фінансування освіти дорослих в Україні

Державне фінансування.

Держава підтримує освіту дорослих через бюджетні програми та проекти, спрямовані на підвищення кваліфікації або перепідготовку кадрів у різних галузях. Фінансування відбувається через державні органи, зокрема МОН, Мінсоцполітики та ін. Важлива складова державного фінансування – це програми підтримки безробітних через державну службу зайнятості, у межах яких безробітні можуть отримати можливість пройти навчання або перекваліфікацію за державний кошт.

Фінансування на рівні місцевих бюджетів.

Проекти з освіти дорослих реалізуються через регіональні та місцеві бюджети. Зокрема це Програми підвищення кваліфікації в конкретних галузях економіки, важливих для певного регіону, зокрема навчальні ініціативи для населення у сфері цифрової грамотності чи підприємництва.

Гранти та міжнародні проекти

Від ЄС, Програми розвитку ООН (ПРООН), ЮНЕСКО та ін. Гранти спрямовані на розробку інноваційних методик навчання, підтримку центрів, які навчають ветеранів

Приватний сектор

Підприємства та приватні компанії організують навчання своїх працівників з метою підвищення їхньої кваліфікації, формування умінь і навичок роботи з новими технологіями. До цього процесу можуть долучатися і роботодавці, які фінансують навчання, перенавчання і підвищення кваліфікації своїх працівників. роботодавцями.

Самофінансування

Це курси з підвищення кваліфікації, професійна підготовка або спеціалізовані тренінги, вебінари, семінари, що організують державні і приватні провайдери

Соціальне партнерство

Механізми соціального партнерства між державою, роботодавцями і працівниками уможливають вкладання спільних ресурсів у підвищення кваліфікації працівників.

Фінансування освіти дорослих у громадах виконує особливу функцію, оскільки створює основи для економічної стабільності, соціальної гармонії та особистісного

розвитку мешканців. Інвестиції в цей напрям сприяють створенню стійкої, активної та самодостатньої громади, яка здатна швидко реагувати на сучасні виклики.

Роль фінансування освіти дорослих у територіальних громадах має сукупний вплив, який можна візуалізувати через:

Економічний розвиток громади. Різноманітні освітні програми для дорослих дозволяють мешканцям громад підвищувати свою професійну кваліфікацію, набувати нових спеціальностей, що сприяє зростанню рівня працевлаштування. Курси з фінансової грамотності, бізнес-планування, основ підприємництва тощо сприяють появі нових малих бізнесів, які створюють робочі місця в громаді. Тоді як громади отримують кваліфіковану робочу силу для локального бізнесу та підприємств. Окрім того інвестори частіше обирають громади з освіченим населенням, яке може працювати на сучасних підприємствах, впроваджувати нові технології.

Соціальну інтеграцію та сприяння адаптації. Освіта дорослих допомагає внутрішньо переміщеним особам, безробітним, особам похилого віку, людям з інвалідністю, іншими соціальними бар'єрами інтегруватися в громаду, пом'якшуючи або навіть зменшуючи соціальну нерівність. Освітні програми сприяють розвитку навичок критичного мислення, громадської активності та участі у вирішенні місцевих проблем. Фінансування програм дозволяє дорослим швидко реагувати на зміни в економіці, опановуючи нові професії або навички (зокрема, цифрову грамотність).

Збереження та розвиток культурної ідентичності. Програми, які фінансуються для збереження місцевих традицій та ремесл, допомагають зберегти культурну спадщину громади. Навчання дорослих у сфері туризму та культури сприяє створенню туристичних ініціатив, які підвищують привабливість громади. Отже, фінансування освіти дорослих у громадах створює основи для економічного процвітання, соціальної гармонії та особистісного розвитку мешканців. Інвестиції в цей напрям сприяють створенню активної, самодостатньої громади, яка здатна реагувати на сучасні виклики й досягати сталого розвитку.

Аналіз досвіду фінансування освіти дорослих у зарубіжних країнах свідчить про його диверсифікованість та значну різноманітність моделей, які віддзеркалюють економічні, соціальні та політичні особливості країн. Вони формуються під впливом історичного контексту, рівня добробуту, ролі приватного сектору країни, окрему роль у цьому процесі відіграє ступінь залученості держави у розвиток неперервної освіти впродовж життя.

Скандинавська модель (Швеція, Данія, Норвегія), наприклад, передбачає значні прямі інвестиції у формальні та неформальні програми для дорослих, зокрема мовні курси для іммігрантів, підвищення кваліфікації, здобуття нових навичок. Держава часто покриває витрати повністю або суттєво субсидує їх, що дозволяє широкому загалу дорослого населення користуватися освітніми можливостями без суттєвого фінансового навантаження.

Окремим прикладом міжнародного досвіду фінансування освіти дорослих є спрямованість політики на розвиток інновацій, підвищення якості програм та розширення доступу для вразливих груп. Наприклад, модель інституційної диверсифікації та інноваційних рішень, передбачає створення Центрив неперервної

освіти при університетах та коледжах. У багатьох країнах вищі навчальні заклади розвивають спеціальні підрозділи (центри безперервної освіти, кафедри освіти дорослих дорослих), що орієнтуються на професіоналів, які прагнуть навчатися. Фінансування тут може поєднувати державні гранти, плату від студентів та підтримку роботодавців.

Ще одним прикладом є модель Корпоративної соціальної відповідальності та інвестицій приватного бізнесу поза обов'язковими внесками. Деякі транснаціональні компанії та великі локальні бізнеси фінансують навчальні програми для громад (наприклад, безкоштовні курси комп'ютерної грамотності, мовні курси, програми підвищення кваліфікації для осіб старшого віку), розглядаючи це як елемент соціально-відповідального бізнесу.

Фінансові інвестиції мають важливе значення для забезпечення можливостей навчання дорослих. Країни-учасниці взяли зобов'язання «систематично надавати фінансову підтримку групам, що перебувають у несприятливих умовах (наприклад, корінним народам, мігрантам, особам з особливими потребами та мешканцям сільських районів)» (UNESCO, 2019).

Точний відсоток фінансування освіти дорослих від загального освітнього бюджету значно варіюється залежно від країни, її економічного розвитку, традиційної, законодавчої бази та пріоритетів державної політики. На відміну від шкільної та вищої освіти, статистика щодо витрат на освіту дорослих не систематизована й часто не виокремлена в офіційній звітності. Протестовані орієнтовні оцінки та дані, опубліковані міжнародними організаціями (ЮНЕСКО, ОЕСР, ЄС та ін.) показали, що для багатьох країн світу частка фінансування безперервного навчання, освіти дорослих і професійного розвитку нерідко не перевищує 1-5% від загального бюджету освіти. У країнах де система освіти дорослих розвинута слабо, цей показник може бути навіть меншим за 1%.

Коефіцієнти участі у навчанні й освіті дорослих у 96 країнах світу (UNESCO, 2019).

Таблиця 1.

Розподіл країн за відсотком державних витрат на освіту

Відсоток від державних витрат на освіту	Кількість країн
від 5 до 10 %;	25 %
від 10 до 20 %,	10 %
від 20 до 50 %	20 % –
вище 50 %	15 %
нижче 5 %	майже 29 %

Отже фінансування освіти дорослих є важливим інструментом для розвитку людського капіталу, зміцнення економіки та забезпечення соціальної стабільності, адаптації до викликів, особливо у кризових умовах, в яких власне зараз і знаходиться Україна.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ФІНАНСУВАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ З ОСВІТИ І НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ

2.1. Аналіз соціально-економічного стану територіальних громад

Новояворівська міська територіальна громада

Територіальна громада у Яворівському районі Львівської області. Адміністративний центр – місто Новояворівськ²⁶

Площа громади становить 272,8 км². Станом на 2021 рік Загальна кількість населення громади становила 51 564 особи

У складі громади 1 місто – Новояворівськ, 1 смт – [Шкло](#) і 20 сіл.

Щодо вікової структури населення громади.

–Дорослі (18–64 роки): 65% (приблизно 33 517 осіб).

–Літні люди (65 років і старше): 15% (приблизно 7 734 особи).

1. Частка населення віком 18–65 років:

– 65% від загальної кількості населення (приблизно 33 517 осіб).

2. Частка працездатного населення: Частка працездатного населення відповідно до українського законодавства (особи від 16 до 59 років)в громаді становить приблизно 60% (приблизно 30 938 осіб).

3. Кількість тимчасово переміщених осіб у громаді:

– За даними на 2024 рік, у Новояворівській громаді зареєстровано близько 5 000 внутрішньо переміщених осіб.

4. Рівень міграції:

– Внутрішня міграція: Спостерігається приплив населення з інших регіонів України, зокрема через внутрішньо переміщених осіб.

– Зовнішня міграція: Відзначається відтік молоді та працездатного населення за кордон у пошуках кращих економічних можливостей.

Новояворівська громада активно покращує транспортну, комунальну та соціальну інфраструктуру. Завдяки створенню індустріального парку передбачено розвиток сучасних логістичних і виробничих об'єктів, що сприятиме залученню нових інвесторів.

Громада розташована неподалік від Яворівської ТЕЦ, що забезпечує електроенергією та теплом не лише місцеві підприємства, а й населення. Розглядаються можливості впровадження відновлюваних джерел енергії, таких як сонячні та вітрові електростанції, що відповідають сучасним тенденціям.

Завдяки зручному розташуванню громади поблизу державного кордону з Польщею, розвивається транспортна інфраструктура: Вантажні перевезення безпека, Логістичні центри. У сфері легкої промисловості Новояворівська громада має певний

²⁶ Новояворівська міська територіальна громада: офіційний сайт. URL: <https://novmiskrada.gov.ua/>

потенціал, хоча цей напрямок ще не є основним економічним пріоритетом. Основні характеристики та розвиток легкої промисловості в громаді.

У громаді функціонують малі та середні підприємства, які займаються виробництвом Одягу (переважно на замовлення або для місцевого ринку; Текстильні вироби (наприклад, постільна білизна).

Сектор переробної промисловості розвивається за рахунок нових інвестицій. наприклад Переробка деревини, Переробка сільськогосподарської продукції (зерна, фруктів,

Перспективи:

Завдяки поєднанню традиційних і сучасних напрямків економіки громада має потенціал стати місцем регіонального центру економічного зростання. Особливу увагу слід приділити розвитку відновлюваної енергетики, туризму та високотехнологічних галузей, які можуть стати рушіями інноваційного.

Проблеми та виклики. Недостатня інвестиційна підтримка. Відсутність кваліфікованих кадрів. Низька конкуренція на внутрішньому ринку.

Курси з пошиття одягу, текстильного дизайну та маркетингу для залучення молоді та підвищення кваліфікації працівників.

Сколівська міська громада територіальна громада

Громада знаходиться в південній частині Львівської області та входить до складу Стрийського району, Львівської області, адміністративний центр – місто Сколе.

Площа громади – 581,3 км², населення – 20 420 мешканців (2020). У складі громади 1 місто – Сколе, 1 селище міського типу – Верхнє Синьовидне і 15 сіл.

Сколівська громада відома як культурно – рекреаційний та туристичний осередок України.

Станом на 1 січня 2021 року у Сколівській громаді проживало 20420 осіб. 46,6% від загальної кількості жителів становило міське населення, а 53,4% – населення, що проживало у сільській місцевості. Кількість чоловіків у віці 18-60 становить 2 155 осіб, Жінок у віці 18-60 років становить 2 938 осіб.

За останні 10 років практично у всіх населених пунктах Сколівської громади (окрім смт. Верхнє Синьовидне), як загалом по Львівській області і по країні, мала місце депопуляційна тенденція (Соціально-економічний аналіз, 2021)²⁷

У 2024 році Кількість наявного населення з урахуванням ВПО у громадах, 22 377 осіб (Сколівська міська громада, 2023)²⁸

Конкретні дані щодо кількості ВПО в Сколівській громаді відсутні у відкритих джерелах. Проте з урахуванням демографічних показників у 2022 році - 20 024 осіб і у

²⁷ Соціально-економічний аналіз для розробки проєкту Стратегії Сколівської міської громади Львівської області, 2021 <https://skole-rada.gov.ua/news/1640252961/>

²⁸ Сколівська міська громада (2023). <https://stat.loda.gov.ua/community/skolivska-miska-gromada/>)

2024 році – 22 377, відповідно збільшення кількості населення відбулося за рахунок ВПО і становить приблизно 2,5 тис. осіб.

Особливості географічного розташування Сколівської громади обумовлюють низьку ділову активність та наявність на території району невеликої чисельності підприємств та інших суб'єктів господарювання. За основними видами діяльності промислова група громади переважно представлена харчовою промисловістю та переробкою сільськогосподарської продукції; лісозаготівельною і лісообробною галузями, виробів з дерева.

У сценарії розвитку Сколівської громади, підготовленому у 2021 р., зазначено, що за умов подальшого розвитку військового конфлікту в Україні, поглиблюватиметься демографічна криза, кількість офіційно працевлаштованих буде зменшуватися, натомість збільшуватиметься навантаження на працездатне населення, що призведе до уповільнення розвитку підприємництва в громаді та зросту соціальних витрат²⁹.

Нікопольська міська територіальна громада

Нікопольська міська територіальна громада – територіальна громада у новоствореному Нікопольському районі Дніпропетровської області, з адміністративним центром у місті Нікополь.

До складу громади увійшло м. Нікополь.

Площа території – 50,3 км², населення громади – 109 122 особи (2020 р.)¹ Утворена у 2020 році, відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України № 709-р від 12 червня 2020 року «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Дніпропетровської області», з територією та населеними пунктами Нікопольської міської ради Дніпропетровської області у складі.

Нікополь всього за 7 км від окупованої Запорізької АЕС, а від лінії фронту - 4,5 км, на березі спустошеного Каховського водосховища. Третій рік у громаді нещадні артилерійські обстріли. Зруйновано та пошкоджено більш як половина всіх житлових будинків міста.

Проблеми та виклики Нікопольської міської територіальної громади полягають у такому: близькість до лінії фронту, загострення екологічної ситуації, міграції працездатного населення до інших регіонів³⁰.

Сумська міська територіальна громада

Сумська міська територіальна громада утворена 24 квітня 2019 року шляхом приєднання Піщанської сільської ради до Сумської міської ради.

21 жовтня 2020 року до складу Сумської міської територіальної громади включені сільські територіальні громади: Стецьківська, Битицька і Великочернеччинська та утворені відповідні старостинські округи.

²⁹ Сколівська міська громада (2023). <https://stat.loda.gov.ua/community/skolivska-miska-gromada/>)

³⁰ Нікопольська міська територіальна громада: офіційний сайт. URL: <https://www.nikopol-mrada.dp.gov.ua/>

У складі Сумської міської територіальної громади 21 населений пункт. 24 лютого 2022 року Сумська громада стала однією із перших, що зазнала удару ворога. Тож із перших днів повномасштабного вторгнення сумчани стримували наступ російських військ. Спроби окупантів узяти Суми не мали успіху: бійці Сил територіальної оборони, Збройних сил України, захисники-добровольці разом із цивільним населенням дали рішучу відсіч загарбникам. На захист громади стали навіть ті мешканці, які не займалися військовою діяльністю. Сумчани організували активний спротив у тилу ворога.

Станом на 1 січня 2021 року чисельність наявного населення Сумської громади складала 270,439 тис. осіб, у тому числі міське населення– 259,660 тис осіб, сільське населення– 10,779 тис осіб. Станом на 01.01.2022 року чисельність населення зменшилась на 3,4 тис. осіб і становило 267 046 осіб, що становило 61% до населення району і 26%- області, у тому числі міське населення– 256,474 тис осіб, сільське населення– 10,572 тис осіб, з них чисельність економічно активного населення по м. Суми (у віці від 16 до 64 років) становило 175,101 тис. осіб (68,3%). Згідно з розподілом населення за статтю по м. Суми переважають жінки, частка яких становить 54,9% від загальної кількості осіб.

Етнічний склад населення вирізняється різноманітністю. Поліетнічність Слобожанщини склалась історично: на її теренах функціонували полкові міста, що були торговельними, ремісничими, освітніми, церковними й адміністративними центрами, на території яких тривали динамічні економічні процеси та нараховувалось біля 90 різних етногруп. З початком повномасштабного вторгнення росії проти України значно зросла кількість внутрішньо переміщених осіб. Так, на кінець 2022 року на обліку перебувало 20 397 внутрішньо переміщених осіб, з них з 24 лютого 19 426 осіб. Перемістилося багато харків'ян, велика кількість людей переїхала з прикордонних громад, які постійно обстрілюють.

Дисбаланс попиту та пропозиції робочої сили в розрізі професійно-кваліфікаційного складу та освітнього рівня запропонованих вакансій на ринку праці в 2022 році спричинив зменшення очікуваної кількості працевлаштованих осіб до 2380 (-27,7% до 2021 року), із них зареєстрованих безробітних 1760 осіб. Рівень працевлаштування безробітних– 22,0 відсотка. Найбільша питома вага працевлаштованих безробітних припадає на такі галузі економіки, як: оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів– 22%; переробна промисловість (виробництво)– 17%; освіта– 12%; державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування; охорона здоров'я та надання соціальної допомоги– 8%; професійна, наукова та технічна діяльність– 5%; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність; постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря; будівництво– 4%. Професійна підготовка та перепідготовка, підвищення кваліфікації здійснювалися з урахуванням потреб ринку праці. У звітному періоді проходили навчання 168 осіб (+9,1% до 2021 року).³¹

³¹ Сумська міська територіальна громада: офіційний сайт. URL: <https://smr.gov.ua/uk/miska-vlada/sumska-miska-terytorialna-hromada.html>

Обухівська міська громада

Обухівська міська громада розташована у центральній частині України – 45 км автошляхом на південь від міста Києва (залізницею – 35 км) і належить до групи інвестиційно-привабливих громад України.

Місто Обухів – є адміністративним і промисловим центром, який отримав статус міста згідно Указу Президії Верховної Ради Української РСР № 5316- IX від 19 листопада 1979 року. Цим Указом селище міського типу Обухів було віднесено до категорії міст районного підпорядкування. Постановою Верховної Ради України № 2488 – VI від 10 липня 2010 року місто Обухів віднесено до категорії міст обласного значення. Обухів має свою символіку – герб, прапор і гімн, які були затверджені рішенням Обухівської міської ради від 18 травня 2000 року № 118-13- III. Місто Обухів є членом Всеукраїнської асоціації органів місцевого самоврядування «Асоціація міст України» з 1998 року. В рамках реформи децентралізації була утворена Обухівська міська територіальна громада Київської області (надалі Обухівська міська громада), до якої увійшло 25 населених пунктів Обухівського району. Центром громади є місто Обухів Київської області, до складу якої входить м.Обухів, с.Таценки, с.Ленди та 13 старостинських округів:

Обухівська міська громада займає територію площею 39293,9 га. Кількість населення громади становить 46609 осіб мешканців, що складає 3 відсотки від загальної чисельності населення Київської області. Густота населення становить 4 особи на 1 га. Чоловіки 18-60 років - 14 530, жінки 18-60 років – 17632.

У зв'язку із воєнним станом збільшилась кількість осіб, що перемістилися з тимчасово окупованої території України. Найбільше таких осіб із Херсонської, Луганської, Харківської, Запорізької, Чернігівської та Сумської областей. В Обухівському районі перебуває близько 60 тисяч внутрішньо переміщених осіб.³²

Вінницька міська територіальна громада

Вінницька міська територіальна громада – територіальна громада в Україні, на території Вінницького району Вінницької області. Адміністративний центр – місто Вінниця.

Загальна площа - 25545 Га Вінницька область. Складається з громад: Вінницької, Вінницько-Хутірської, Великокрушлинецької, Гавришівської, Деснянської, Малокрушлинецької, Писарівської (с. Писарівка та с. Щітки), Стадницької територіальних громад. Загальна площа Вінницької міської територіальної громади становить 255,45 км2. Кількість населення – 356 388 жителя.

Одним із викликів для Вінниці на наступне десятиріччя стане її трансформація у міську територіальну громаду, яка має у своєму складі сусідні з Вінницею територіальні громади: Великокрушлинецьку, Вінницькохутірську, Гавришівську, Деснянську, Малокрушлинецьку, Писарівську, Стадницьку, Щітківську. Формування інтегрованої

³² Обухівська міська громада: офіційний сайт. URL: <https://obcity.gov.ua/>

громади «Великої Вінниці» потребуватиме нових рішень у всіх сферах життєдіяльності громади – мобільності, забезпечення стандартів і доступу до якісних адміністративних, комунальних послуг, організації соціального та культурного життя, просторового планування тощо. Водночас цей процес відкриває нові можливості і для нарощування потенціалу Вінниці

За інформацією Державного підприємства «Інформаційно-обчислювальний центр Міністерства соціальної політики України», станом на березень 2024 року у Вінницькій області зареєстровано 153495 ВПО.

Проблеми та виклики Вінницької міської територіальної громади полягають у невивантаженні кваліфікованих кадрів в аграрному секторі, підприємствах, міграція молодого населення³³.

Трускавецька міська громада

Трускавецька міська громада – територіальна громада в Україні, в Дрогобицькому районі Львівської області. Адміністративний центр – місто Трускавець.

Територія Трускавецького субрегіону (надалі – субрегіон) включає території Трускавецької міської ради, чотирьох сільських рад (Доброгостівська, Модрицька, Станиська, Уличнянська) Дрогобицького району та Орівської сільської ради Сколівського району. На території субрегіону розташовані місто Трускавець і сім сіл: Доброгостів, Бистрий, Модричі, Станіля, Уличне, Орів та Зимівки, які розташовані близько до міст Трускавця, Дрогобича, Борислава і мають добре сполучення з ними, за винятком сіл Орів та Зимівки, що розташовані в сусідньому Сколівському районі і, незважаючи на пряму відстань до Трускавця – 8 км, відстань автошляхами становить 69 км. Вибір території субрегіону пояснюється фактором можливого об'єднання вищезазначених адміністративно-територіальних одиниць в одну територіальну громаду згідно Перспективного плану формування територій громад Львівської області і затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2015 року.

Населення громади: 40793 осіб

Важливо відмітити, що чисельність наявного населення і постійного між м.Трускавцем та сільськими населеними пунктами субрегіону значно відрізняється. Якщо різниця між наявною і постійною чисельністю сільського населення незначна, то у м.Трускавець вона досягає 8,4 тис. осіб (30%). Це важливо враховувати при плануванні розвитку території, оскільки на основі чисельності постійного населення обчислюють потреби в житловому будівництві, забезпеченості шкільними та дошкільними закладами, потребу в кількості приватизаційних документів. Дані про чисельність наявного населення – основа для визначення потрібного обсягу житлово-комунальних послуг, послуг торговельної мережі, транспорту та зв'язку, побутової та туристичної сфер, медичних та культурних закладів тощо.

³³ Вінницька міська територіальна громада: офіційний сайт. URL: <https://rebuildukraine.in.ua/vinnytska-hromada-1.0>

Сучасний стан ринку праці в Україні і субрегіону зокрема характеризується переважно негативними тенденціями: скорочується чисельність зайнятих осіб, триває процес закриття підприємств, зокрема через звуження сфери підприємницької діяльності, прогресує міграція найбільш активної частини населення за кордон. Через слабку економічну базу доходи бюджетів на одиницю населення гірських територій Львівщини, у тому числі сільських населених пунктів субрегіону, залишаються невисокими, в порівнянні з середньообласним рівнем. Незважаючи на зростання загальних доходів суб'єктів субрегіону – м. Трускавець та сільських рад, залишається низьким рівень середньомісячної заробітної плати, особливо у м. Трускавець, порівняно з середньо-обласним та районним показниками.

Станом на кінець січня 2024 р. в нашій громаді офіційно зареєстровано 13801 ВПО, а загальна кількість тих, хто офіційно реєструвався в Трускавці з початку повномасштабної війни – понад 23 тисячі осіб. Окрім того в місті та громаді проживають ВПО, котрі з певних причин не проходили офіційну реєстрацію в органах влади чи в «Дії».

ВПО у Трускавці – це не лише додаткове навантаження на інфраструктуру, але й великий потенціал, не лише проблеми, але й можливості, не лише російська мова, але й щирі патріоти, котрі вірять в Українську Перемогу та наближають її своїми вчинками, своїм волонтерством. Багато з них залишиться тут жити навіть після завершення війни, тож інтеграція ВПО у трускавецьке суспільство – це те, що необхідно робити правильно, адже наша сила в єдності!³⁴.

Миколаївська міська територіальна громада

Миколаївська міська територіальна громада – територіальна громада в Україні, у Миколаївському районі Миколаївської області, з адміністративним центром у місті Миколаїв.

Населення громади: 2481869 осіб.

У лютому - березні 2022 року в умовах повномасштабної війни мало місце суттєве падіння економічної активності по всій території України через розриви ланцюгів постачання та виробництва, невизначеність та збільшення ризиків, вплив робочої сили та додаткові витрати. Безпосередня близькість міста Миколаєва до лінії фронту та постійні підступні обстріли міста з боку військ російської федерації негативно вплинули на економічну ситуацію в місті починаючи з 24 лютого 2022 року. В результаті бойових дій пошкоджено 19 об'єктів промисловості. Ряд великих підприємств міста, які забезпечували найбільшу частку обсягу реалізованої промислової продукції міста, призупинили свою діяльність. Так, скоротився обсяг реалізованої продукції в основних галузях міста таких як машинобудування, харчова промисловість, логістика. Частина підприємств релокувались в більш безпечні регіони України. Частково призупинили свою діяльність і малі суб'єкти господарювання сфери послуг.

³⁴ Трускавецька міська громада: офіційний сайт. URL: <https://tmr.gov.ua/article/rada-vpo-vyznachylasya-z-kerivnym-sklad/>

Слід зазначити, що повномасштабне вторгнення Росії в Україну та запровадження воєнного стану суттєво обмежили можливості збору даних і доступ до офіційної статистики. Оскільки на період дії воєнного стану або стану війни в Україні, а також протягом трьох місяців після його завершення, органами З державної статистики призупинено поширення статистичної інформації щодо більшості показників соціально-економічного становища міста Миколаєва, зважаючи на відсутність адміністративних даних, подання яких вимагається відповідно до норм чинного законодавства від юридичних осіб згідно з положеннями підпункту 1 пункту 1 Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни», можливість прогнозування економічних процесів із прийнятною ймовірністю та об'єктивною оцінки окремих показників відсутня.

Ринок праці. Подальша міграція за кордон та мобілізаційні процеси обмежували пропозицію робочої сили. Хоча брак працівників стримує діяльність підприємств, з іншого боку, це зумовлює поліпшення зайнятості та підживлює зростання зарплат. Найвищий попит спостерігався на спеціальності, пов'язані з подальшим пристосуванням бізнесу до воєнних умов: робітничі професії, логістика, продажі 5 і закупівлі. Також завдяки поступовому поштовпу внутрішнього попиту зростала кількість вакансій в роздрібній торгівлі та сфері послуг. Пропозиція робочої сили у свою чергу стримується значною кількістю мігрантів за кордоном та воєнними потребами. Станом на 01.11.2024 кількість безробітних по місту Миколаєву, які знаходяться на обліку у Миколаївському центрі зайнятості 715 осіб, водночас станом на 01.11.2023 – 643 осіб (кількість безробітних збільшилась на 11,1 %). Станом на 01.07.2024, за оперативними даними моніторингу, на 7 підприємствах міста Миколаєва заборгованість із виплати заробітної плати складала 7373,7 тис. грн. Соціальні стандарти на 2025-2027 роки залишаться на рівні 2024 року: За рахунок зростання інфляції знизиться купівельна спроможність населення та погіршиться життєвий рівень передусім вразливих верств, оскільки соціальні виплати та пільги не зростатимуть.

Населення. Демографічні процеси є одними з ключових факторів сталого розвитку міста. Станом на 1 лютого 2022 року чисельність наявного населення міста Миколаєва (за оцінкою) становила 469545 осіб. Станом на 01.02.2024 чисельність населення міста Миколаєва за даними мобільних операторів становила 423225 осіб. Повномасштабна війна спричинила скорочення населення міста за рахунок активного переміщення населення в більш безпечні міста України та за кордон. Демографічний розвиток і ситуація на ринку праці залежить від безпекових ризиків та у 2025 році залишатиметься на рівні 2024 року.

За даними департаменту соцзахисту населення Миколаївської ОВА, у регіоні проживає 122 962 ВПО. Протягом повномасштабного вторгнення було зареєстровано понад 167 тисяч людей³⁵.

³⁵ Миколаївська міська територіальна громада: офіційний сайт. URL: <https://rebuildukraine.in.ua/mykolaivska-hromada2>

2.2. Аналіз результатів анкетування територіальних громад

Відповіді надали 8 міських територіальних громад:

- Обухівська,
- Сумська,
- Вінницька,
- Нікопольська
- Новояворівська,
- Миколаївська,
- Сколівська,
- Трускавецька.

Опитування містило 22 запитання, кожне з яких мало до 10 варіантів відповідей (Додаток В)

Стратегія розвитку освіти дорослих у громаді має комплексне значення й впливає не лише на освітню сферу, а й на економічний, соціальний та культурний розвиток. Наявність таких стратегії є ключем до сталого економічного зростання, підвищення добробуту мешканців громади та згуртованості суспільства. Її впровадження стимулює розвиток людини впродовж життя, робить громаду інноваційною, соціально сильною та привабливою для інвестицій і талановитих фахівців. Отже перше питання стосувалося саме наявності у громаді стратегії розвитку освіти дорослих (Рис.2.1.).

Рис. 2.1. Наявність стратегії розвитку освіти дорослих та її реалізація у територіальних громадах України

Найбільша частка респондентів (50%) вказала, що в їхніх громадах існують лише окремі ініціативи в сфері освіти дорослих, але є потреба у систематичному підході. До таких громад належать Сумська, Трускавецька, Новояворівська та Сколівська територіальні громади. Це свідчить про те, що, хоча певні кроки з підтримки безперервного навчання здійснюються, проте вони не мають стратегічного і комплексного характеру, що й обмежує їхній вплив. Водночас чверть опитаних громад (Обухівська та Нікопольська територіальних громади) повідомили, що стратегія наразі

перебуває в стадії розробки. Така ситуація може вказувати на готовність громад рухатися у напрямі систематизації освітніх ініціатив, але також відображає потребу в ресурсах, методичній допомозі та чіткому плануванні.

Частина респондентів (Миколаївська громада) вказали, що стратегія не розроблена, але є плани щодо її створення, що з одного боку демонструє прагнення розвитку, проте з іншого свідчить, що громада перебуває на початковому етапі формування стратегічного бачення.

Тільки одна громада – Вінницька міська територіальна громада повідомила, що стратегія розвитку освіти дорослих уже розроблена та успішно реалізується. Це приклад підтримки освіти дорослих, що свідчить про позитивний досвід, який може бути використаний для наслідування іншими громадами.

Загалом, отримані результати демонструють, що більшість територіальних громад України усвідомлюють роль освіти дорослих, перебувають на етапі розробки або мають часткові ініціативи, що вказує на потребу в підтримці з боку держави чи інших організацій. Така підтримка має сприяти формуванню систематичного підходу до розвитку освіти дорослих, поширенню успішних практик та підвищенню загального рівня освітньої політики на місцевому рівні.

Наступне питання стосувалося наявності окремих Програм або компонентів, складових більших Програм, спрямованих на розвиток освіти, культури дорослих. Розподіл відповідей візуалізовано на Рис.2.2.

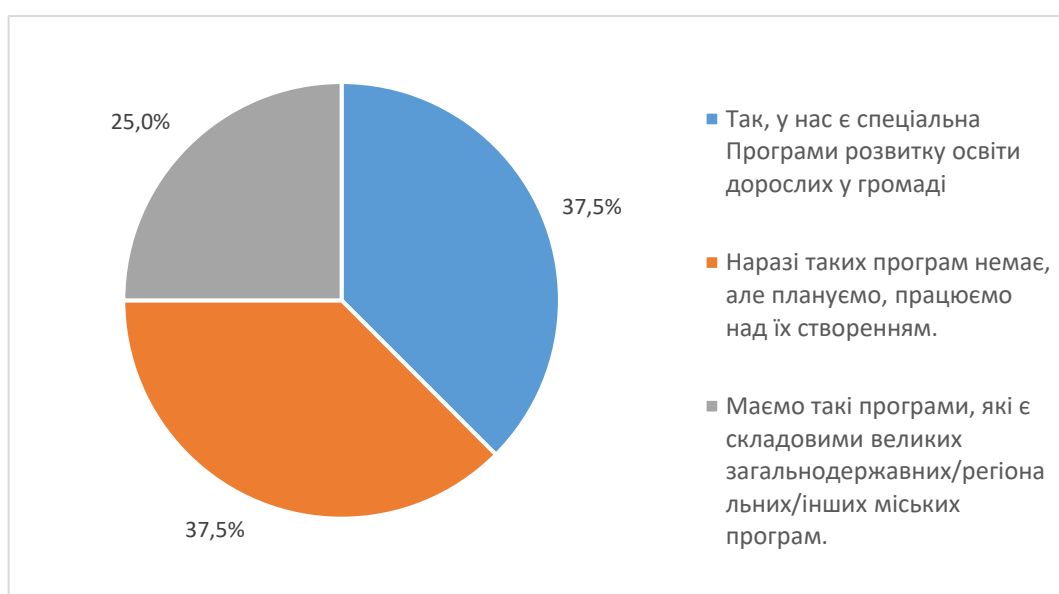

Рис. 2.2. Стан наявності спеціальних програм розвитку освіти дорослих у територіальних громадах України

Результати аналізу відповідей на це запитання свідчать про те, що громади демонструють різний рівень готовності до впровадження таких програм. Зокрема, окремі громади (Обухівська, Нікопольська, Новояворівська) мають спеціальні програми, орієнтовані саме на розвиток освіти дорослих, що демонструє високий рівень

усвідомлення важливості освіти дорослих як окремого напрямку в своїй діяльності. Така ж кількість громад (Сумська, Миколаївська, Сколівська) зазначили, що наразі такі програми відсутні, але громади працюють над їх створенням. Результат свідчить про наявність потенціалу для розвитку, проте громади потребують додаткових ресурсів, підтримки та методичної допомоги для прискорення процесу. Також можна вести мову про прагнення цих громад адаптуватися до сучасних викликів з використанням потенціалу освіти дорослих.

Слід звернути увагу, що частина громад (їх кількість становить 25% громад – Вінницька, Трускавецька) мають програми, які є складовими більших загальнодержавних, регіональних чи міських ініціатив. Це означає, що питання освіти дорослих інтегроване у більш загальні стратегії, але не виділене в окремий напрям. Такий підхід може обмежувати можливість для розвитку спеціалізованих програм, зосереджених на унікальних потребах дорослого населення, водночас свідчить, що це питання не залишається поза увагою громади.

Отже, частина громад демонструє системний підхід і готовність до впровадження програм освіти дорослих, натомість інші перебувають на початкових етапах. Це вказує на необхідність посилення підтримки на місцевому рівні, обміну успішними практиками між громадами, які вже досягли прогресу, та створення рекомендацій для допомоги громадам у впровадженні ефективних освітніх програм.

Деталізуючи попередні питання ми запитали респондентів про фінансування конкретних освітніх/навчальних курсів освіти дорослих. Розподіл відповідей представлено на Рис. 2.3.

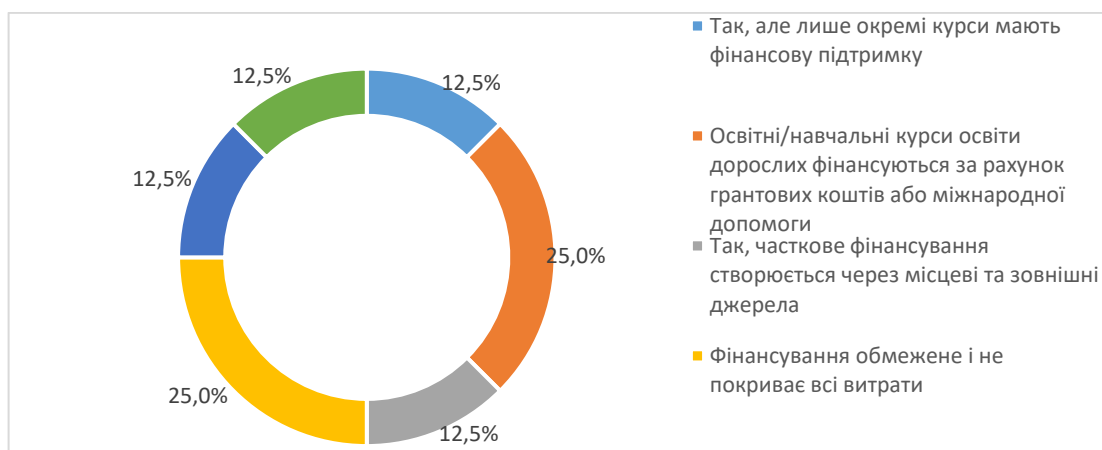

Рис. 2.3. Стан фінансування освітніх та навчальних курсів для дорослих у територіальних громадах України

Так чверть громад зазначили, що фінансування освітніх курсів для дорослих здійснюється за рахунок грантових коштів або міжнародної допомоги (Сумська, Нікопольська громади). Тобто відбувається залучення зовнішніх ресурсів, що дозволяє частково компенсувати обмежені місцеві бюджети. Тоді як Вінницька громада повідомила, що фінансування створюється через місцеві та зовнішні джерела. Отже має місце комбіноване використання ресурсів, що дозволяє забезпечувати реалізацію

окремих освітніх ініціатив. Представники Обухівської громади вказали, що лише окремі курси мають фінансову підтримку. Це свідчить про фрагментарність підходу до фінансування освіти дорослих, коли підтримуються лише окремі напрями або проекти. Водночас, 25% громад (Трускавецька, Новояворівська) зазначили, що фінансування обмежене і не покриває всі витрати. Такий стан вказує на недостатність ресурсів для реалізації повноцінних програм і може свідчити про необхідність перегляду фінансової політики або залучення додаткових коштів.

Достатньо велика кількість опитаних – четверта частина, зазначили про відсутність інформації щодо фінансування освітніх курсів для дорослих (Миколаївська), що може свідчити про низький рівень уваги до цього питання або недостатню обізнаність серед представників громади. Тоді як Сколівська громада зазначила, що фінансування освіти дорослих не здійснюється взагалі, що вказує на повну відсутність ініціатив у сфері освіти дорослих, отже потребує термінової уваги.

У підсумку, можемо зазначити, що територіальні громади України перебувають на різних рівнях забезпечення фінансування освітніх ініціатив для дорослих. Переважна більшість використовує або зовнішні, або обмежені місцеві ресурси, що свідчить про потребу у створенні цілісного фінансового механізму підтримки освіти дорослих на національному рівні, а також у розширенні можливостей для залучення грантових коштів і міжнародної допомоги.

Подальша конкретизація питання щодо фінансування освітніх курсів з освіти дорослих, зокрема з'ясування «Які саме навчальні курси підтримуються фінансово у Вашій громаді?», показало різні підходи (Рис.2.4).

Дані ілюструють різноманітність напрямів, які пропонуються громадами, та їхню популярність. *Найбільш поширеними є такі курси:*

- Заняття з йоги, фітнесу, оздоровчі спортивні заняття для людей літнього віку – підтримуються у 75% громад. Це свідчить про високу увагу до здоров'я та фізичної активності дорослих, особливо літнього віку.
- Творчі майстер-класи з живопису, фотографії, кулінарії, рукоділля – підтримуються у 62,5% громад. Такі курси сприяють розвитку творчих здібностей та культурному збагаченню дорослого населення.
- Вивчення іноземних мов – підтримуються у 50% громад, що демонструє попит на набуття нових мовних навичок, необхідних для інтеграції у сучасний світ.

Менш поширені, але важливі напрями:

- ✓ Курси з іноземних мов та комп'ютерної грамотності – підтримуються у 37,5% громад, що свідчить про увагу до розвитку цифрових навичок.
- ✓ Курси для розвитку навичок, необхідних на ринку праці, та курси з інформатики, психології, мовознавства підтримуються у 25% громад, демонструючи спрямованість на професійний розвиток.

Рис. 2.4. Види навчальних курсів для дорослих, які фінансуються в територіальних громадах України

Деякі громади (наприклад, Сколівська) зазначили, що курси фінансуються лише частково або виключно на основі самооплатності, що обмежує доступ дорослих до таких програм.

Результати свідчать про те, що громади здебільшого зосереджуються на підтримці програм, спрямованих на фізичний і культурний розвиток. Водночас менше уваги приділяється спеціалізованим тренінгам, спрямованим на професійне навчання чи набуття цифрових навичок. Це підкреслює необхідність більшої підтримки з боку держави або грантових програм для забезпечення доступу до ширшого спектра освітніх курсів, зокрема тих, які сприяють професійній адаптації дорослого населення.

У таблиці 2.1. конкретизовано перелік навчальних курсів, які фінансуються у громадах

Таблиця 2.1.

Розподіл навчальних курсів, що фінансуються в окремих громадах

Назва громади	Які саме навчальні курси підтримуються фінансово у Вашій громаді?
1	2
Обухівська міська територіальна громада	Курси з інформатики, психології, мовознавства та розвитку особистих навичок. Заходи для соціальної інтеграції дорослих, Заняття з йоги, фітнесу, оздоровчі спортивні заняття для людей літнього віку
Сумська міська територіальна громада	Творчі майстер-класи з живопису, фотографії, кулінарії, рукоділля. Заняття з йоги, фітнесу, оздоровчі спортивні заняття для людей літнього віку
Вінницька міська територіальна громада	Курси з іноземних мов, комп'ютерної грамотності, курси з розвитку професійних навичок, зокрема бухгалтерія, веб-дизайн тощо, курси з інформатики, психології, мовознавства та розвитку особистих навичок, курси для розвитку навичок, необхідних на ринку праці, курси з професійного розвитку. Спеціалізовані тренінги для підприємців і власників малого бізнесу. Вивчення іноземних мов. Заходи для соціальної інтеграції дорослих. Творчі майстер-класи з живопису, фотографії, кулінарії, рукоділля. Заняття з йоги, фітнесу, оздоровчі спортивні заняття для людей літнього віку
Нікопольська міська територіальна громада	Курси з іноземних мов, комп'ютерної грамотності. Курси з професійного розвитку. Творчі майстер-класи з живопису, фотографії, кулінарії, рукоділля. Заняття з йоги, фітнесу, оздоровчі спортивні заняття для людей літнього віку
Трускавецька територіальна громада	Курси з іноземних мов, комп'ютерної грамотності., Заходи для соціальної інтеграції дорослих. Творчі майстер-класи з живопису, фотографії, кулінарії, рукоділля. Заняття з йоги, фітнесу, оздоровчі спортивні заняття для людей літнього віку
Новояворівська міська територіальна громада	Заходи для соціальної інтеграції дорослих. Творчі майстер-класи з живопису, фотографії, кулінарії, рукоділля. Заняття з йоги, фітнесу, оздоровчі спортивні заняття для людей 3 віку
Миколаївська міська територіальна громада	Заходи для соціальної інтеграції дорослих
Сколівська територіальна громада	Навчальні курси є, але вони на самофінансуванні членів громади

З огляду на отримані відповіді щодо потреби навчання дорослих у громадах та форми їх реалізації, важливо було з'ясувати механізми матеріальної підтримки. Тож візуалізовані відповіді на запитання «З яких джерел здійснюється фінансування освіти дорослих у Вашій громаді?» представлено на Рис. 2.5.

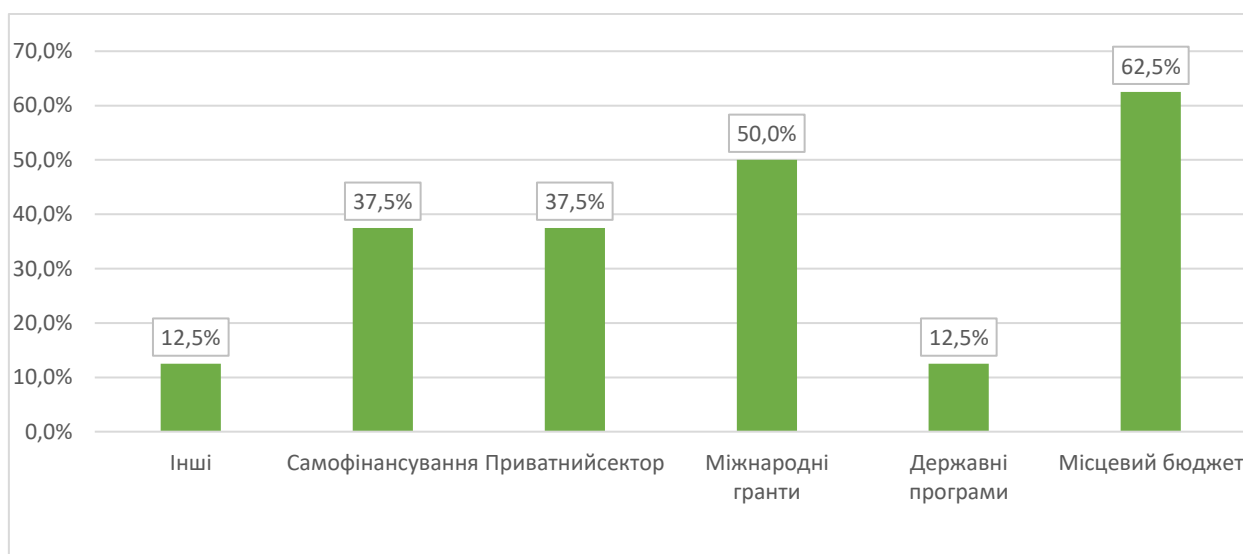

Рис. 2.5. Джерела фінансування освіти дорослих у територіальних громадах України

Результати аналізу джерел фінансування освіти дорослих у територіальних громадах, візуалізованих на Рис. 2.5, демонструють те, що громади використовують різні джерела фінансування. Найбільш потужним джерелом є *місцевий бюджет*, який використовується у більшості випадків (62,5%). Це вказує на те, що громади покладаються на власні фінансові ресурси для підтримки освіти дорослих. Друге місце посідають *міжнародні гранти* (50%). Це свідчить про активне залучення зовнішніх ресурсів, які дозволяють розширити можливості фінансування освітніх ініціатив.

Інші джерела фінансування представлені менш широко:

- *Самофінансування* (37,5%) – вказує на те, що достатньо велика частина курсів оплачується самими учасниками.
- *Приватний сектор* (37,5%) – свідчить про залучення бізнесу до підтримки освітніх ініціатив.
- *Державні програми* (12,5%) – демонструють недостатню інтеграцію національних програм у цю сферу.
- *Інші джерела* – використовуються рідше і становлять лише 12,5%.

Отримані дані демонструють значну залежність фінансування освіти дорослих від місцевих бюджетів і міжнародних грантів. Водночас, низький рівень використання державних програм свідчить про слабку інтеграцію національної політики підтримки освіти дорослих на місцевому рівні. Важливу роль відіграє самофінансування, яке дозволяє покривати окремі витрати, але обмежує доступність таких програм для широкого загалу.

У контексті нашого дослідження важливим було з'ясування питання «Який відсоток від загального бюджету громади виділяється на освіту дорослих?». Його вивчення може показати пріоритетність освіти дорослих у громаді; рівень фінансової підтримки освітніх ініціатив; напрями політики громади та її стратегічні пріоритети. Наприклад, якщо відсоток є значним, це свідчить про те, що влада та громада приділяють підвищену увагу розвитку людського потенціалу та навичок дорослого населення. про орієнтацію на підтримку безперервного навчання, підвищення кваліфікації й професійного розвитку громадян. Окрім того рівень фінансування показує, наскільки громада може реалізовувати додаткові навчальні курси, розвивати інфраструктуру (навчальні центри, платформу для онлайн-навчання) або залучати фахівців у галузі освіти дорослих. Відсоток витрат на освіту дорослих у порівнянні з іншими сферами (охорона здоров'я, соціальний захист тощо) ілюструє збалансованість підходу до розподілу ресурсів і рівень усвідомлення ролі освіти дорослих для сталого розвитку громади.

Розподіл відповідей на питання візуалізовано на Рис. 2.6.

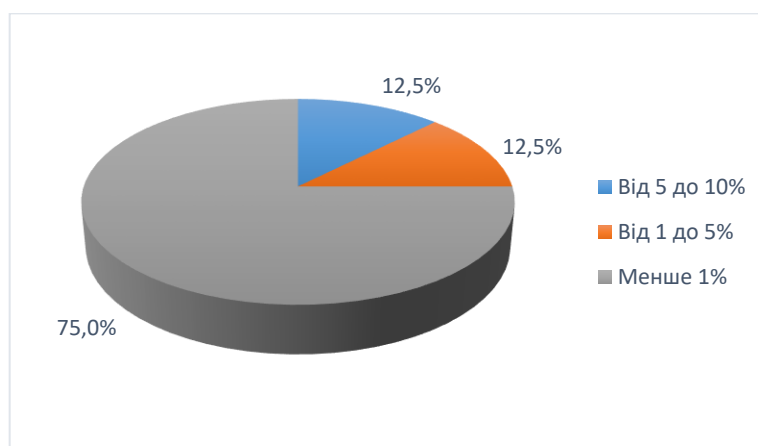

Рис. 2.6. Розподіл частки загального бюджету територіальних громад, що спрямовується на освіту дорослих

Переважна більшість (75%) опитаних територіальних громад виділяє на освіту дорослих *менше 1%* від загального бюджету, зокрема: (Сумська міська ТГ, Нікопольська міська ТГ, Трускавецька ТГ, Нововоронцовська міська ТГ, Миколаївська міська ТГ, Сколівська ТГ). Цей показник свідчить про обмеженість фінансових ресурсів або про недостатній рівень пріоритетності освіти дорослих у бюджетному плануванні.

Водночас, Обухівська міська територіальна громада інвестує у цей напрям *від 1 до 5%*. *Вінницька громада* виділяє *від 5 до 10%*: Той факт, що у певної частини громад цей показник є вищим, свідчить про усвідомлення ними важливості інвестицій у розвиток професійних компетентностей та соціальну інтеграцію дорослого населення.

Будь який фінансовий показник є відносним. І коли попит на освітні програми у громаді є невеликими, то навіть за умови не дуже великого фінансування його може вистачити на їх задоволення. Отже анкета містила питання «Чи вистачає наявного фінансування для повного задоволення потреб у програмах освіти дорослих у Вашій громаді?». (Рис.2.7.)

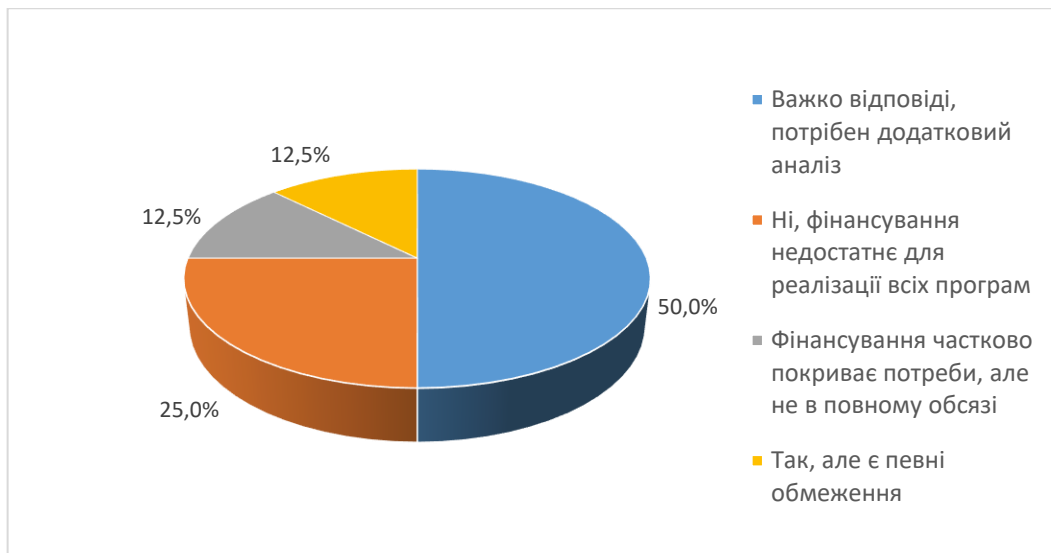

Рис. 2.7. Розподіл відповідей на запитання Чи вистачає наявного фінансування для повного задоволення потреб у програмах освіти дорослих у Вашій громаді?

Аналіз відповідей на це запитання свідчить, що найбільша частка (50%) респондентів (Вінницька міська територіальна громада, Нікопольська міська, Миколаївська міська та Сколівська територіальна громади) заявляє про труднощі з оцінкою коштів і необхідність додаткового аналізу. Водночас окремі громади (Сумська міська та Нововоронцовська міська територіальні громади) вважають наявне фінансування недостатнім для реалізації всіх програм; ще 12,5% (Трускавецька територіальна громада) відзначають, що коштів вистачає частково, і лише 12,5% (Обухівська міська територіальна громада) наголошують на відносній достатності фінансових ресурсів, хоч і з певними обмеженнями. Такий розподіл вказує на неоднорідність підходів до фінансування освіти дорослих і свідчить про різні рівні пріоритетності цього напрямку в бюджетній політиці місцевої влади.

Звісно, що джерела фінансування з часом можуть змінюватися.

Отже запитання про те, які нові джерела фінансування планується залучити в найближчі роки, дає цінну інформацію для аналізу перспектив, пріоритетів та можливих шляхів реалізації програм освіти дорослих у конкретній територіальній громаді. Зокрема, дозволить сформулювати загальне уявлення про те наскільки громада вбачає в освіті дорослих перспективний напрям і готова інвестувати в її довгостроковий розвиток. Тоді як наявність планів щодо залучення додаткових ресурсів свідчить про те, що освіта дорослих розглядається керівництвом громади як вагомий інструмент соціально-економічного розвитку, показує готовність органів місцевого самоврядування інвестувати у формування кваліфікованих людських ресурсів, необхідних для реалізації регіональних чи місцевих стратегій. Пошук нових джерел фінансування зазвичай вимагає активної комунікації з місцевими бізнесами, неприбутковими організаціями та грантовими структурами. Відтак за умови розширення фінансування громада матиме можливість розширити коло партнерів і створює передумови для співробітництва. Це дає змогу вибудувати «міст» між органами місцевого самоврядування та потенційними

інвесторами/донорами, залучити громадські ініціативи й ресурси. Плановані джерела фінансування програм освіти дорослих у територіальних громадах України (Рис.2.8.).

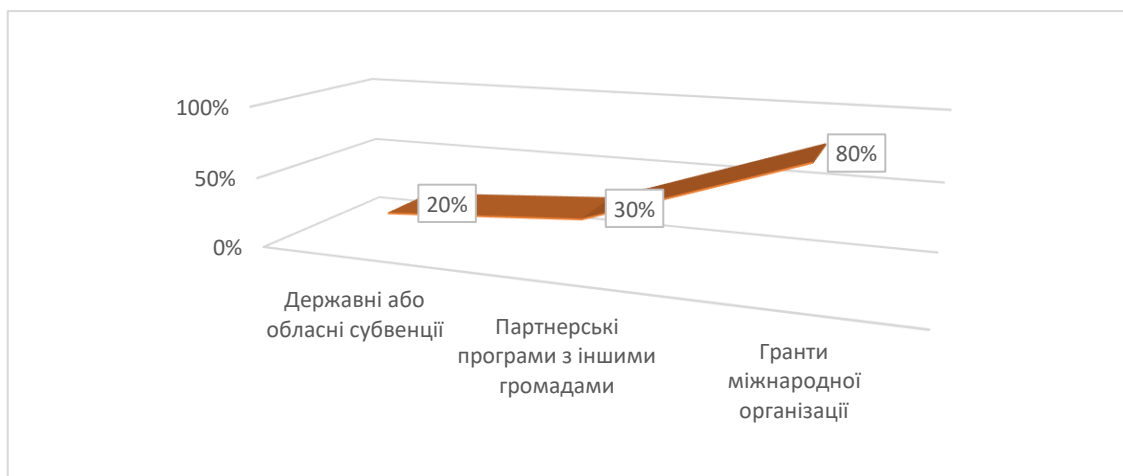

Рис. 2.8. Плановані джерела фінансування програм освіти дорослих у територіальних громадах України

Результати показують, що громади активно орієнтуються на зовнішні джерела, зокрема: *гранти міжнародних організацій* є найпопулярнішим планованим джерелом фінансування, яке зазначили всі громади (100%). Це свідчить про високий рівень зацікавленості в залученні зовнішньої допомоги та розуміння потенціалу таких грантів для підтримки місцевих ініціатив. Державні або обласні субвенції планують залучити 25% громад (Вінницька, Обухівська громади). Це демонструє прагнення інтегрувати державну підтримку у фінансування освітніх проєктів. *Партнерські програми з іншими громадами* розглядаються як потенційне джерело фінансування у 25% громад (Вінницька, Сумська, Обухівська громади). Це вказує на готовність громад до співпраці та спільного вирішення освітніх завдань.

Отже, більшість громад орієнтуються на грантову підтримку міжнародних організацій, що вказує на необхідність активізації роботи з пошуком і поданням заявок на такі гранти. Водночас, певна кількість громад розглядає можливості державного фінансування чи співпраці з іншими громадами, що свідчить про потенціал для розширення таких напрямів. Залучення більш широкого спектра джерел фінансування може забезпечити стабільний розвиток програм освіти дорослих у громадах.

Задля висвітлення загальної картини, важливою була відповідь щодо інноваційних підходів до фінансування програми освіти дорослих використовуваних у громадах, та їх сприянню щодо залучення нових ресурсів або ж підвищення ефективності освітніх ініціатив (Рис. 2.9).

Рис. 2.9. Інноваційні підходи до фінансування програм освіти дорослих у територіальних громадах України

Відповіді респондентів показали, що громади застосовують різноманітні стратегії, орієнтовані як на зовнішнє фінансування, так і на внутрішні ресурси. Як найбільш популярні (62,5% громад) зазначалися такі варіанти як:

- *використання грантової платформи для залучення міжнародних і національних ресурсів* (Сумська, Вінницька, Нікопольська, Трускавецька, Миколаївська громади), що свідчить про активну орієнтацію громад на зовнішні фінансові джерела, які уможливають значне розширення фінансування;

- *організація публічних заходів (конференцій, форумів) для залучення спонсорів і меценатів* – підтримується у 50% громад (Обухівська, Сумська, Вінницька, Новояворівська громади), що вказує на ефективність залучення приватних ресурсів через публічну діяльність та

- *впровадження дистанційного навчання як способу скорочення витрат на інфраструктуру та підвищення охоплення населення* – популярне у 37,5% громад (Обухівська, Сумська, Трускавецька громади), що демонструє прагнення оптимізувати витрати.

Менш поширеними, але важливими виявилися такі підходи: *співпраця з сусідніми громадами для спільного фінансування* (Сумська, Вінницька громади), вказує на готовність до кооперації задля зниження витрат; *впровадження краудфандингових заходів* (Вінницька громада), що свідчить про орієнтацію на підтримку місцевого бізнесу та громади; *створення платних освітніх програм* (Вінницька громада), дозволяє частково компенсувати витрати і забезпечити фінансову сталість.

Отже громади активно використовують грантові можливості та організують публічні заходи для залучення ресурсів. Водночас менш поширені підходи, такі як краудфандинг, співпраця з приватним сектором чи створення платних програм, вказують на необхідність поширення успішних практик між громадами. Реалізація різноманітних інструментів фінансування може значно підвищити ефективність програм освіти дорослих і розширити їхнє охоплення.

Ми прагнули уточнити як саме використання грантів або міжнародної допомоги може сприяти розвитку освіти дорослих у громаді. Зокрема наскільки залучення міжнародної фінансової підтримки (гранти, стипендії, цільові фонди) підсилює можливості громади в організації нових курсів і програм для дорослих; чи співпрацює громада з міжнародними організаціями й донорами, і якою мірою ця співпраця сприяє розвитку безперервної освіти дорослих та посиленню кадрового потенціалу. Як показує зарубіжний досвід, залучення грантових коштів часто вимагає впровадження нових підходів і технологій навчання, що підвищує якість і привабливість програм для дорослого населення. Отже відповіді на це запитання уможливить отримання більш повної картини щодо стратегії громади у сфері формування людського капіталу.

Результати представлені на Рис. 2.10, відображають переваги й виклики, пов'язані із залученням міжнародних ресурсів. Найбільш поширеними перевагами міжнародної допомоги, на думку респондентів, є *розширення доступу до навчання для більшої кількості дорослих громади* – зазначили 62,5% громад (Сумська, Вінницька, Нікопольська, Трускавецька, Миколаївська громади). Це вказує на важливість грантового фінансування у забезпеченні доступності освітніх програм. *Гранти та міжнародна діяльність сприяють розвитку інноваційних методик навчання в громаді* – також 62,5% громад (Сумська, Вінницька, Нікопольська, Трускавецька, Миколаївська громади), що підкреслює роль міжнародної допомоги у впровадженні сучасних підходів до освіти. *Використання міжнародних ресурсів частково компенсує нестачу місцевого фінансування* – 50% громад (Сумська, Вінницька, Нікопольська, Трускавецька громади) наголосили на цій важливій функції грантових програм.

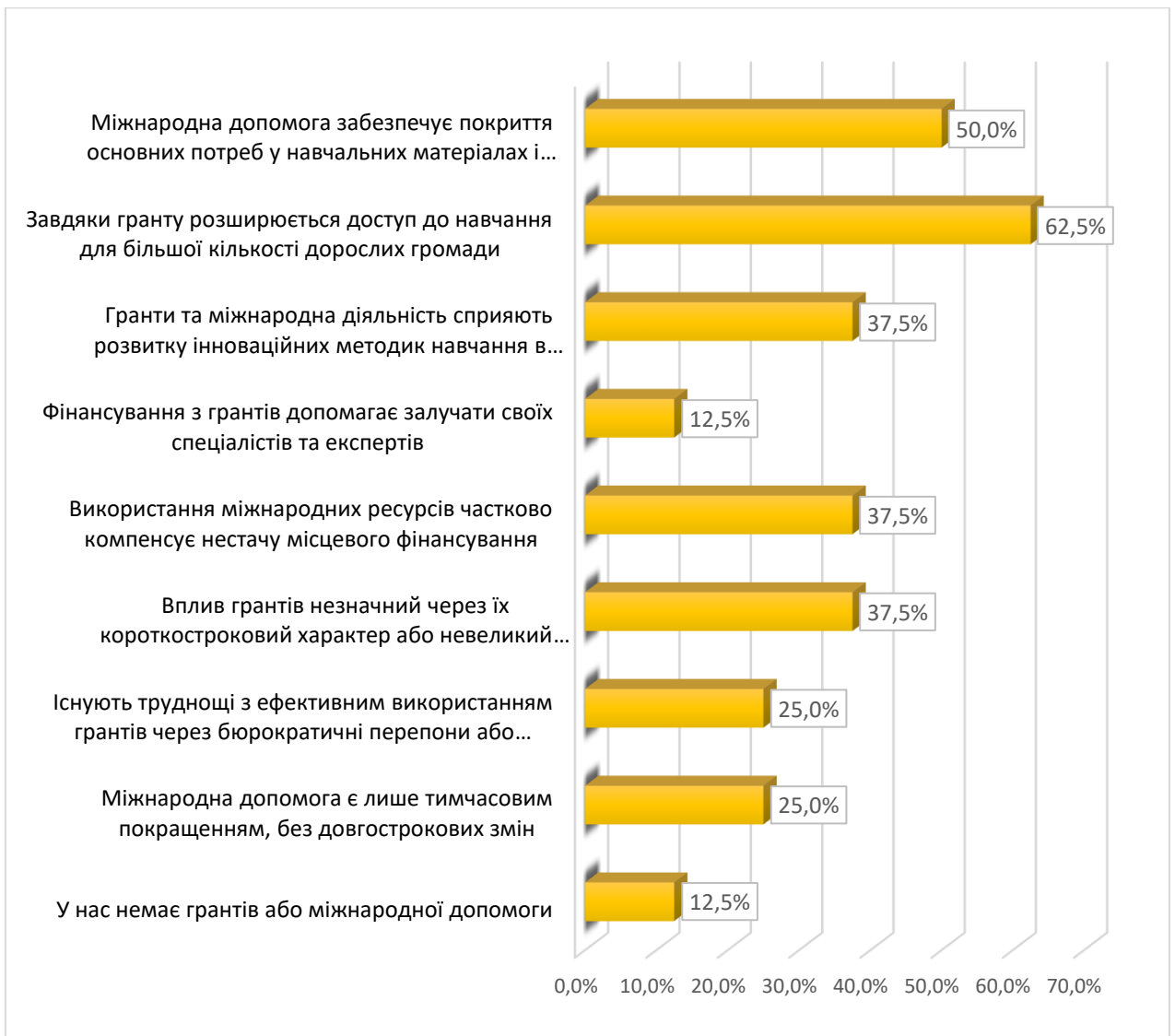

Рис. 2.10. Вплив грантів та міжнародної допомоги на розвиток освіти дорослих у територіальних громадах України

Менш поширені, але значимими, як зазначили респонденти, є *фінансування з грантів допомагає залучати своїх спеціалістів та експертів* – 37,5% громад (Сумська, Вінницька, Трускавецька громади). *Міжнародна допомога забезпечує покриття основних потреб у навчальних матеріалах і технічній підтримці* – так вважають 37,5% громад (Сумська, Нікопольська, Миколаївська громади).

Водночас громади вказують на виклики, серед яких найбільш значимими є такі:

- *незначний вплив грантів через їх короткостроковий характер або невеликий обсяг фінансування* – 37,5% громад (Сумська, Новояворівська, Трускавецька громади);
- *труднощі з ефективним використанням грантів через бюрократичні перепони або складні умови створення* – вказали 25% громад (Сумська, Новояворівська громади);

– міжнародна допомога є лише тимчасовим покращенням, без довгострокових змін – зазначили 25% громад (Сумська, Новояворівська громади).

Отже міжнародна допомога є важливим джерелом підтримки для територіальних громад, забезпечуючи доступ до навчання, розвиток інноваційних підходів і часткову компенсацію нестачі місцевого фінансування. Водночас, громади стикаються з обмеженнями, такими як короткостроковість грантів, складність у їхньому адмініструванні та недостатність довгострокового ефекту. Ці виклики підкреслюють необхідність підвищення ефективності використання міжнародної допомоги та пошуку можливостей для більш сталого фінансування.

Недостатнє фінансування є серйозним бар'єром у розвитку реалізації програми освіти дорослих на усіх рівнях. Громади також стикаються з цією проблемою, але змушені долати ці труднощі, обираючи різні шляхи (Рис. 2.11).

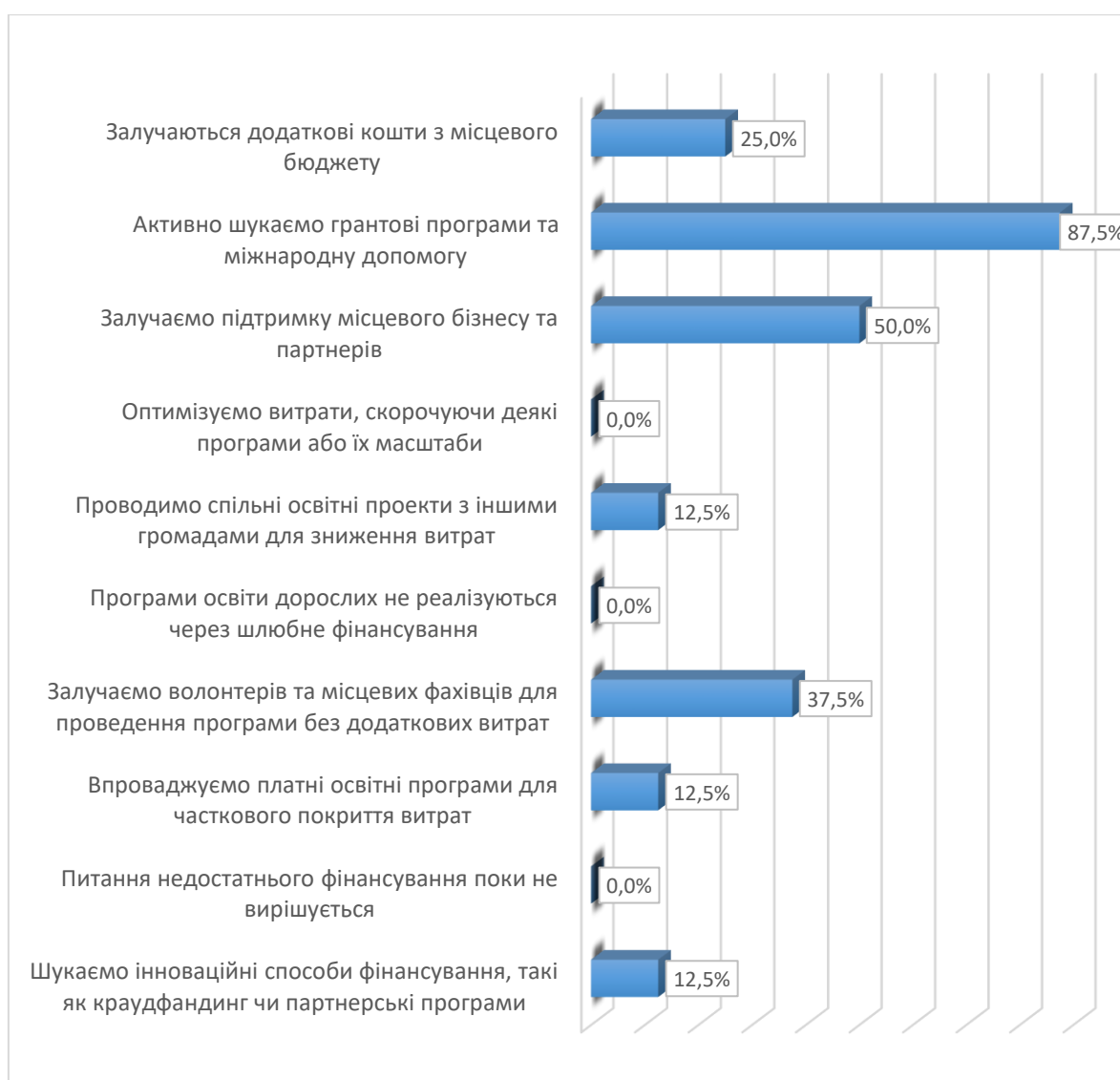

Рис. 2.11. Способи вирішення питання недостатнього фінансування програм освіти дорослих у територіальних громадах України

Найбільш поширеними з них є залучення *підтримки місцевого бізнесу та партнерів*, що свідчить про активну співпрацю громад із бізнес-сектором (таку відповідь дали Вінницька, Нікопольська, Трускавецька, Новояворівська громади); *про активні пошуки грантових програм та міжнародну допомогу* зазначили Сумська, Вінницька, Нікопольська, Миколаївська, Сколівська громади, що підкреслює важливість залучення зовнішніх ресурсів для підтримки освітніх ініціатив. Водночас 37,5% громад розраховують на *залучення волонтерів й менторів, які працюють на громадських засадах, та місцевих фахівців для проведення програм без додаткових витрат* (Обухівська, Вінницька, Трускавецька, Новояворівська громади). Такий підхід демонструє використання людських ресурсів громади як альтернативи фінансовій підтримці. Зокрема – бізнес може інвестувати у створення або підтримку курсів, тренінгів та програм для дорослих (наприклад, курси цифрової грамотності, бізнес-планування, бухгалтерії тощо). Тоді як волонтери з різних сфер (ІТ, маркетинг, бухгалтерія, психологія тощо) можуть організовувати безплатні чи малобюджетні тренінги, семінари та лекції для дорослих. Їх власний досвід також дозволяє учасникам отримати практичні знання й навички, які можна відразу застосовувати в роботі чи повсякденному житті. Як показує досвід, злагоджена робота волонтерів у партнерстві з місцевими організаціями, бізнесом сприяє формуванню сприятливого середовища, де кожен дорослий може здобувати нові навички та розвиватися впродовж життя.

Як видно з діаграми на Рис. 2.11 існують й інші варіанти, зокрема *залучення додаткових коштів з місцевого бюджету* (Сумська, Вінницька громади), що свідчить про спроби громад мобілізувати внутрішні ресурси; *оптимізація витрат, скорочення деяких програми або їх масштабів* (Вінницька громада); *впровадження платних освітніх програми для часткового покриття витрат* (Вінницька громада); *пошуки інноваційних способів фінансування, такі як краудфандинг чи партнерські програми* (Вінницька громада).

Отже можна зробити висновок, що громади найчастіше покладаються на зовнішню допомогу (гранти та підтримку бізнесу), а також на власні ресурси, зокрема, залучення добровольців і місцевих партнерів. Однак частина громад звертається до оптимізації витрат і впровадження платних послуг, що вказує на прагнення до фінансової стабільності. Інноваційні способи фінансування, такі як краудфандинг, використовуються не часто, але можуть бути перспективним напрямом для подальшого розвитку.

Як і будь які інші, фінансові обмеження мають вплив на розвиток освіти дорослих. Нас цікавила точка зору респондентів як саме нестача фінансування впливає на якість і доступність освітніх програм для дорослого населення її громади. Розподіл відповідей на це запитання представлено на Рис. 2.12.

Діаграма відображає вплив фінансових обмежень на якість та доступність освітніх програм для дорослого населення у територіальних громадах України. Зокрема, громади констатують наявність різного прояву впливу фінансових труднощів на освітню діяльність.

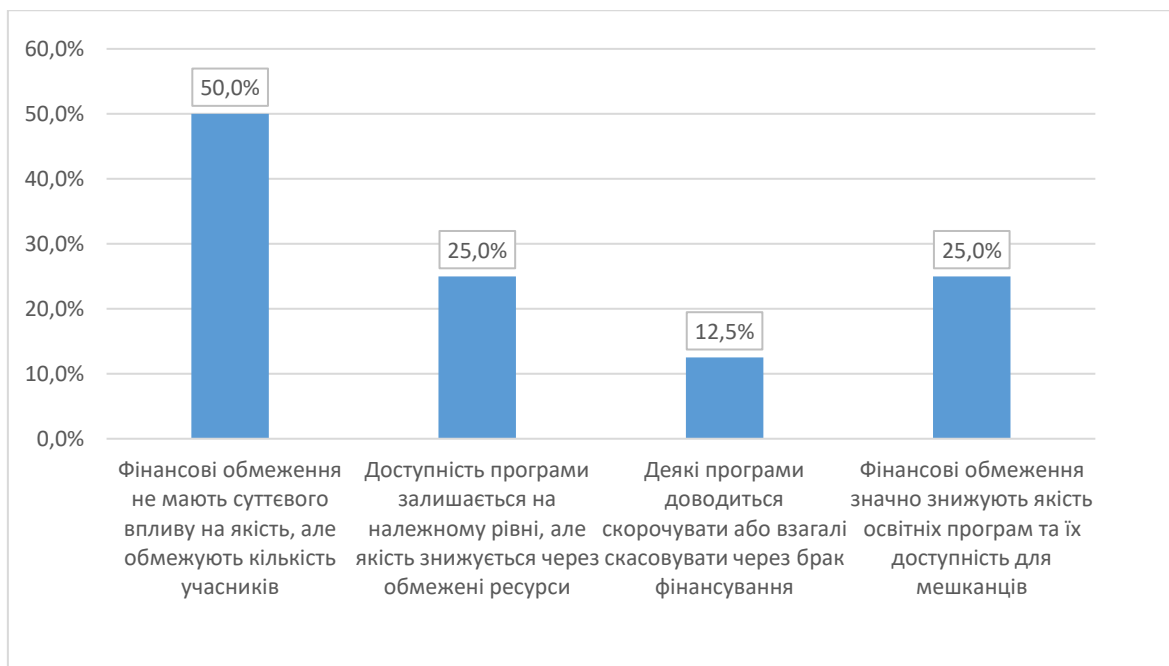

Рис. 2.12. Вплив фінансових обмежень на якість і доступність освітніх програм для дорослого населення у територіальних громадах України

Половина учасників опитування вказали, що хоча фінансові обмеження *не мають суттєвого впливу на якість програм, але обмежують кількість осіб, які беруть участь у навчанні* (Нікопольська, Трускавецька, Сколівська громади). Це вказує на те, що фінансова проблема більше впливає на кількісний показник освітніх програм, ніж на їхню якість.

Про те, що *фінансові обмеження значно знижують якість освітніх програм та їх доступність для мешканців*, й відповідно впливають на спроможність громад забезпечувати якісну освіту, вказали Вінницька, Новояворівська громади. *Доступність програм залишається на належному рівні, але якість знижується через обмежені ресурси* – точка зору Обухівської, Миколаївської громад. Натомість Сумська громада зазначила, що *деякі програми доводиться скорочувати або взагалі скасовувати через брак фінансування*, що є свідченням відсутності стабільного фінансування для підтримки всіх запланованих ініціатив. Отже через обмеженість фінансових ресурсів громада не має можливості повністю профінансувати всі заплановані заходи й проекти, що призводить до вимушеного скорочення або скасування окремих програм. Така ситуація є типовою для органів місцевого самоврядування, коли обсяг потреб громади перевищує обсяг доступних коштів.

Отримані дані свідчать, що фінансові обмеження впливають на громади по-різному. Частина громад відчуває суттєвий негативний вплив на якість та доступність освітніх програм, а інші зберігають якість, але стикаються з обмеженням охоплення населення. Найгостріші проблеми виникають у громадах, де фінансові труднощі призводять до скорочення або скасування програм. Це підкреслює необхідність пошуку нових джерел фінансування та оптимізації наявних ресурсів.

Стимулювання бізнесу до фінансування освіти дорослих відіграє важливу роль і має гарне підтвердження у зарубіжних країнах. Як правило, це можливо за умови зрозумілих вигідних пропозицій для компаній, привабливу модель співпраці та ефективну комунікацію про результат. Отже ми прагнули з'ясувати які саме стимули використовуються громадах для залучення приватного сектору до фінансування освіти дорослих. Стимули для залучення приватного сектору до фінансування освіти дорослих у територіальних громадах представлено на Рис.2.13.

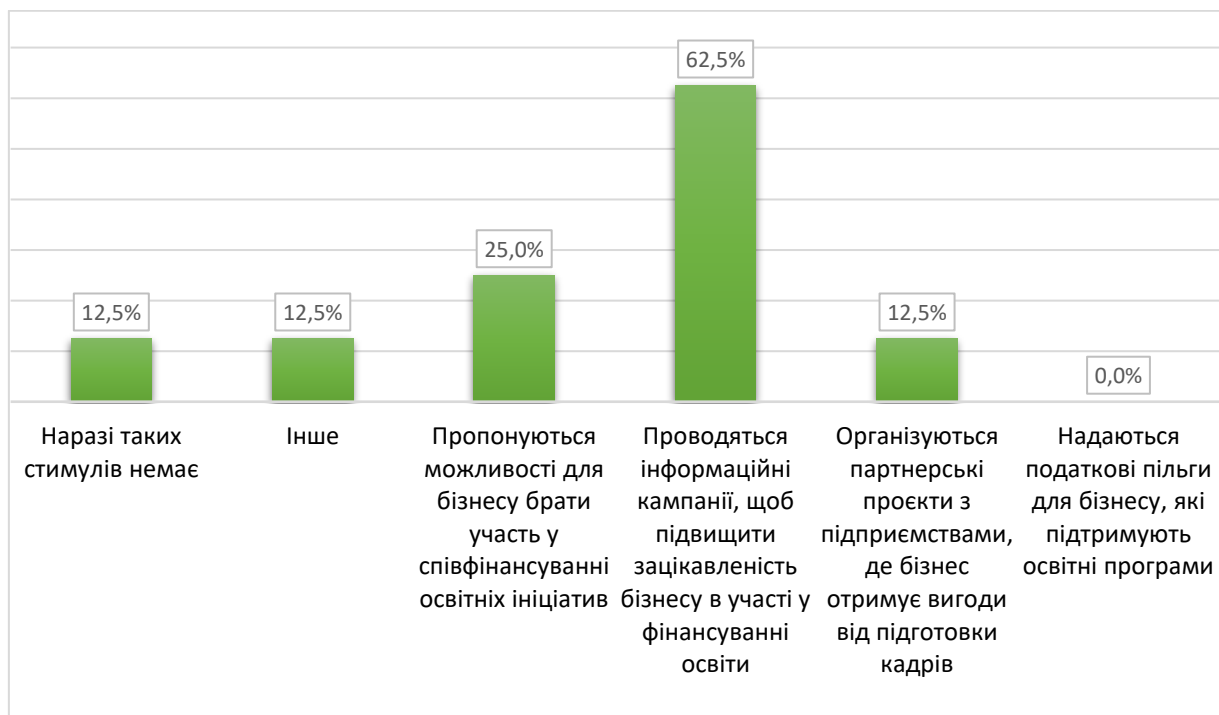

Рис. 2.13. Стимули для залучення приватного сектору до фінансування освіти дорослих у територіальних громадах

Результати демонструють факт, що громади використовують різні підходи для підвищення зацікавленості бізнесу у співпраці, але більшість з них зосереджуються на комунікаційних стратегіях. Як найбільш доцільні, респонденти назвали, *проведення інформаційних кампаній, задля підвищення зацікавленості бізнесу у фінансуванні освіти*, які використовують 62,5% громад (Обухівська, Вінницька, Трускавецька, Новояворівська, Миколаївська громади), що свідчить про важливість інформування та популяризації освітніх програм серед бізнесу. Серед інших варіантів було обрано варіант партнерської взаємодії *участі у співфінансуванні освітніх ініціатив* – зазначено 25% громад (Вінницька, Сколівська громади). Також певну роль відіграють *партнерські проекти з підприємствами, де бізнес отримує вигоди від підготовки кадрів*, які використовують 12,5% громад (Вінницька громада). Нікопольська громада вказала, що може включати індивідуальні стратегії.

Водночас 12,5% громад (Сумська територіальна громада) зазначили, що наразі таких стимулів не використовують. Це вказує на відсутність цільових ініціатив для залучення бізнесу в цій громаді.

Дані демонструють, що більшість громад зосереджуються на інформаційних кампаніях як основному інструменті залучення бізнесу до фінансування освіти дорослих. Водночас менша частка громад пропонує більш конкретні стимули, як-от партнерські проекти або можливості співфінансування. Це підкреслює потребу у створенні більш різноманітних стимулів, що могли б зацікавити приватний сектор.

Для створення ефективної стратегії розвитку освіти дорослих у громаді, важливе значення має моніторинг затребуваності освітніх послуг. З цієї метою ми намагалися визначити, які програми освіти дорослих отримують пріоритетне фінансування у громаді і чому саме.

Розподіл відповідей, що ілюструють пріоритетність фінансування програми освіти дорослих у територіальних громадах, а також причини, що пояснюють такий вибір візуалізовано на Рис. 2.14.

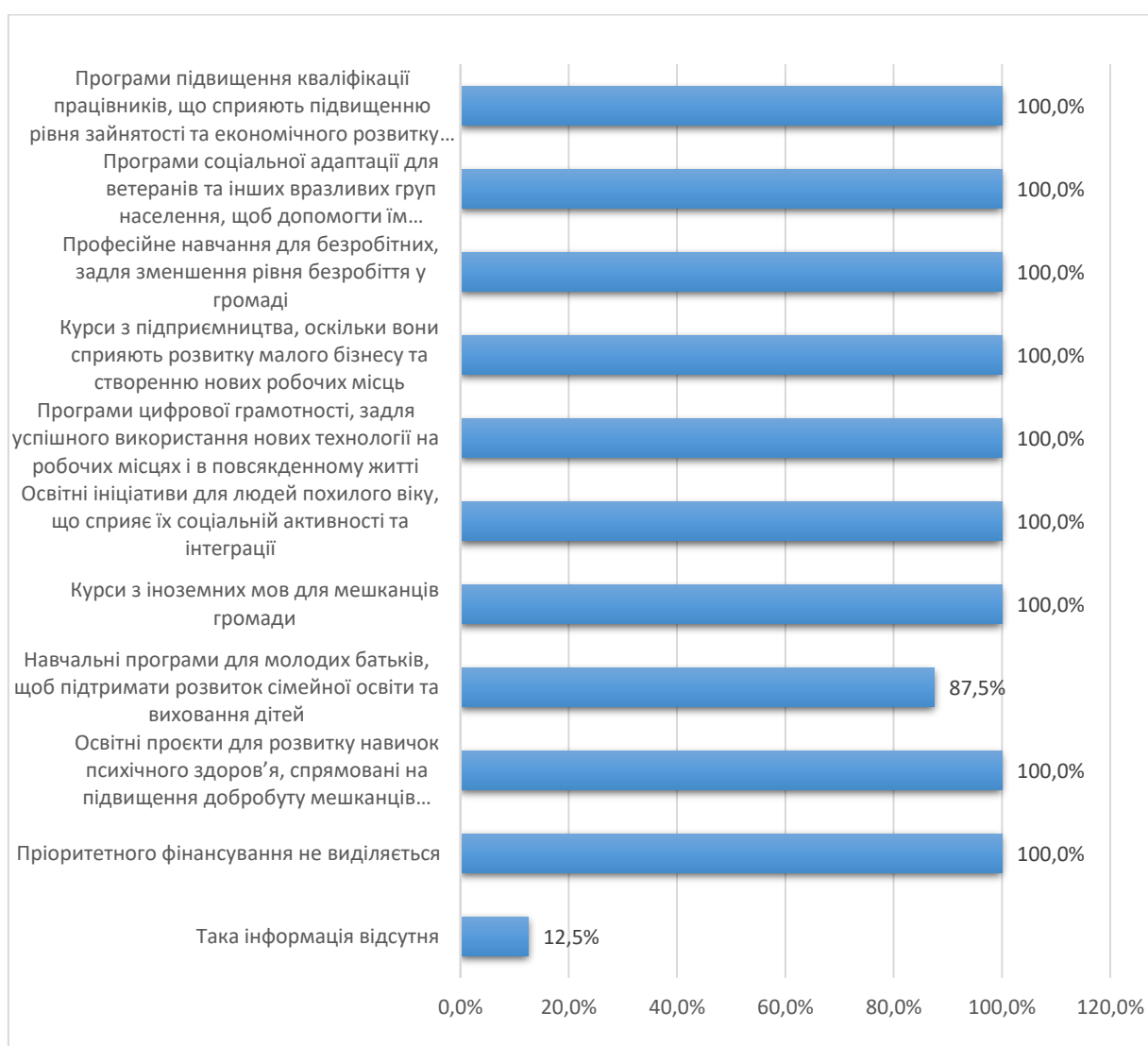

Рис. 2.14. Пріоритетні напрями фінансування програм освіти дорослих у територіальних громадах України

Аналіз показує, що всі громади приділяють значну увагу програмам підвищення кваліфікації, які сприяють зростанню рівня зайнятості та економічного розвитку регіону

(Обухівська, Сумська, Вінницька, Нікопольська, Трускавецька, Новояворівська, Миколаївська, Сколівська громади). Така пріоритетність є зрозумілою, оскільки програми забезпечують підготовку кваліфікованих кадрів для місцевого ринку праці та сприяють інтеграції безробітних у професійне середовище.

Програми соціальної адаптації для ветеранів та інших вразливих груп населення також є пріоритетними у всіх громадах. Їхня мета полягає у здійсненні допомоги цим цільовим категоріям громадян інтегруватися в суспільство, отримати підтримку та можливості для професійного розвитку. Професійне навчання для безробітних виділяється як ключовий напрям, оскільки дозволяє зменшити рівень безробіття та сприяти економічному зростанню громади (так зазначили усі громади). Курси з підприємництва, які сприяють розвитку малого бізнесу та створенню нових робочих місць, також підтримуються всіма громадами, що вказує на їхню роль у покращенні економічної ситуації та залученні молоді до активної підприємницької діяльності.

Програми цифрової грамотності, які спрямовані на впровадження нових технологій у робочий процес, є актуальними для всіх громад, адже цифрові навички є необхідними у сучасному соціумі. Освітні ініціативи для людей похилого віку отримують підтримку через їхній соціальний вплив та здатність інтегрувати літніх людей у громаду. Курси з іноземних мов, які допомагають мігрантам інтегруватися та комунікувати в нових умовах, також є пріоритетними для більшості громад. Навчальні програми для молодих батьків, спрямовані на підтримку освітніх потреб сімей із дітьми, мають високу важливість для 87,5% громад (всі громади, окрім Сколівської). Освітні проекти для розвитку навичок психічного здоров'я також підтримуються всіма громадами, що відображає значущість цього напрямку для добробуту населення.

Водночас у 12,5% громад (Сумська територіальна громада) зазначено, що пріоритетного фінансування для жодного з напрямків не виділяється, що може свідчити про відсутність чіткої стратегії у фінансуванні освіти дорослих або про обмеженість ресурсів. Загальний аналіз вказує на те, що громади орієнтуються на програми, які сприяють професійній адаптації, соціальній інтеграції та розвитку ключових навичок. Це підкреслює необхідність підтримки державою або міжнародними організаціями для забезпечення доступу до якісної освіти дорослих у всіх громадах.

Пріоритетність розподілу фінансування за різними напрямками освіти дорослих у територіальній громаді означає, що орган місцевого самоврядування чи відповідна установа, що планує бюджет, має сферу (напрямок) освітньої діяльності, яка потребує першочергової або підвищеної фінансової підтримки. Іншими словами, це процес розставлення пріоритетів, за якими обмежені ресурси розподіляються нерівномірно: певні навчальні програми та ініціативи забезпечують більший обсяг фінансування. Продуманий розподіл коштів відповідно до пріоритетів не дозволить уникнути розпорошення фінансів на менш важливі напрями або ті, які не користуються попитом. Отже, альтернативність розподілу фінансування – це інструмент, який завдяки територіальній громаді виважено інвестувати кошти в найбільший потенціал. У нашому запитанні «Як громада визначає розмір фінансування для різних напрямів освіти дорослих (наприклад, професійне навчання, соціальна адаптація, особистісний

розвиток)?» було передбачено 11 варіантів відповідей, вибір відповідної дав змогу з'ясувати які саме програми у пріоритеті у місцевого населення.

Діаграма (Рис.2.15) демонструє підходи, які територіальні громади використовують для визначення розміру фінансування різних напрямів освіти дорослих, таких як професійне навчання, соціальна адаптація та особистісний розвиток. Найбільш поширеним критерієм є розподіл фінансування на основі потреб і запитів громади, що зазначено у 100% громад (Обухівська, Сумська, Вінницька, Трускавецька, Новояворівська, Миколаївська, Сколівська громади). Такий підхід свідчить про те, що громади активно враховують потреби своїх мешканців, забезпечуючи цільове спрямування ресурсів для покриття актуальних напрямків.

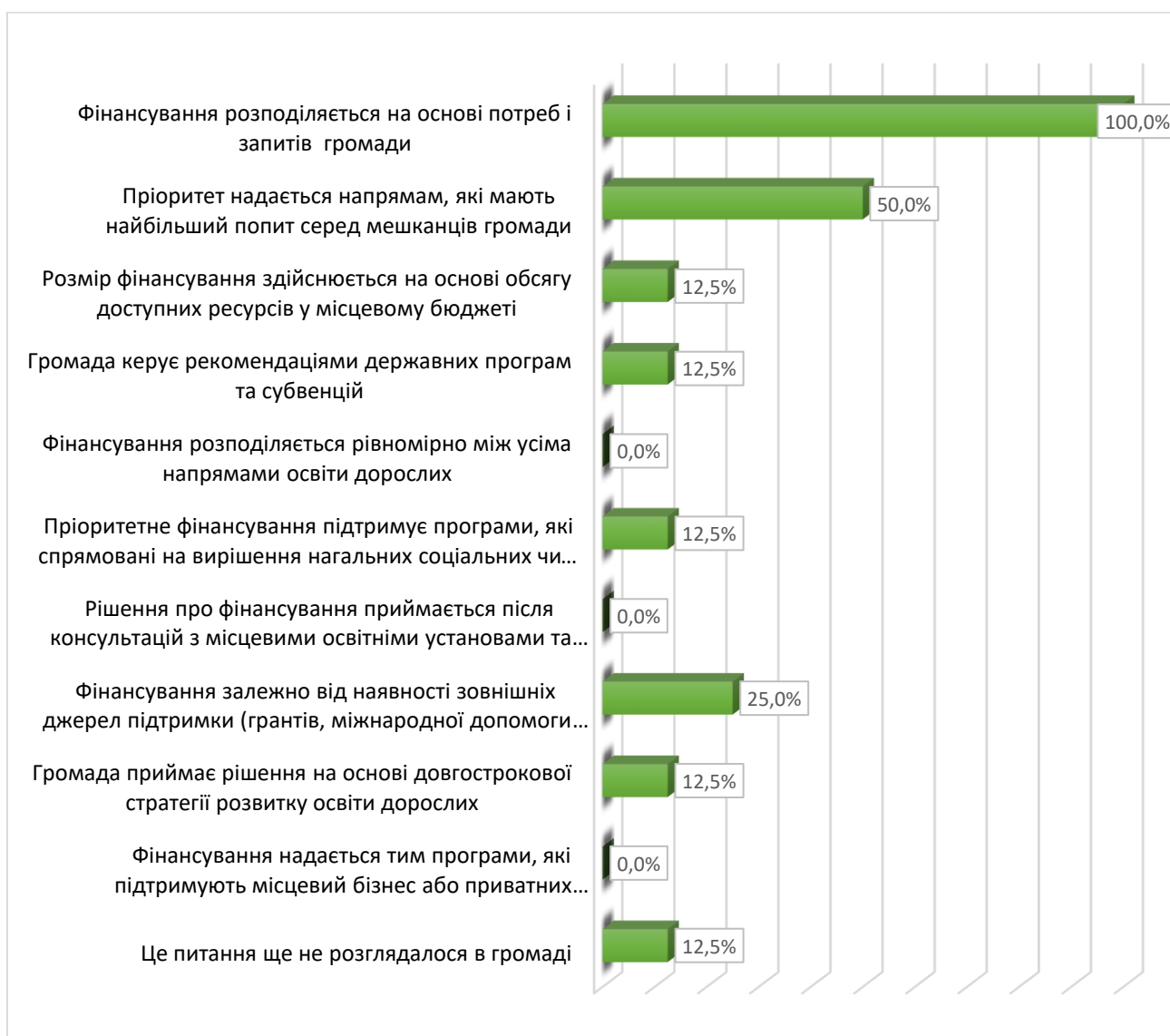

Рис. 2.15. Підходи до визначення розміру фінансування напрямів освіти дорослих у територіальних громадах України

50% громад (Сумська, Новояворівська, Миколаївська, Трускавецька громади) надають пріоритет напрямам, які мають найбільший попит серед мешканців громади.

Цей підхід демонструє орієнтацію на забезпечення найбільш затребуваних освітніх ініціатив, що дозволяє максимально ефективно використовувати обмежені ресурси. Він також сприяє підвищенню соціального впливу освітніх програм.

Деякі громади (12,5%, Сколівська територіальна громада) зазначили, що фінансування залежить від наявності зовнішніх джерел підтримки, таких як гранти або міжнародна допомога. Такий підхід свідчить про те, що громади прагнуть залучати додаткові ресурси для зниження навантаження на місцевий бюджет. Інші громади (12,5%, Вінницька територіальна громада) визначають розмір фінансування залежно від ефективності та результативності програм, оцінюючи їхній внесок у соціально-економічний розвиток.

Також є громади (12,5%, Нікопольська територіальна громада), які не визначають чітких критеріїв фінансування, що може свідчити про відсутність цілісної стратегії або обмеженість ресурсів для впровадження системного підходу. Водночас, Обухівська територіальна громада керується довгостроковою стратегією розвитку освіти дорослих, що демонструє орієнтацію на планування і сталий розвиток.

Загальний аналіз показує, що більшість територіальних громад прагнуть до гнучкого підходу у фінансуванні освіти дорослих, орієнтуючись на потреби мешканців та актуальність програм. Однак у громадах, які покладаються лише на зовнішні джерела фінансування або не мають чіткої стратегії, спостерігається нестабільність у розподілі ресурсів. Це підкреслює необхідність впровадження загальнодержавних рекомендацій і підтримки для забезпечення рівномірного розвитку освітніх ініціатив у громадах.

Ефективність використання наявних фінансових ресурсів для розвитку освіти дорослих у громаді є надзвичайно важливим питанням, яке свідчить про раціональне планування та бюджетування (якщо кошти направляються на прийняті та найбільш затребувані освітні програми, це означає, що громада чітко вибрано пріоритети й уникає нецільового або значно розпорошеного), прозорість та підзвітність (ефективне використання ресурсів постійно підтримує публічність звіту, наявність чітких критеріїв відбору проектів і контроль за результатами), високий рівень координації та співпраці, досягнення відчутних результатів, адаптивність та орієнтованість на актуальні потреби громади тощо. Таким чином відповіді на запитання щодо ефективності використання наявних фінансових ресурсів для розвитку освіти дорослих громаді показали неоднорідність у підходах до управління фінансами та оцінці їх ефективності, а також вплив обмеженості ресурсів на реалізацію програм.

Дані діаграми та таблиці ілюструють рівень ефективності використання фінансових ресурсів для розвитку освіти дорослих у територіальних громадах України (Рис. 2.16). Понад третина громад (Сумська, Трускавецька, Миколаївська громади) вказують, що наявні ресурси використовуються досить ефективно, але недостатнє фінансування обмежує реалізацію програм. Це підкреслює, що громади оптимізують використання обмежених коштів, але стикаються з бар'єрами через недостатність фінансових ресурсів. Ще 37,5% громад (Вінницька, Новояворівська, Сколівська громади) зазначили, що оцінка ефективності використання ресурсів не проводиться або неможлива, що може свідчити про відсутність системи моніторингу чи методології для аналізу.

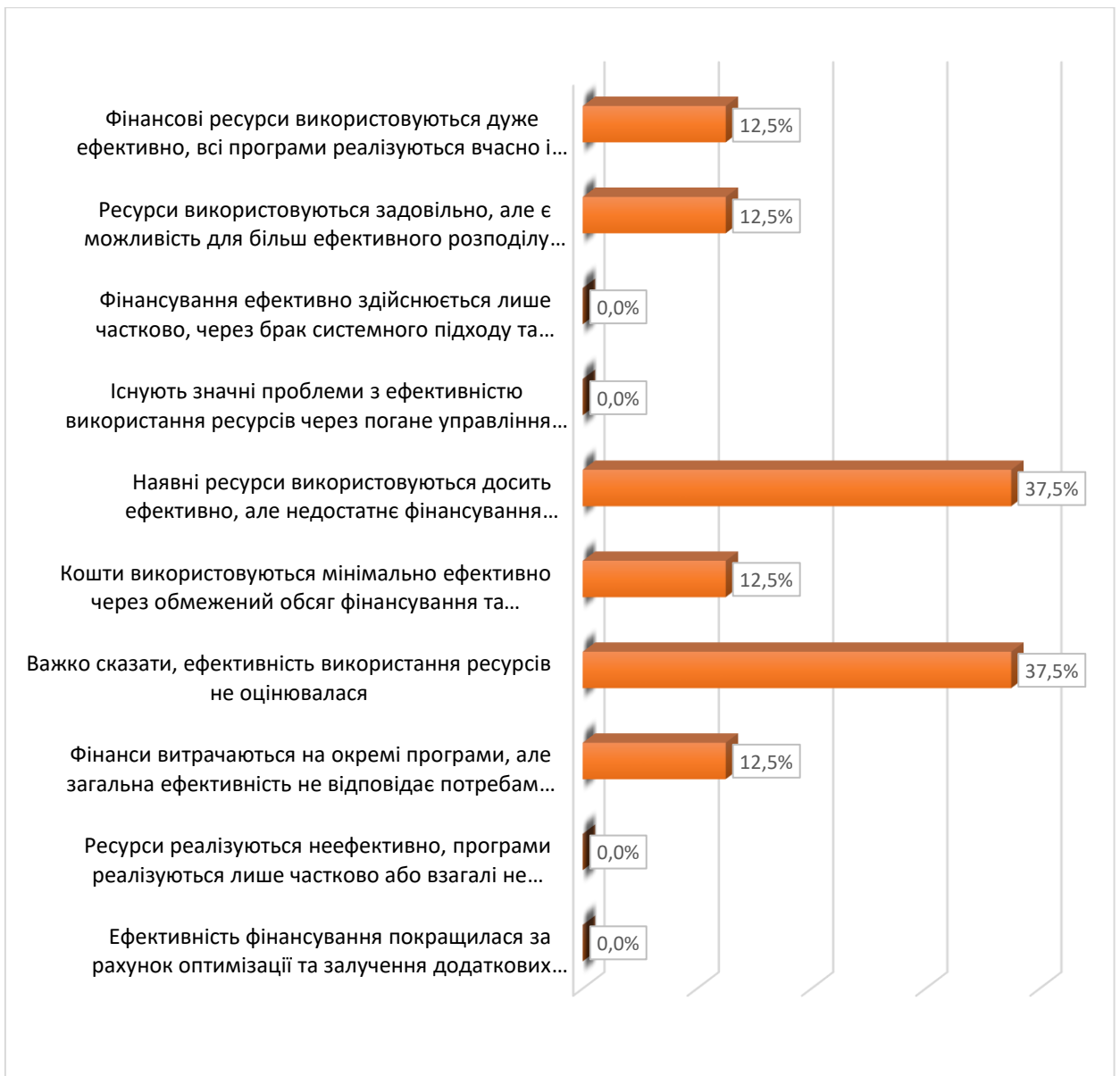

Рис. 2.16. Ефективність використання фінансових ресурсів для розвитку освіти дорослих у територіальних громадах України

12,5% громад (Нікопольська територіальна громада) повідомили, що фінансові ресурси використовуються дуже ефективно, і програми реалізуються відповідно до плану. Це єдиний приклад громади, де фінансове управління вважається повністю успішним. Обухівська територіальна громада (12,5%) зазначила, що ресурси використовуються задовільно, але є можливість для ефективнішого розподілу коштів. Такий результат може вказувати на наявність певних недоліків у плануванні або реалізації фінансування.

Жодна з громад не повідомила про надзвичайно високий рівень ефективності або повне використання ресурсів без проблем, що свідчить про наявність структурних чи фінансових обмежень у системі фінансування освіти дорослих.

Загальний аналіз показує, що громади загалом намагаються оптимізувати використання обмежених ресурсів, але стикаються з бар'єрами у вигляді недостатнього

фінансування та відсутності чіткої системи оцінки ефективності. Це вказує на необхідність впровадження методик моніторингу та підвищення прозорості в управлінні фінансами для досягнення більшої результативності програм освіти дорослих.

Наявність спеціальних програм з пошуку додаткових фінансових ресурсів для підтримки освіти дорослих у громаді може свідчити на її проактивність та ініціативність, коли керівні громади та освітні установи не обмежуються лише традиційними джерелами (місцевим бюджетом), а шукають нові можливості, демонструючи інтерес у розвитку освіти дорослих. Окрім того цей факт є свідченням далекоглядності і прагнення диверсифікувати джерела фінансування, про розуміння довгострокового впливу освіти дорослих на економічний та соціальний розвиток громади, відкритість до співпраці та партнерства, ну й загалом про розуміння ролі освіти дорослих у розвитку громади.

Діаграма (Рис.2.17) відображає наявність спеціальних програм у територіальних громадах для пошуку додаткових фінансових ресурсів, таких як гранти чи партнерські програми, для підтримки освіти дорослих. Дані демонструють різний рівень активності громад у цьому напрямку.

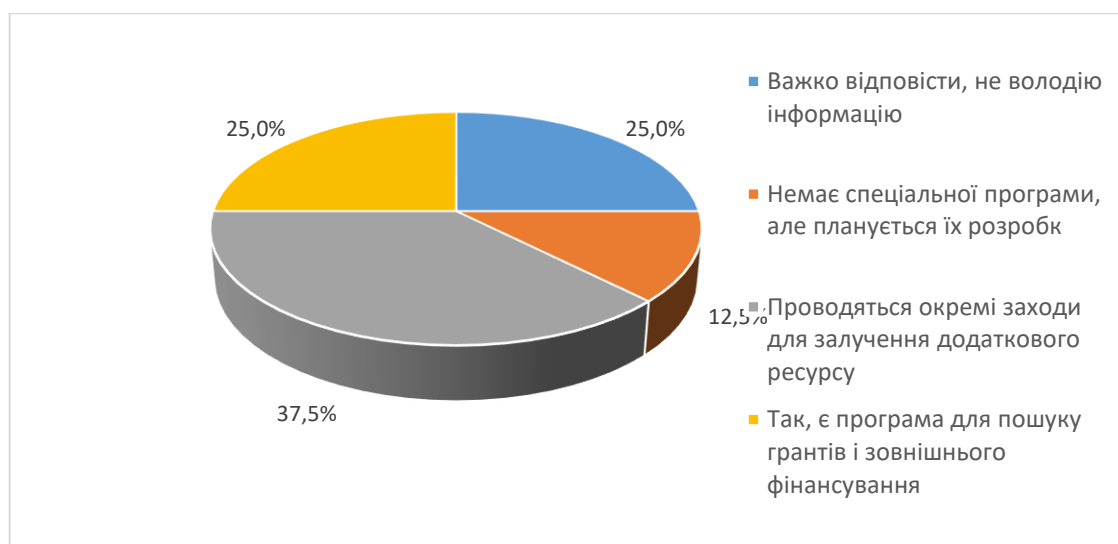

Рис. 2.17. Наявність спеціальних програм для залучення фінансових ресурсів у територіальних громадах України

Так, понад третина громад (Сумська, Трускавецька, Новояворівська громади) зазначили, що проводять окремі заходи для залучення додаткових ресурсів. Це вказує на те, що ці громади активно шукають можливості для зовнішнього фінансування, проте діяльність є фрагментарною, без інтегрованого стратегічного підходу. Четверта частина опитаних (Вінницька, Миколаївська громади) мають спеціальні програми, спрямовані на пошук грантів та зовнішнього фінансування. Ці громади демонструють системний підхід до залучення фінансових ресурсів, що може забезпечити стабільність та сталість освітніх ініціатив.

Така ж сама кількість громад (Обухівська, Нікопольська громади) вказали, що не володіють інформацією з цього питання. Це може свідчити про недостатню увагу до

залучення зовнішніх ресурсів або відсутність інструментів для роботи в цьому напрямку. Сколівська громада повідомили, що спеціальні програми наразі відсутні, але планується їхня розробка. Це вказує на намір громади інтегрувати системний підхід до пошуку фінансування в майбутньому.

Результати аналізу свідчать, що лише чверть громад мають чіткі програми для пошуку додаткових фінансових ресурсів, тоді як більшість або обмежується окремими заходами, або не має доступу до інформації з цього питання. Це свідчить про необхідність підтримки громад у розробці стратегій залучення фінансування, зокрема через грантові програми чи партнерські ініціативи. Інтеграція таких програм може сприяти підвищенню фінансової стабільності та ефективності освітніх програм для дорослих.

Щодо питання про основні труднощі у забезпеченні фінансування освіти дорослих у громаді. Загалом, відповіді на означене запитання дають змогу зрозуміти наскільки ця сфера є пріоритетною для громади; які системні та локальні перешкоди існують; які кроки можна вжити, щоб покращити забезпечення фінансування. Отже дані діаграми та таблиці демонструють основні труднощі, з якими стикаються територіальні громади під час забезпечення фінансування освіти дорослих. Найпоширенішою проблемою є нестача коштів у місцевому бюджеті, на що вказали Вінницька, Новояворівська, Миколаївська громади, й загалом свідчить про системний характер фінансової нестачі, яка обмежує можливості громад забезпечувати якісну реалізацію освітніх програм.

Сумська, Трускавецька, Сколівська громади зазначили складнощі із залученням грантів та зовнішніх джерел фінансування. Це свідчить про необхідність розробки більш ефективних стратегій із залучення зовнішньої підтримки, зокрема через грантові програми. Стільки ж громад вказали на відсутність інтересу серед дорослого населення до участі в освітніх програмах, що може бути пов'язано з недостатньою інформованістю або відсутністю мотивації до навчання.

Проблеми низької активності бізнесу в інвестуванні в освіту дорослих спостерігаються в Обухівській, Сколівській та ін. громадах. Це підкреслює потребу в додаткових заходах з інформування бізнесу про переваги інвестування у розвиток людського капіталу. Інші громади (14,3%, Нікопольська громада) зазначають, що високі адміністративні витрати значно обмежують можливості ефективного фінансування освітніх ініціатив.

Також частина громад стикаються з труднощами довгострокового планування через нестабільність бюджету, що ускладнює забезпечення постійної підтримки освітніх програм. Відсутність чіткої стратегії фінансування на рівні громади є проблемою для деяких громад, зокрема Сумської, що знижує ефективність використання ресурсів.

Результати показують, що головними бар'єрами у фінансуванні освіти дорослих є обмеженість місцевих бюджетів, труднощі з залученням зовнішніх ресурсів, низька активність бізнесу у цій сфері та адміністративні витрати. Водночас деякі громади стикаються з додатковими проблемами, такими як нестабільність бюджету та відсутність інтересу серед населення. Це підкреслює важливість розробки національних стратегій підтримки освіти дорослих, залучення міжнародних організацій, стимулювання бізнесу до інвестування та створення механізмів довгострокового планування. Основні труднощі

забезпечення фінансування освіти дорослих у територіальних громадах України представлено на Рис. 2.18.

Рис. 2.18. Основні труднощі забезпечення фінансування освіти дорослих у територіальних громадах України

У будь-якому разі проблеми, пов'язані із нестачею фінансування освіти дорослих загалом, і у громадах, зокрема, треба долати. Нас цікавили кроки, які доцільно зробити для покращення фінансування освіти дорослих у конкретних громадах.

На Рис. 2.19 продемонстровано пропозиції територіальних громад щодо необхідних кроків для покращення фінансування освіти дорослих. Найбільш поширеним заходом, яке свідчить про розуміння важливості зовнішніх ресурсів для забезпечення стійкого фінансування освітніх ініціатив, є розробка механізмів залучення грантів та міжнародної допомоги, який підтримують 62,5% громад (Обухівська, Сумська, Вінницька, Трускавецька, Новояворівська громади).

Четверта частина громад (Сумська, Вінницька громади) зазначають, що одним із пріоритетних заходів є збільшення фінансування з місцевого бюджету. Це підкреслює потребу в мобілізації внутрішніх ресурсів та ефективному використанні наявних коштів.

Ще 37,5% громад (Сумська, Обухівська, Новояворівська громади) наголошують на необхідності створення та впровадження стратегій довгострокового фінансування освіти дорослих, що забезпечить сталість і прогнозованість у фінансових потоках.

Рис. 2.19. Кроки, що пропонують для покращення фінансування освіти дорослих у територіальних громадах України

Іншим важливим напрямом є залучення бізнесу до підтримки освітніх ініціатив. Цю ідею підтримують 25% громад (Обухівська, Сколівська громади), що демонструє зростаюче розуміння значущості співпраці між громадським та приватним секторами. Крім того, 25% громад (Сумська, Новояворівська громади) пропонують створити та впровадити програми, спрямовані на розвиток платних освітніх послуг для часткового покриття витрат.

Організація спільної роботи освітніх осередків із сусідніми громадами для оптимізації ресурсів та зниження витрат також підтримується 25% громад (Сумська, Новояворівська громади). Це свідчить про готовність громад до міжрегіонального співробітництва для досягнення спільних цілей.

За результатами аналізу видно, що громади прагнуть до комплексного підходу у вирішенні фінансових питань, зокрема через збільшення фінансування з місцевого бюджету, залучення грантів, бізнесу та розробку довгострокових стратегій. Проте існує потреба у створенні національних механізмів підтримки для більш ефективного впровадження цих заходів.

І вітчизняний і зарубіжний досвід показує, що існують цікаві практики щодо фінансування освіти дорослих у громадах. Ми запропонували респондентам поділитися власним досвідом щодо успішних практик фінансування та організації освіти дорослих. Результати відповідей на це запитання візуалізовано на Рис. 2.20.

Рис. 2.20. Успішні практики фінансування та організації освіти дорослих у територіальних громадах України

Діаграма і таблиця демонструють успішні практики, реалізовані територіальними громадами у сфері фінансування та організації освіти дорослих, якими вони готові поділитися з колегами. Найбільш поширеними поширенішим з такі, що підтримують можливості зовнішнього фінансування для розвитку освітніх ініціатив, зокрема *реалізація грантових проєктів, що дозволяють розширити освітні можливості для дорослого населення, яку підтримують 62,5% громад* (Вінницька, Нікопольська, Новояворівська, Сколівська громади).

Другим за важливістю напрямом є підхід, що дозволяє громадам об'єднувати ресурси та забезпечувати ширший доступ до освітніх послуг. Отже *організацію спільних освітніх програм із сусідніми громадами для зниження витрат і оптимізацію ресурсів* підтримує половина громад (Вінницька, Сумська, Новояворівська, Сколівська громади).

Не залишилися поза увагою і такі напрями як *інтеграція освітніх програм для дорослих із програмами соціальної адаптації для ветеранів та інших вразливих груп населення, що підкреслює важливість соціальної інклюзії в освітніх ініціативах* (Вінницька, Нікопольська громади) та *використання досвіду міжнародних партнерів для розвитку стійких освітніх ініціатив* (Трускавецька, Новояворівська громади).

Також громади усвідомлюють важливість комунікацій для залучення ширшої аудиторії до освітніх ініціатив. Отже популярним є *використання інформаційних кампаній для популяризації освітніх програм серед місцевого населення, що практикується у 25% громад* (Обухівська, Сумська громади).

Нарешті, 12,5% громад (Обухівська громада) успішно залучають місцевий бізнес до співфінансування освітніх програм. Це підкреслює потенціал для співпраці між приватним сектором і громадами у фінансуванні освіти.

Отже громади активно використовують різноманітні підходи для фінансування та організації освіти дорослих, зокрема грантові проєкти, міжрегіональну співпрацю та залучення бізнесу. Основними напрямами розвитку є соціальна адаптація вразливих груп, оптимізація ресурсів через співпрацю та популяризація освітніх програм серед населення, що й свідчить про прагнення громад до інноваційних рішень і поширення найкращих практик.

Зрозуміло для ефективної організації освіти дорослих у громаді важливо здійснювати аналіз потреб громади. Отже ми запитали респондентів, як, на їх думку, ефективно провести аналіз потреб громади та розробити пріоритетні напрями фінансування освітніх програм для дорослих.

Рис. 2.21 демонструє підходи, які пропонуються громадами для проведення аналізу потреб громади та визначення пріоритетних напрямів фінансування освітніх програм для дорослих. Найбільш популярною пропозицією є *організація фокус-груп із представниками різних соціальних і професійних груп для уточнення освітніх потреб і пріоритетів, яку підтримують 75% громад* (Сумська, Вінницька, Трускавецька, Новояворівська, Миколаївська громади). Це свідчить про прагнення громад до інтеграції різних точок зору у планування освітніх ініціатив.

Другою за поширеністю є пропозиція, яка демонструє активне залучення мешканців до процесу прийняття рішень. Так переважна більшість громад вибрали варіант відповіді – *організація відкритих обговорень для інформування громади про*

існуючі можливості та залучення нових ідей для фінансування освіти, яку також підтримують більшість громад (Обухівська, Сумська, Трускавецька, Новояворівська, Сколівська громади).

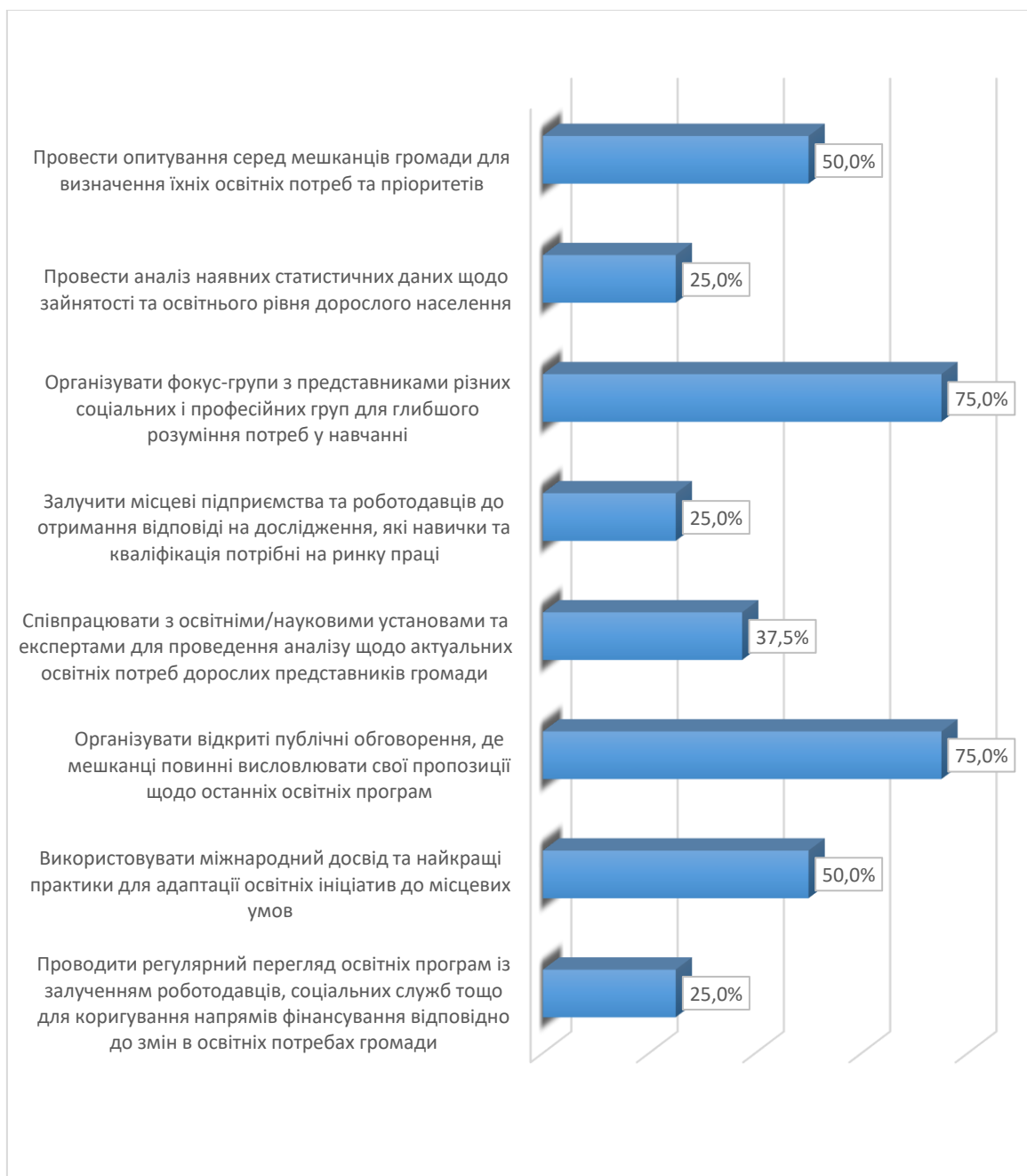

Рис. 2.21. Підходи до аналізу потреб громади та визначення пріоритетних напрямів фінансування освіти дорослих

Половина громад (Обухівська, Вінницька, Новояворівська, Сколівська громади) наголошують на важливості *проведення опитувань серед мешканців для визначення освітніх потреб і пріоритетів*, що дозволяє громаді краще зрозуміти специфічні потреби населення та створити програми, орієнтовані на реальні запити. Важливість співпраці з міжнародними партнерами та впровадження сучасних підходів в освіті

дорослих підтримують 50% громад, саме стільки респондентів вибрали варіант «Міжнародний досвід та найкращі практики для адаптації освітніх ініціатив» (Сумська, Вінницька, Трускавецька, Миколаївська громади).

25% громад (Обухівська, Сумська громади) пропонують проведення регулярного аналізу статистичних даних щодо зайнятості та освітнього рівня населення, що дозволяє отримати об'єктивну картину для планування. Такий підхід забезпечує стратегічний підхід до планування освітніх програм.

Результати вказують на широкий спектр методів, які громади пропонують для аналізу потреб і фінансування освіти дорослих. Основна увага приділяється комунікаційним ініціативам, таким як фокус-групи та відкриті обговорення, а також використанню статистичних даних і міжнародного досвіду. Ці підходи підкреслюють прагнення громад до інтегрованого і стратегічного підходу у розвитку освітніх програм.

Як зазначалося у багатьох інформаційних джерелах, прийняття закону про освіту дорослих є надзвичайно важливим для міських територіальних громад з багатьох причин. З поміж яких слід вказати покращення конкурентоспроможності на ринку праці, сприяння у зниженні соціальної нерівності для певних верств населення (літні люди, безробітні, мігранти, люди з інвалідністю тощо), підтримка розвитку технологічних кластерів і стартапів, а також самореалізації, зміні напрямів професійної діяльності.

Окремо нас цікавила думка громад щодо значення прийняття закону Про освіту дорослих. Анкета містила запитання «Як Ви вважаєте, прийняття Закону України про освіту дорослих може сприяти покращенню фінансування освіти дорослих у Вашій громаді?».

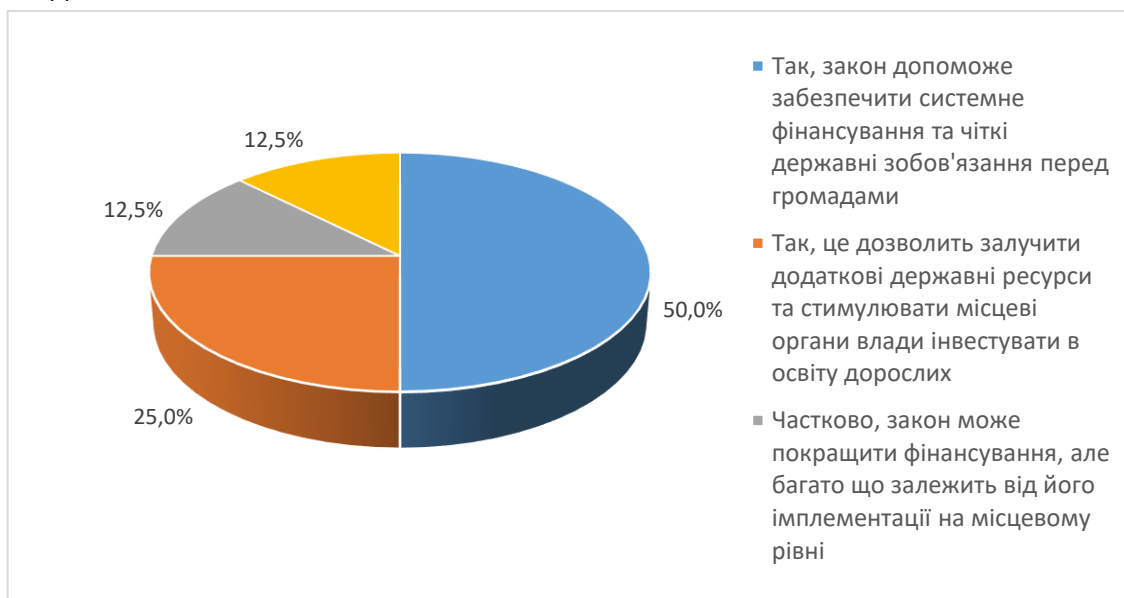

Рис. 2.22. Очікування від прийняття Закону України «Про освіту дорослих» щодо покращення фінансування освітніх програм

Діаграма (Рис.2.22.) ілюструє думки громад щодо можливого впливу прийняття Закону України про освіту дорослих на покращення фінансування цієї сфери. Половина респондентів (50%) вважає, що закон допоможе забезпечити системне фінансування та чіткі державні зобов'язання перед громадами (Вінницька, Новояворівська, Миколаївська

група). Така точка зору є свідченням про сподівання на створення більш організованої і передбачуваної системи фінансування освіти дорослих через законодавчі механізми.

Обухівська, Сумська громади підкреслили, що закон може дозволити залучити додаткові державні ресурси та стимулювати місцеві органи влади інвестувати в освіту дорослих. Це вказує на прагнення громад до зміцнення фінансових можливостей через активну участь держави. Натомість представникам Нікопольської громади було важко визначитися, й респонденти зазначили, що впровадження та результативність закону залежать від практики реалізації. Й у такий спосіб було продемонстровано певний рівень скептицизму та обережного підходу до оцінки законодавчих ініціатив.

У Сколівській громаді також вважають, що закон може лише частково допомогти покращити фінансування, наголошуючи, що багато залежатиме від імплементації закону на місцевому рівні. Це підкреслює важливість адаптації законодавства до потреб конкретних громад.

Дані свідчать, що більшість громад сподіваються на позитивний вплив прийняття закону, зокрема у сфері створення чітких механізмів фінансування та підвищення залученості держави. Водночас деякі громади вказують на необхідність уваги до механізмів реалізації закону на місцевому рівні, щоб забезпечити його ефективність. Це підкреслює важливість розробки зрозумілих процедур імплементації та контролю за виконанням законодавчих ініціатив.

2.3. Результати опитування представників фокус-групи

Діяльність ГС «Українська асоціація освіти дорослих» зосереджена на посиленні взаємодії УАОД з територіальними громадами, зокрема органами місцевого самоврядування. Налагодження взаємодії з територіальними громадами щодо навчання й освіти дорослих передбачало розробку та впровадження програм підвищення кваліфікації для посадових осіб органів місцевого самоврядування для забезпечення розуміння посадовими особами важливості освіти дорослих для розвитку громади та надання їм необхідних знань і навичок для ефективного управління освітніми процесами на місцевому рівні. Програма курсів підвищення кваліфікації з розвитку й популяризації освіти дорослих була розроблена й упроваджена для посадових осіб Київської обласної ради з метою надання їм *знання* про організацію навчання та перенавчання дорослого населення в межах територіальної громади, методів та способів аналізу, оцінки та прийняття управлінських рішень у сфері освіти дорослих; *уміння* вирішувати комплексні завдання щодо розвитку й популяризації освіти дорослих в Україні, ефективно використовувати ресурси; приймати управлінські рішення щодо задоволення потреб дорослих в професійному, інтелектуальному, культурному і духовному розвитку; вирішувати комплексні завдання для забезпечення мобільності і конкурентоспроможності дорослих на ринку праці, створення умов, що полегшують їхнє працевлаштування, зміну місця роботи, професії, сфери зайнятості та *навички* планування й реалізація освіти дорослих в територіальній громаді; забезпечення умов

розвитку культури навчання впродовж життя, стимулювання дорослих до самоосвіти і саморозвитку; забезпечення активної участі дорослих в суспільному житті, формування їхніх громадянських компетентностей. Отже, у 2024 році було організовано підвищення кваліфікації для двох груп посадових осіб органів місцевого самоврядування (25 осіб у липні 2024 р.; 35 осіб у серпні 2024 р.).

У підвищення кваліфікації брали участь посадові особи з Вишгородської районної ради, Вишгородського району, Київської області; Кожанської селищна територіальної громади Фастівського району Київської області; Фастівської міської територіальної громади Київської області; Поліської селищної територіальної громади, Вишгородського району, Київської області; Гатненської сільської ради Київської області; Боярської міської територіальної громади Київська обл. Фастівського району; Томашівської сільської ради, Фастівського району, Київської області.

У 2025 році було проведено опитування фокус-групи з представниками різних територіальних громад Київської області, які проходили вищезазначене підвищення кваліфікації, за питаннями, зазначеними в додатку Г. Результати опитування наведено нижче в узагальненому вигляді.

За результатами опитування з'ясовано, що суттєвих змін у фінансуванні освіти дорослих у цих громадах з початком повномасштабної війни не відбулося. Територіальні громади Київської області підтримують сталий рівень фінансування, усвідомлюючи важливість освіти за будь-яких умов. Частина мешканців територіальних громад ознайомена з проектом закону про освіту дорослих, деякі брали участь в обговореннях та надавали свої пропозиції. На цей момент системний моніторинг фінансування освіти дорослих у громадах не здійснюється. Наразі ресурси, які виділяються на розвиток освіти дорослих у ТГ, використовуються переважно на підвищення кваліфікації освітян та працівників медичної сфери.

Очікується, що прийняття законопроекту «Про освіту дорослих» сприятиме забезпеченню стабільного та системного фінансування освіти дорослих на державному рівні, що дозволить громадам ефективніше планувати та реалізовувати відповідні програми. Основна частина коштів спрямовується на конкретні цільові програми, які мають важливе значення для громади (наприклад, підтримка ветеранів, навчання для ВПО). Пріоритет надається програмам, які мають найбільший соціальний вплив, сприяють інтеграції вразливих груп населення та вирішенню важливих соціальних проблем. Важливим критерієм також є потенційний внесок програм у економічний розвиток громади, зокрема сприяння зайнятості та розвитку підприємництва.

З'ясовано, що суттєвих змін у фінансуванні освіти дорослих у територіальних громадах за останні п'ять років не відбулося. Рівень фінансування залишався приблизно сталим, хоча його обсяг часто був недостатнім. У попередні роки зростало розуміння важливості освіти дорослих, однак війна внесла свої корективи. Потреби громади в певних освітніх програмах, зумовлені демографічними змінами та ринком праці, також можуть впливати на рішення щодо фінансування. Війна спричинила нові потреби, зокрема в перекваліфікації та психологічній підтримці. Кошти на освіту дорослих використовуються відносно ефективно, оскільки спрямовуються на найбільш

затребувані програми та дають певні позитивні результати, хоча обсяг фінансування залишає бажати кращого.

Важливими показниками є рівень задоволеності учасників якістю навчання та отриманими знаннями й навичками, що оцінюється через опитування та зворотний зв'язок. Упроваджено прозорі процедури відбору проєктів, які отримують фінансування, з чіткими критеріями оцінки. Враховуючи обмежені ресурси, досягнення відносно задовільних результатів є можливим. Прямий вплив повномасштабної війни на фінансування освіти дорослих у громадах був незначним, хоча загальна економічна ситуація ускладнилася. Існує гостра потреба у фінансуванні програм психологічної підтримки для дорослих, які пережили травматичні події, втратили близьких або були змушені покинути свої домівки. Також зросла потреба у програмах соціальної адаптації для ВПО та ветеранів. На сьогодні розглядається можливість проведення краудфіндингових кампаній для збору коштів на конкретні освітні проєкти. За можливості, у ТГ перерозподіляються внутрішні ресурси громади на користь найбільш пріоритетних освітніх програм для дорослих. Планується активно розвивати партнерські відносини з іншими громадами, освітніми установами, бізнесом та громадськими організаціями для спільної реалізації освітніх проєктів та залучення фінансування. Доцільно створити та підтримувати регіональні освітні центри для дорослих, які б координували фінансування та надавали методичну підтримку громадам.

Основні виклики фінансування освіти дорослих:

- 1) обмеженість бюджетних ресурсів в умовах війни та післявоєнної відбудови; конкуренція за грантові кошти та міжнародну допомогу;
- 2) недостатня усвідомленість важливості освіти дорослих серед бізнесу та населення; складність довгострокового планування в умовах нестабільності.

Основні можливості фінансування освіти дорослих вбачаються у:

- зростання усвідомлення потреби у безперервному навчанні в умовах швидких змін;
- залучення міжнародної підтримки для відновлення та розвитку освітньої інфраструктури;
- активізація громадського сектору та волонтерського руху у сфері освіти;
- розвиток співпраці з соціально відповідальним бізнесом.

Існує нагальна потреба у посиленні підтримки громад на місцевому рівні. Важливим є обмін успішними практиками між громадами, які вже мають позитивний досвід у цій сфері, а також розробка та надання методичних рекомендацій для допомоги територіальним громадам, які тільки починають впроваджувати ефективні програми освіти дорослих.

РОЗДІЛ 3

УЗАГАЛЬНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

3.1. Загальні висновки

– Переважна більшість територіальних громад України розуміє важливість освіти дорослих, проте на сьогодні має цілісної стратегії її розвитку. Половина опитаних громад обмежується окремими ініціативами, що свідчить про розуміння потреби у безперервному навчанні, але відсутність системного підходу, який міг би забезпечити більш значний вплив. Значна частина громад перебуває на етапі розуміння необхідності стратегічного планування, але процес розроблення стратегії розвитку освіти дорослих потребує належного ресурсного забезпечення, методичної підтримки та чіткого планування для успішної реалізації. Окремі громади демонструють лише початковий рівень залученості до стратегічного розвитку освіти дорослих. Наявність планів щодо створення стратегії свідчить про розуміння важливості цього напрямку, але фактична відсутність розробленого документа вказує на необхідність активізації зусиль у цьому напрямку.

– Наявність успішного прикладу реалізованої стратегії розвитку освіти дорослих (Вінницька територіальна громада) є важливим прецедентом для інших громад. Цей досвід може слугувати орієнтиром та джерелом найкращих практик для тих, хто перебуває на початкових етапах розробки або впровадження подібних стратегій. Існує значна варіативність у рівні готовності громад до впровадження таких програм. З'ясовано, що значна кількість громад перебуває на етапі активного планування та розробки відповідних програм, що свідчить про наявний потенціал та усвідомлення потреби впровадження системних підходів до освіти дорослих, хоча ці громади потребують додаткової підтримки для прискорення цього процесу.

– Деякі громади інтегрують питання освіти дорослих у ширші стратегічні документи, не виокремлюючи їх в окремий напрям. Такий підхід свідчить про те, що питання освіти дорослих не ігнорується, але може обмежувати розробку та впровадження спеціалізованих програм, які б враховували унікальні потреби дорослого населення. Зазначена ситуація відображає неоднорідність підходів до розвитку освіти дорослих на місцевому рівні. Частина громад демонструє системність та готовність до впровадження спеціалізованих програм, тоді як інші перебувають на початкових етапах усвідомлення або інтеграції цього питання у більш широкі стратегії. Фінансування освіти дорослих є неоднорідним і часто залежить від зовнішніх джерел або обмежених місцевих бюджетів. Комбіноване фінансування з місцевих та зовнішніх джерел є позитивною практикою, але поки що не є поширеною.

– Водночас фрагментарний підхід до фінансування, коли підтримку отримують лише окремі курси, обмежує можливості для системного розвитку освіти дорослих, що може призводити до нерівномірного розподілу ресурсів та недостатнього

охоплення потреб різних категорій дорослого населення. Значна частина громад відчуває обмеженість фінансування, що перешкоджає реалізації повноцінних освітніх програм, що зумовлює необхідність пошуку додаткових джерел фінансування та перегляду місцевих фінансових політик у царині освіти дорослих.

– Відсутність інформації про фінансування або повна відсутність фінансування в окремих громадах свідчить про низький рівень пріоритетності освіти дорослих або недостатню обізнаність щодо цього питання. Така ситуація потребує термінової уваги та активізації зусиль для усвідомлення важливості освіти дорослих та виділення відповідних ресурсів. Найбільш поширеними напрямками фінансової підтримки є курси, спрямовані на здоров'я та фізичну активність літніх людей, творчі майстер-класи та вивчення іноземних мов, що показує існуючий попит та пріоритети громад у сфері освіти дорослих.

– Наразі існує нагальна потреба у створенні цілісного фінансового механізму підтримки освіти дорослих на національному рівні, що передбачає розширення можливостей для залучення грантових коштів та міжнародної допомоги, а також стимулювання місцевих бюджетів до виділення достатніх ресурсів на ці цілі. Низький відсоток використання державних коштів свідчить про слабку інтеграцію національної політики підтримки цієї сфери та необхідність її посилення. Визначення відсотка від загального бюджету громади, що виділяється на освіту дорослих, є важливим показником пріоритетності цього напрямку. Високий відсоток може свідчити про стратегічну орієнтацію громади на розвиток людського потенціалу та підтримку безперервного навчання, а також про її здатність інвестувати в інфраструктуру та залучення фахівців у цій галузі. Порівняння цих витрат з іншими сферами відображає збалансованість підходу громади до розподілу ресурсів та розуміння ролі освіти дорослих для сталого розвитку.

– Більшість громад відчуває труднощі з оцінкою наявних коштів та потребує додаткового аналізу, що може свідчити про недостатню прозорість фінансових процесів у цій сфері або про відсутність чіткої системи обліку витрат на освіту дорослих. Значна частина громад вважає поточне фінансування недостатнім для повноцінної реалізації всіх запланованих програм. Це підкреслює загальну проблему нестачі ресурсів для розвитку освіти дорослих на місцевому рівні. Лише незначна кількість громад відзначає відносну достатність фінансових ресурсів, часто із застереженнями щодо певних обмежень. Активний пошук додаткових ресурсів свідчить про розуміння важливості цієї сфери для соціально-економічного розвитку та готовність до співпраці з різними зацікавленими сторонами. Залучення нових джерел фінансування може сприяти розширенню партнерської мережі громади та залученню громадських ініціатив. Взаємодія з місцевим бізнесом, неприбутковими організаціями та грантовими структурами може відкрити нові можливості для розвитку освіти дорослих та зміцнення зв'язків між різними секторами.

– Територіальні громади активно використовують різноманітні підходи до фінансування, комбінуючи зовнішні та внутрішні ресурси. Найпопулярнішими стратегіями є використання грантових платформ, організація публічних заходів для

залучення спонсорів та впровадження дистанційного навчання для скорочення витрат. Грантові платформи є ключовим інструментом для залучення міжнародних і національних ресурсів. З'ясовано, що менш поширені стратегії, такі як співпраця з сусідніми громадами, краудфандинг та створення платних освітніх програм, мають значний потенціал для розвитку.

– Міжнародні гранти відіграють важливу роль у фінансуванні, займаючи друге місце за поширеністю. Активне залучення зовнішніх ресурсів є суттєвим доповненням до місцевих бюджетів та сприяє розширенню можливостей для реалізації освітніх програм. Самофінансування та залучення приватного сектору є значущими, але не є домінуючими джерелами фінансування. Це вказує на готовність частини громадян інвестувати у власну освіту та на можливу залученість бізнесу до підтримки освітніх ініціатив.

– Співпраця з міжнародними організаціями та донорами розглядається як важливий чинник для розвитку безперервної освіти дорослих та посилення кадрового потенціалу громад. Залучення міжнародної фінансової підтримки часто стимулює впровадження нових підходів і технологій навчання, підвищуючи якість освітніх програм. Проте, територіальні громади демонструють різноманітні підходи до пошуку додаткового фінансування, поєднуючи внутрішні та зовнішні ресурси. Найчастіше розглядається залучення коштів з місцевого бюджету, що свідчить про розуміння важливості власної фінансової підтримки. Оптимізація витрат та скорочення масштабів деяких програм є однією зі стратегій, спрямованих на забезпечення фінансової стабільності. Це може бути вимушеним кроком в умовах обмежених ресурсів.

– Упровадження платних освітніх програм розглядається як спосіб часткового покриття витрат та забезпечення сталості фінансування. Цей підхід може підвищити відповідальність учасників та залучити додаткові кошти. Інноваційні способи фінансування, такі як краудфандинг та партнерські програми, поки що не є поширеними, але розглядаються як перспективні напрями. Їхнє активніше використання може розширити фінансові можливості громад. Так, для забезпечення сталого розвитку освіти дорослих громадам слід: активно використовувати можливості залучення коштів з місцевого бюджету, оптимізувати витрати, розглядати можливість впровадження платних послуг, вивчати та впроваджувати інноваційні способи фінансування, а також зміцнювати партнерські відносини з бізнесом, громадськими організаціями та волонтерами.

– У ході опитування з'ясовано, що найбільш пріоритетними групами для здобуття освіти дорослих це люди, які старші 45 років, внутрішньо переміщені особи, ветерани війни та інші.

– Основною стратегією громад є проведення інформаційних кампаній для підвищення обізнаності бізнесу про важливість інвестування в освіту дорослих. Частина громад наразі не використовує жодних спеціальних стимулів для залучення бізнесу до фінансування освіти дорослих, що зумовлює необхідність розробки та впровадження цільових ініціатив у цих громадах. Більшість громад надає пріоритетне фінансування програмам підвищення кваліфікації, що пояснюється їхньою роллю у сприянні зростанню

рівня зайнятості та економічному розвитку регіону шляхом підготовки кваліфікованих кадрів для місцевого ринку праці та інтеграції безробітних. Так, для ефективнішого залучення бізнесу до фінансування освіти дорослих громадам слід розширювати комунікаційні стратегії, розробляти та впроваджувати більш різноманітні та конкретні стимули, враховуючи потенційні вигоди для бізнесу від такого співробітництва, а також продовжувати підтримувати програми, що сприяють економічному розвитку та зайнятості населення.

– Усі громади визнають високу пріоритетність програм, спрямованих на підвищення кваліфікації, соціальну адаптацію вразливих верств населення та професійне навчання безробітних. Загалом, розподіл фінансування відображає орієнтацію громад на програми, що сприяють професійній адаптації, соціальній інтеграції та розвитку ключових навичок, необхідних у сучасному суспільстві, що засвідчує важливість цілеспрямованого розподілу обмежених ресурсів для досягнення максимального соціально-економічного ефекту.

– Для забезпечення сталого та рівномірного розвитку освіти дорослих у всіх громадах необхідна підтримка з боку держави та міжнародних організацій. На нашу думку, це допоможе забезпечити доступ до якісних освітніх послуг для всіх категорій населення, незалежно від місцевих ресурсних можливостей.

– Залежність фінансування від зовнішніх джерел характерна для меншої кількості громад і вказує на прагнення залучити додаткові ресурси. Водночас це може створювати нестабільність у фінансуванні. Оцінка ефективності та результативності програм як критерій фінансування використовується окремими громадами, що демонструє підхід, орієнтований на вимірювання впливу освітніх ініціатив на соціально-економічний розвиток.

– Значна частина громад не проводить оцінку ефективності використання ресурсів або вважає її неможливою, що зумовлює необхідність розробки та впровадження систем моніторингу та оцінки для забезпечення прозорості та підзвітності у фінансовому управлінні сферою освіти дорослих. Загалом, територіальні громади демонструють прагнення до гнучкого та обґрунтованого підходу до фінансування освіти дорослих, орієнтуючись на потреби мешканців, але нестабільність фінансування та недостатній рівень впровадження систем оцінки ефективності залишаються важливими викликами, що потребують уваги та підтримки на державному рівні. Більшість громад стикається з проблемами недостатнього фінансування, що обмежує ефективність реалізації програм, і тому вони намагаються оптимізувати використання наявних коштів, але брак ресурсів залишається суттєвою перешкодою.

– Наявність спеціальних програм з пошуку додаткових фінансових ресурсів свідчить про проактивність та ініціативність окремих громад, що демонструє розуміння важливості диверсифікації джерел фінансування та довгострокового впливу освіти дорослих на розвиток громади. За результатами опитування з'ясовано, що найпоширенішою трудностю у забезпеченні фінансування є нестача коштів у місцевому бюджеті, що є системною проблемою, яка обмежує можливості громад для якісної реалізації освітніх програм.

– Відсутність інтересу серед дорослого населення до участі в освітніх програмах є ще однією суттєвою проблемою. Низька активність бізнесу в інвестуванні в освіту дорослих також є перешкодою для розвитку цієї сфери. Необхідні додаткові заходи для інформування бізнесу про переваги інвестування в людський капітал. Високі адміністративні витрати та труднощі довгострокового планування через нестабільність бюджету також ускладнюють фінансування освіти дорослих у деяких громадах. Також відсутність чіткої стратегії фінансування на рівні громади знижує ефективність використання наявних ресурсів.

– Організація спільних освітніх програм із сусідніми громадами є поширеною стратегією оптимізації ресурсів та забезпечення ширшого доступу до освітніх послуг. Міжмуніципальна співпраця є перспективним напрямом розвитку. Інтеграція освітніх програм для дорослих із програмами соціальної адаптації вразливих груп населення підкреслює важливість соціальної інклюзії в освітніх ініціативах. Обмін досвідом у цій сфері сприяє розвитку більш чутливих та ефективних програм.

– Залучення місцевого бізнесу до співфінансування освітніх програм є перспективним напрямом співпраці. Стимулювання партнерства між приватним сектором і громадами може забезпечити додаткові ресурси для освіти. Активне залучення мешканців до процесу прийняття рішень через відкриті обговорення є важливим інструментом для інформування громади та залучення нових ідей для фінансування освіти.

– Територіальні громади демонструють готовність ділитися успішними практиками та активно шукають ефективні підходи до фінансування та організації освіти дорослих, а також до аналізу потреб громади. Поширення цих практик та обмін досвідом є важливим для сталого розвитку цієї сфери на місцевому рівні. Значна частина громад покладає сподівання на прийняття закону, очікуючи, що це забезпечить системне фінансування та чіткі державні зобов'язання перед громадами. Окремі громади сподіваються, що закон сприятиме залученню додаткових державних ресурсів та стимулюватиме місцеві органи влади до інвестування в освіту дорослих. Деякі громади висловлюють обережність та скептицизм щодо потенційного впливу закону, підкреслюючи, що його результативність залежатиме від практики реалізації, що засвідчує важливість ефективних механізмів впровадження законодавчих ініціатив. Існують думки, що закон може лише частково поліпшити фінансування, і багато залежатиме від його імплементації на місцевому рівні та адаптації до потреб конкретних громад, що зумовлює необхідність гнучкого підходу до впровадження законодавства.

– Загалом, більшість громад позитивно оцінює потенціал прийняття Закону України про освіту дорослих у контексті покращення фінансування. Проте, існує розуміння важливості розробки чітких процедур імплементації та контролю за виконанням закону на місцевому рівні для забезпечення його ефективності.

3.2.Рекомендації

Проведене дослідження дозволяє сформулювати такі рекомендації для розвитку освіти дорослих в територіальних громадах України.

Рекомендації щодо фінансування освіти дорослих на місцевому рівні:

Щодо застосування стратегічного планування та системного підходу у сфері освіти дорослих:

- розпочати розробку стратегії розвитку освіти дорослих з урахуванням місцевих потреб та ресурсів; територіальним громадам, які мають окремі ініціативи, слід перейти до формування системного підходу шляхом розробки комплексної стратегії у сфері освіти дорослих;
- територіальним громадам, які перебувають на початковому рівні залученості до освіти дорослих, необхідно активізувати зусилля зі стратегічного планування, можливо, шляхом створення робочих груп та залучення експертів;
- активно вивчати та адаптувати досвід успішних прикладів реалізації стратегій розвитку освіти дорослих;
- територіальним громадам, які інтегрують питання освіти дорослих у ширші стратегії, слід розглянути можливість виділення освіти дорослих в окремий напрям для більш цілеспрямованого розвитку спеціалізованих програм.

Щодо покращення фінансового забезпечення освіти дорослих:

- здійснити перегляд місцевих фінансових політик, а також розглянути можливість збільшення частки місцевого бюджету, що виділяється на освіту дорослих, відображаючи пріоритетність цього напрямку;
- активно використовувати грантові платформи для залучення зовнішніх ресурсів;
- вивчати та впроваджувати такі стратегії, як співпраця з сусідніми громадами (партнерські програми), краудфандинг та створення платних освітніх програм;
- розвивати партнерські відносини з бізнесом, громадськими організаціями та волонтерами для залучення додаткових ресурсів;
- приділяти увагу програмам, спрямованим на підвищення кваліфікації, соціальну адаптацію вразливих верств населення та професійне навчання безробітних.
- враховувати потреби різних категорій населення, розвивати освітні ініціативи для літніх людей, ВПО, ветеранів війни, молодих батьків та інших соціальних груп.
- визначати розмір фінансування, орієнтуючись на потреби та запити мешканців громади;
- активно шукати та залучати додаткові джерела фінансування, включаючи державні програми, міжнародні гранти, кошти приватного сектору та самофінансування;

Щодо залучення бізнесу до розвитку освіти дорослих:

- проводити активні інформаційні кампанії для підвищення обізнаності бізнесу про важливість інвестування в освіту дорослих;

- розробляти та впроваджувати різноманітні та конкретні стимули для залучення бізнесу до фінансування освіти дорослих, враховуючи їхні потенційні вигоди;
- надавати пріоритетне фінансування програмам підвищення кваліфікації, що сприяють зростанню рівня зайнятості та економічному розвитку регіону.

Щодо оцінювання ефективності та прозорості у фінансуванні освіти дорослих:

- створити системи моніторингу та оцінки ефективності використання ресурсів та результативності фінансування освіти дорослих;
- регулярно проводити оцінку ефективності та результативності програм як критерій для подальшого фінансування;
- забезпечувати відкритість у фінансових процесах у сфері освіти дорослих та створення чіткої системи обліку витрат;
- розвивати спільні освітні програми з сусідніми громадами для оптимізації ресурсів та забезпечення ширшого доступу до освітніх послуг;
- активно ділитися успішними практиками та вивчати досвід інших громад у сфері фінансування та організації освіти дорослих;
- у разі прийняття Закону України «Про освіту дорослих», територіальним громадам слід активно брати участь у розробці та впровадженні механізмів його реалізації на місцевому рівні.

Результати дослідження підкреслюють нагальну потребу в підтримці територіальних громад з боку держави та інших зацікавлених організацій у питаннях розвитку освіти дорослих. Така підтримка має бути спрямована на формування системного підходу, поширення успішного досвіду та підвищення рівня освітньої політики на місцевому рівні, що сприятиме сталому розвитку громад у всіх аспектах.

Рекомендації щодо фінансування освіти дорослих на національному рівні:

- здійснення адаптації законодавства до місцевих потреб, що передбачає врахування необхідності гнучкого підходу до впровадження законодавства та його адаптації до потреб конкретних громад;
- надавати територіальним громадам необхідну ресурсну та методичну підтримку з розробки й реалізації стратегій розвитку освіти дорослих;
- створити цілісний фінансовий механізм підтримки освіти дорослих, що передбачає розширення можливостей для залучення грантів та міжнародної допомоги, а також стимулювання місцевих бюджетів.

Реалізація цих рекомендацій сприятиме сталому та рівномірному розвитку освіти дорослих в Україні, підвищенню якості освітніх послуг та соціально-економічному розвитку територіальних громад. Отже, для покращення фінансування освіти дорослих необхідна комплексна підтримка громад у розробці стратегій залучення коштів, оптимізації бюджетних витрат, підвищенні зацікавленості населення та бізнесу, а також у створенні стабільних умов для довгострокового планування. Інтеграція ефективних програм пошуку додаткових ресурсів може значно підвищити фінансову стабільність та якість освітніх ініціатив для дорослих.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- Андреев М. А., Бахрушин В. Є., Охрімівський А. М. Звіт про виконання дослідження. Публічне фінансування освіти дорослих в Україні у 2020 році та проєкт публічного фінансування освіти дорослих в Україні на 2021 рік. 2021р. URL https://www.dvv-international.org.ua/fileadmin/neighbors/Ukraine_p/Publications/State_policy_web.pdf
- Барановський М. Спроможність територіальних громад України: підходи до оцінки, регіональні відмінності, типізація. *Науковий вісник Чернівецького університету: Географія*. 2023. DOI: <https://doi.org/10.31861/geo.2023>
- Бюджетний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
- Виборчий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>
- Вінницька міська територіальна громада: офіційний сайт. URL: <https://rebuildukraine.in.ua/vinnyska-hromada-1.0>
- Європейська хартія місцевого самоврядування. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036#Text
- Казюк Я. (2023). Аналіз методик оцінювання спроможності територіальних громад, висновки, пропозиції. <https://pravo.org.ua/blogs/analiz-metodyk-otsinyuvannya-spromozhnosti-terytorialnyh-gromad-vysnovky-propozytsiyi/>
- Кириленко, О., Баранець, Я. Досвід забезпечення фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2020. № 3. С.54- 68.
- Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
- Методичні рекомендації щодо оцінки рівня спроможності територіальних громад. 2019. URL: <https://decentralization.ua/BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97.pdf>
- Миколаївська міська територіальна громада: офіційний сайт. URL: <https://rebuildukraine.in.ua/mykolaivska-hromada2>
- Нікопольська міська територіальна громада: офіційний сайт. URL: <https://www.nikopol-mrada.dp.gov.ua/>
- Новояворівська міська територіальна громада: офіційний сайт. URL: <https://novmiskrada.gov.ua/>
- Обухівська міська громада: офіційний сайт. URL: <https://obcity.gov.ua/>
- Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
- Про асоціації органів місцевого самоврядування: Закон України від 16.04.2009р № 1275-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1275-17#Text>
- Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022р № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/64/2022>

- Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
- Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування державної служби та місцевого самоврядування в період дії воєнного стану: Закон України від 12.05.2022 № 2259-IX. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T222259>
- Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/889-19>
- Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 № 157-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>
- Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014р № 1706-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1706-18>
- Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015р № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/156-19>
- Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
- Про освіту: Закон України від 05.09.2017р № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- Про основи національного спротиву: Закон України від 16.07.2021р № 1702-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text>
- Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020р. № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
- Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015р № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
- Про професійну (професійно-технічну) освіту від 10.02.1998р. № 103/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/103/98-%D0%B2%D1%80>
- Про ратифікацію Європейської Хартії місцевого самоврядування: Закон України від 15.07.1997р. № 452/97-ВР: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/452/97-%D0%B2%D1%80#Text>
- Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014р. № 1508-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1508-18>
- Про фахову передвищу освіту від 06.06.2019р. № 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2745-19>
- Проект Закону України від 10.02.2022 № 7039 (Одержаний ВР України). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JI06948A>
- Сколівська міська громада: офіційний сайт. URL: <https://stat.loda.gov.ua/community/skolivska-miska-gromada/>)
- Соціально-економічний аналіз для розробки проекту Стратегії Сколівської міської громади Львівської області, 2021. URL: <https://skole-rada.gov.ua/news/1640252961/>
- Сумська міська територіальна громада: офіційний сайт. URL: <https://smr.gov.ua/uk/miska-vlada/sumska-miska-terytorialna-hromada.html>

Трускавецька міська громада: офіційний сайт. URL: <https://tmr.gov.ua/article/rada-vpo-vyznachylasya-z-kerivnym-sklad/>

Формування критеріїв та методики оцінювання спроможності територіальних громад (аналітичне дослідження). 2023 р.
URL: https://decentralization.ua/uploads/attachment/document/1_D0%B8.pdf

UNESCO. *4th Global report on adult learning and education – Leave no one behind: Participation, equity and inclusion*. 2019. URL: <https://uil.unesco.org/adult-education/global-report>

ДОДАТКИ

Додаток А

Регіональний розподіл територіальних громад України, в яких здійснювався аналіз фінансування освіти дорослих

Регіон	Область	Територіальна громада	Особа, на ім'я якої надіслано запит (ПІБ, посада)
Західний	Львівська	Новояворівська міська територіальна громада	Новояворівський міський голова Володимир Мацелюх novoyavmiskrada@ukr.net
		Сколівська міська територіальна громада	Голова міської ради Романишин Микола Стефанович smiskrada@ukr.net
		Львівська територіальна громада	Андрій Іванович Садовий Міський голова Львова Sadovyi.Andrii@lvivcity.gov.ua
		Трускавецька територіальна громада	Андрій Кульчинський Міський голова prymalna.tmr@gmail.com
Східний	Дніпропетровська	Криворізька міська територіальна громада	Секретар міської ради в.о. міського голови Юрій Вілкул
		Нікопольська міська територіальна громада	Саюк Олександр Іванович Міський голова Нікополя E-mail: inform@nikopol-mrada.dp.gov.ua
Центральний	Київська	Броварська міська територіальна громада	Міський голова Сапожко Ігор Васильович info@brovary-rada.gov.ua
		Обухівська міська територіальна громада	Голова громади Левченко Олександр Миколайович rada@obcity.gov.ua Секретар міської ради Ільєнко Лариса Олександрівна vykonkom@obcity.gov.ua

	Полтавська	Полтавська міська територіальна громада	Тимчасовий в.о. міського голови ЯМЩИКОВА Катерина Леонідівна секретар міської ради cancelar@rada-poltava.gov.ua rada-poltava.gov.ua
	Вінницька	Вінницька міська територіальна громада	Сергій Анатолійович Моргунов Міський голова vinrada@vmr.gov.ua
Південний	Одеська	Білгород-Дністровська міська територіальна громада Ізмаїльська міська територіальна громада	Віталій Граждан Міський голова bdmr@bdmr.gov.ua Абрамченко Андрій В'ячеславович Міський голова Ізмаїла ispolkom@izmail.odessa.gov.a
	Миколаївська	Галицинівська територіальна громада Миколаївська територіальна громада	Назар Іван Васильович Сільський голова otggalitsinovo@gmail.com Голова громади Олександр Федорович Сенкевич mmva@dn.gov.ua
Північний	Чернігівська	Ніжинська міська територіальна громада	Олександр Михайлович Кодола Міський голова nemrada_post@cg.gov.ua
		Чернігівська міська територіальна громада	Секретар Чернігівської міської ради Ломако Олександр Анатолійович gorsovet@chernigiv-rada.gov.ua
Північно-Східний	Сумська	Сумська міська територіальна громада	Лисенко Олександр Миколайович Голова громади

Українська
Асоціація
Освіти
Дорослих

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА
«УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ
ОСВІТИ ДОРОСЛИХ»

вул. М. Берлінського, 9, м. Київ, 04060, тел.: +38 (067) 755 95 65

e-mail: info@uaod.org.ua , www.uaod.org.ua

№01-02/24 від 07.10.2024 р.

Голові Новоярівської
міської ради
Володимиру Мацелюху

Шановний пане Володимире!

Громадська спілка «Українська асоціація освіти дорослих» активно займається дослідженням розвитку системи освіти дорослих в Україні.

Ми прагнемо зібрати актуальні дані про те, як відбувається фінансування освіти дорослих у територіальних громадах. З цією метою ми проводимо анкетування, в якому просимо Вас взяти участь.

Будемо вдячні якщо Ви повідомите нам з якими перешкодами та викликами стикається Ваша громада при фінансуванні освіти дорослих; які успішні практики у фінансуванні та організації освіти дорослих було реалізовано у Вашій громаді та дасте відповіді на інші запитання анкети.

Отримана інформація буде використана для підготовки аналітичного звіту, який допоможе виявити сильні та слабкі сторони системи фінансування освіти дорослих в Україні та розробити рекомендації щодо її вдосконалення.

Зазначте, будь ласка, ПІБ, свою посаду та досвід роботи.

Будемо вдячні, якщо Ви зможете надати нам необхідну інформацію до 1.11.2024. посилаю на анкету

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSd_h-n9LXSvmpzGgWoXTwmNHgl_vSxz2MShwLZ0B9nfAAC_Ag/viewform

За додатковими питаннями просимо звертатися за вказаними контактами

+380955138572, Олена Кравченко olenakravchenko10@gmail.com

Голова Громадської спілки
«Українська асоціація освіти дорослих»

Лариса ЛУК'ЯНОВА

АНКЕТА

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSd_h-

[n9LXSvmpzGgWoXTwmNHgl_vSxz2MShwLZ0B9nfAAC_Ag/viewform](https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSd_h-n9LXSvmpzGgWoXTwmNHgl_vSxz2MShwLZ0B9nfAAC_Ag/viewform)

Scan me!

ШАНОВНІ ОЧІЛЬНИКИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД!

Освіта дорослих є важливою складовою сучасного суспільства. Саме завдяки впровадженню спеціальних освітніх програм відбувається професійний розвиток, соціальна інтеграція та особистісне зростання дорослого населення. Громада займає ключову роль у забезпеченні можливостей освіти дорослих, зокрема в контексті викликів та змін, що відбуваються у сучасному світі, де швидкі темпи технологічного прогресу, глобалізація та соціально-економічні трансформації вимагають постійного оновлення знань і навичок, задля підтримки конкурентоспроможності та ефективної адаптації до змін, зокрема до життя в умовах військового стану.

Громадська спілка «Українська асоціація освіти дорослих» вивчає підходи, які можуть стимулювати розвиток системи освіти дорослих в Україні, одним з яких, безумовно є фінансування.

Опитування спрямовано на вивчення практики фінансування освіти дорослих у територіальних громадах. Ми прагнемо зрозуміти, з якими труднощами Ви стикаєтеся, які ресурси використовуєте, а також які маєте успішні практики, що можуть бути впроваджені в інші громади. Отримана інформація буде використана для підготовки аналітичного звіту, який допоможе виявити сильні та слабкі сторони системи фінансування освіти дорослих в Україні та розробити рекомендації щодо вдосконалення підходів до фінансування освіти дорослих у територіальних громадах.

Дякуємо за Вашу участь!

1. Чи є у Вашій громаді стратегія розвитку освіти дорослих для підтримки безперервного навчання та професійного зростання мешканців.

- Так, стратегія розвитку освіти дорослих у громаді розроблена та успішно реалізується.
- Стратегію розроблено, але її впровадження відбувається дуже повільно
- Існують окремі ініціативи, але є потреба в систематичному підході.
- Стратегія наразі розробляється.
- Стратегія не розроблена, але є плани на майбутнє.
- Немає окремої політики або стратегії розвитку освіти дорослих
- Ні, але ми плануємо розробити таку політику найближчим часом
- Вважаємо такі дії недоцільними.

2. Чи є у Вашій громаді окремі Програми (або компоненти/складові більших Програм), які спрямовані на розвиток освіти, культури дорослих?

- Так, у нас є спеціальна Програми розвитку освіти дорослих у громаді.
- Маємо такі програми, які є складовими великих загальнодержавних/регіональних програм.

- Наразі таких програм немає, але плануємо ми працюємо над їх створенням.
- 3. Чи здійснюються у Вашій громаді фінансування освітніх/навчальних курсів освіти дорослих?**
- Так, фінансування повністю забезпечене місцевим бюджетом.
 - Так, часткове фінансування створюється через місцеві та зовнішні джерела.
 - Так, але лише окремі курси мають фінансову підтримку
 - Фінансування обмежене і не покриває всі витрати.
 - Ні, фінансування освіти дорослих не здійснюється.
 - Планується започаткувати фінансування таких курсів у найближчому майбутньому.
 - Фінансування епізодичне залежно від наявності ресурсів або зовнішньої підтримки.
 - Освітні/навчальні курси фінансуються за рахунок приватних ініціатив або донорів.
 - Освітні/навчальні курси освіти дорослих фінансуються за рахунок грантових коштів або міжнародної допомоги
 - Немає інформації про фінансування навчальних курсів освіти дорослих у громаді.
- 4. Які саме навчальні курси підтримуються фінансово у Вашій громаді?**
- Курси з іноземних мов, комп'ютерної грамотності.
 - Курси з розвитку професійних навичок, зокрема бухгалтерія, веб-дизайн тощо.
 - Курси з інформатики, психології, мовознавства та розвитку особистих навичок.
 - Курси для розвитку навичок, необхідних на ринку праці.
 - Курси з професійного розвитку.
 - Спеціалізовані тренінги для підприємців і власників малого бізнесу.
 - Заходи для соціальної інтеграції дорослих.
 - Вивчення іноземних мов.
 - Творчі майстер-класи з живопису, фотографії, кулінарії, рукоділля.
 - Заняття з йоги, фітнесу, оздоровчі спортивні заняття для людей літнього віку.
 - Навчальні курси є, але вони на самофінансуванні членів громади.
 - Навчальні курси для дорослих не фінансуються у нашій громаді.
- 5. З яких джерел здійснюється фінансування освіти дорослих у Вашій громаді? (можна обрати кілька варіантів)**
- Місцевий бюджет
 - Державні програми
 - Міжнародні гранти
 - Приватний сектор
 - Самофінансування
 - Інші (вказіть які саме)
- 6. Який відсоток від загального бюджету громади виділяється на освіту дорослих?**
- Менше 1%

- Від 1 до 5%
- Від 5 до 10%
- Більше 10%

7. Чи вистачає наявного фінансування для повного задоволення потреб у програмах освіти дорослих у Вашій громаді?

- Так, фінансування повністю задовольняє потреби громади
- Так, але є певні обмеження
- Фінансування частково покриває потреби, але не в повному обсязі.
- Ні, фінансування недостатнє для реалізації всіх програм
- Важко відповіді, потрібен додатковий аналіз.

8. Які нові джерела фінансування планується залучити для розвитку програм освіти дорослих у вашій громаді в найближчі роки?

- Гранти міжнародної організації
- Державні або обласні субвенції
- Партнерські програми з іншими громадами
- Немає планів залучити нові джерела фінансування

9. Які інноваційні підходи до фінансування програми освіти дорослих використовують у вашій громаді, і як вони сприяють залученню нових ресурсів або підвищенню ефективності освітніх ініціатив

- Впровадження краудфандингових заходів для залучення додаткових коштів від громадськості та місцевого бізнесу.
- Створення партнерських програм із приватними компаніями, які інвестують в освіту дорослих в обмін на підготовку кваліфікованих кадрів.
- Використання грантової платформи для залучення міжнародних і національних ресурсів на розвиток програми освіти дорослих.
- Співпраця із сусідніми громадами для спільного фінансування та організації навчальних програм, що дозволяють зменшити витрати.
- Впровадження дистанційного навчання як спосіб скорочення витрат на інфраструктуру та підвищення охоплення населення.
- Організація публічних заходів (конференцій, форумів) для залучення спонсорів та меценатів, зацікавлених у розвитку освіти дорослих.
- Створення платних освітніх програм, які частково покривають витрати та допомагають забезпечити стійкість фінансування.
- Залучення місцевих підприємців до програми корпоративної соціальної відповідальності з фокусом на освіту дорослих.
- Впровадження бюджетного планування на основі участі громади, де мешканці самі пропонують та обирають, які освітні проекти варто фінансувати.

10. Як використання грантів або міжнародної допомоги сприяє розвитку освіти дорослих у вашій громаді?

- Міжнародна допомога забезпечує покриття основних потреб у навчальних матеріалах і технічній підтримці.
- Завдяки гранту розширюється доступ до навчання для більшої кількості дорослих громади.
- Гранти та міжнародна діяльність сприяють розвитку інноваційних методик навчання в громаді.

- Фінансування з грантів допомагає залучати своїх спеціалістів та експертів.
- Використання міжнародних ресурсів частково компенсує нестачу місцевого фінансування.
- Вплив грантів незначний через їх короткостроковий характер або невеликий обсяг фінансування.
- Існують труднощі з ефективним використанням грантів через бюрократичні перепони або складні умови створення.
- Міжнародна допомога є лише тимчасовим покращенням, без довгострокових змін
- У нас немає грантів або міжнародної допомоги.

11. Яким чином у вашій громаді вирішуються питання недостатнього фінансування для реалізації програми освіти дорослих?

- Залучаються додаткові кошти з місцевого бюджету.
- Активно шукаємо грантові програми та міжнародну допомогу.
- Залучаємо підтримку місцевого бізнесу та партнерів.
- Оптимізуємо витрати, скорочуючи деякі програми або їх масштаби.
- Проводимо спільні освітні проекти з іншими громадами для зниження витрат.
- Програми освіти дорослих не реалізуються через шлюбне фінансування.
- Залучаємо добровольців та місцевих фахівців для проведення програми без додаткових витрат.
- Впроваджуємо платні освітні програми для часткового покриття витрат.
- Питання недостатнього фінансування поки не вирішується.
- Шукаємо інноваційні способи фінансування, такі як краудфандинг чи партнерські програми.

12. Як фінансові обмеження впливають на якість і доступність освітніх програм для дорослого населення вашої громади?

- Фінансові обмеження значно знижують якість освітніх програм та їх доступність для мешканців
- Деякі програми доводиться скорочувати або взагалі скасовувати через брак фінансування.
- Доступність програми залишається на належному рівні, але якість вимагається через обмежені ресурси.
- Фінансові обмеження не мають суттєвого впливу на якість, але обмежують кількість учасників.

13. Які стимули використовуються у вашій громаді для залучення приватного сектору до фінансування освіти дорослих?

- Надаються податкові пільги для бізнесу, які підтримують освітні програми
- Організуються партнерські проекти з підприємствами, де бізнес отримує вигоди від підготовки кадрів
- Проводяться інформаційні кампанії, щоб підвищити зацікавленість бізнесу в участі у фінансуванні освіти.
- Пропонуються можливості для бізнесу брати участь у співфінансуванні освітніх ініціатив.

14. Які програми освіти дорослих отримують пріоритетне фінансування у вашій громаді і чому?

- Програми підвищення кваліфікації працівників, що сприяють підвищенню рівня зайнятості та економічного розвитку громади.
- Програми соціальної адаптації для ветеранів та інших вразливих груп населення, щоб допомогти їм інтегруватися в суспільство.
- Професійне навчання для безробітних, задля зменшення рівня безробіття у громаді.
- Курси з підприємництва, оскільки вони сприяють розвитку малого бізнесу та створенню нових робочих місць.
- Програми цифрової грамотності, задля успішного використання нових технологій на робочих місцях і в повсякденному житті.
- Освітні ініціативи для людей похилого віку, що сприяє їх соціальній активності та інтеграції.
- Курси з іноземних мов для мешканців громади.
- Навчальні програми для молодих батьків, щоб підтримати розвиток сімейної освіти та виховання дітей.
- Освітні проекти для розвитку навичок психічного здоров'я, спрямовані на підвищення добробуту мешканців громади та психологічного здоров'я.
- Пріоритетного фінансування не виділяється.
- Така інформація відсутня.

15. Як громада визначає розмір фінансування для різних напрямів освіти дорослих (наприклад, професійне навчання, соціальна адаптація, особистісний розвиток)?

- Фінансування розподіляється на основі потреб і запитів громади
- Пріоритет надається напрямам, які мають найбільший попит серед мешканців громади.
- Розмір фінансування здійснюється на основі обсягу доступних ресурсів у місцевому бюджеті.
- Громада керує рекомендаціями державних програм та субвенцій.
- Фінансування розподіляється рівномірно між усіма напрямками освіти дорослих.
- Пріоритетне фінансування підтримує програми, які спрямовані на вирішення нагальних соціальних чи економічних проблем громади.
- Рішення про фінансування приймається після консультацій з місцевими освітніми установами та громадськими організаціями.
- Фінансування залежно від наявності зовнішніх джерел підтримки (грантів, міжнародної допомоги тощо).
- Громада приймає рішення на основі довгострокової стратегії розвитку освіти дорослих.
- Фінансування надається тим програми, які підтримують місцевий бізнес або приватних інвесторів.
- Це питання ще не розглядалося в громаді.

16. Наскільки ефективно використовують наявні фінансові ресурси для розвитку освіти дорослих у вашій громаді?

- Фінансові ресурси використовуються дуже ефективно, всі програми реалізуються вчасно і відповідно до плану.
- Ресурси використовуються задовільно, але є можливість для більш ефективного розподілу коштів.
- Фінансування ефективно здійснюється лише частково, через брак системного підходу та планування.
- Існують значні проблеми з ефективністю використання ресурсів через погане управління чи недостатню координацію.
- Наявні ресурси використовуються досить ефективно, але недостатнє фінансування обмежує реалізацію програми.
- Кошти використовуються мінімально ефективно через обмежений обсяг фінансування та проблеми з пріоритизацією програми.
- Важко сказати, ефективність використання ресурсів не оцінювалася.
- Фінанси витрачаються на окремі програми, але загальна ефективність не відповідає потребам громади.
- Ресурси реалізуються неефективно, програми реалізуються лише частково або взагалі не втілюються.
- Ефективність фінансування покращилася за рахунок оптимізації та залучення додаткових джерел фінансування.

17. Чи є у вашій громаді спеціальні програми для пошуку додаткових фінансових ресурсів (гранти, партнерські програми тощо) для підтримки освіти дорослих?

- Так, є програма для пошуку грантів і зовнішнього фінансування
- Проводяться окремі заходи для залучення додаткового ресурсу
- Немає спеціальної програми, але планується її розробка
- Пошук фінансових ресурсів не є пріоритетом
- Важко відповісти, не володію інформацію.

18. Які основні труднощі забезпечення фінансуванні освіти дорослих у Вашій громаді?

- Нестача коштів у місцевому бюджеті для фінансування освітніх програм дорослих.
- Склади із залученням грантів та зовнішніх джерел фінансування.
- Низький рівень цікавості місцевого бізнесу в інвестуванні в освіту дорослих.
- Відсутність чіткої стратегії фінансування освіти дорослих на рівні громади.
- Невизначеність із державними субвенціями або іншими формами фінансової підтримки.
- Високі адміністративні витрати, які обмежують фінансування освітніх програм.
- Недостатня кількість цих кваліфікаційних кадрів для реалізації освітніх програм при наявності фінансових ресурсів.
- Конкуренція з іншими пріоритетними програмами громади для фінансування.
- Труднощі довгостроковим плануванням фінансування через нестабільність бюджету.
- Відсутність інтересу серед дорослого населення до участі в освітніх програмах, що ускладнює обґрунтування витрат

19. Які кроки, на Вашу думку, необхідно зробити для покращення фінансування освіти дорослих у Вашій громаді?

- Збільшити фінансування з місцевого бюджету на підтримку освітніх програм дорослих.
- Розробити механізми залучення грантів та міжнародну допомогу для фінансування освітніх ініціатив.
- Оптимізувати наявні ресурси та витрати на освіту для підвищення ефективності використання коштів.
- Розробити та впровадити стратегію довгострокового фінансування освіти дорослих на рівні громади.
- Розробити спеціальні податкові стимули для бізнесу, які інвестують в освітні програми дорослих.
- Покращити співпрацю з державними органами для залучення додаткових державних субвенцій.
- Організувати інформаційні кампанії для популяризації програми освіти дорослих та залучення більшого фінансування.
- Запровадити платні курси для часткового фінансування освітніх програм для дорослих.
- Залучити волонтерів та експертів для проведення освітніх програм з мінімальними витратами.
- Впровадити платні освітні програми для часткового покриття витрат та забезпечення стійкості фінансування.
- Підвищити прозорість та підзвітність у використанні фінансових ресурсів для збільшення довіри інвесторів та донорів.
- Організувати спільні освітні об'єкти із сусідніми громадами для зменшення витрат та обміну ресурсами.
- Розробити програми менторства та навчання для підтримки безкоштовних або низьковартісних освітніх ініціатив.
- Провести аналіз потреб громади та розробити пріоритетні напрями фінансування освітніх програм.

20. Які успішні практики щодо фінансуванні та організації освіти дорослих було реалізовано у Вашій громаді і, якими Ви би хотіли поділитися з колегами?

- Залучення місцевого бізнесу до співфінансування освітніх програм для підготовки фахівців, торгівлі на ринку праці.
- Реалізація грантових проєктів, що дозволили розширити освітні можливості для дорослого населення.
- Організація спільних освітніх програм із сусідніми громадами для зниження витрат і підвищення якості навчання.
- Запровадження системи співфінансування програми, де частина витрат покриває громада, а частина – самі учасники програми.
- Проведення безкоштовних курсів для малозабезпечених груп населення для підтримки місцевих благодійників і національних фондів.
- Використання платформи дистанційного навчання для скорочення витрат на організацію очних курсів і залучення ширшої аудиторії.
- Організація публічних заходів, спрямованих на популяризацію освіти дорослих, за підтримку місцевих організацій.
- Інтеграція освітніх програм для дорослих з програмами соціальної адаптації для ветеранів та інших уразливих груп.

- Використання досвіду міжнародних проектів для розвитку власних освітніх ініціатив та залучення міжнародних партнерів
- Інші (вказіть, які саме _____)

21. Як, на Вашу думку, ефективно провести аналіз потреб громади та розробити пріоритетні напрями фінансування освітніх програм для дорослих

- Провести опитування серед мешканців громади для визначення їхніх освітніх потреб та пріоритетів.
- Провести аналіз наявних статистичних даних щодо зайнятості та освітнього рівня дорослого населення.
- Організувати фокус-групи з представниками різних соціальних і професійних груп для глибшого розуміння потреб у навчанні.
- Залучити місцеві підприємства та роботодавців до отримання відповіді на дослідження, які навички та кваліфікація потрібні на ринку праці.
- Співпрацювати з освітніми/науковими установами та експертами для проведення аналізу щодо актуальних освітніх потреб дорослих представників громади.
- Організувати відкриті публічні обговорення, де мешканці повинні висловлювати свої пропозиції щодо останніх освітніх програм.
- Використовувати міжнародний досвід та найкращі практики для адаптації освітніх ініціатив до місцевих умов.
- Проводити регулярний перегляд освітніх програм із залученням роботодавців, соціальних служб тощо для коригування напрямів фінансування відповідно до змін в освітніх потребах громади.

22. Як Ви вважаєте, прийняття Закону України про освіту дорослих може сприяти покращенню фінансування освіти дорослих у Вашій громаді?

- Так, закон допоможе забезпечити системне фінансування та чіткі державні зобов'язання перед громадами.
- Так, це дозволить залучити додаткові державні ресурси та стимулювати місцеві органи влади інвестувати в освіту дорослих.
- Частково, закон може покращити фінансування, але багато що залежить від його імплементації на місцевому рівні.
- Закон може допомогти, але основним викликом є недостатній місцевий бюджет, а не законодавча база.
- Важко сказати, поки невідомо, як саме закон буде впроваджуватися на практиці.
- Ні, після закону не вирішити питання фінансування, остання проблема лежить у площині недостатнього фінансування на національному рівні.
- Закон створити правові основи, але потрібно буде розробити конкретні механізми фінансування на рівнях громади.
- Ні, більший вплив на фінансування мають місцеві ініціативи та залучення зовнішніх ресурсів, ніж законодавчі акти.
- Закон може спростити процес отримання грантів і міжнародної допомоги на освіту дорослих.
- Закон може сприяти кращій координації між державою і громадами, що в свою чергу посилить фінансову підтримку освітніх програм.

Питання для проведення опитування у фокус-групі з посадовими особами органів місцевого самоврядування

1. Чи відбулися, і які саме, зміни щодо фінансування освіти дорослих з початком повномасштабної війни у вашій ТГ?
2. Чи знайомі з проектом закону про освіту дорослих?
3. Чи здійснюється у вашій громаді моніторинг фінансування освіти дорослих? Якщо так, то як саме?
4. Як ви оцінюєте ефективність використання ресурсів (фінансові, матеріальні, кадрові), які виділяються на розвиток освіти дорослих у вашій громаді?
5. Які ваші очікування від реалізації проекту закону про освіту дорослих?
6. Який обсяг фінансування виділяється на освіту дорослих у вашій громаді в поточному році?
7. Як розподіляються кошти між різними програмами та ініціативами з освіти дорослих?
8. Які критерії використовуються для визначення пріоритетів фінансування освіти дорослих?
9. Як змінилося фінансування освіти дорослих за останні 5 років?
10. Які чинники впливають на обсяг фінансування освіти дорослих у вашій громаді?
11. Як ви оцінюєте ефективність використання коштів, виділених на освіту дорослих?
12. Які показники використовуються для оцінки ефективності фінансування освіти дорослих?
13. Які заходи вживаються для забезпечення прозорості та підзвітності у використанні коштів, виділених на освіту дорослих?
14. Як ви оцінюєте співвідношення між витратами на освіту дорослих та результатами, які досягаються?
15. Як вплинула повномасштабна війна на фінансування освіти дорослих у вашій громаді?
16. Які зміни були внесені до системи фінансування освіти дорослих у зв'язку з війною?
17. Які додаткові потреби у фінансуванні освіти дорослих виникли внаслідок війни?
18. Які заходи вживаються для залучення додаткових коштів на освіту дорослих в умовах війни?:
19. Які плани щодо розвитку фінансування освіти дорослих у вашій громаді на найближчі роки?
20. Які нові джерела фінансування освіти дорослих плануєте залучити?
21. Які ваші пропозиції щодо покращення системи фінансування освіти дорослих в Україні?
22. Які виклики та можливості ви бачите у розвитку фінансування освіти дорослих у майбутньому?
23. Які організації та установи співпрацюють з вашою громадою у сфері фінансування освіти дорослих?
24. Які успішні практики фінансування освіти дорослих ви можете назвати?
25. Які рекомендації ви можете дати іншим громадам щодо покращення фінансування освіти дорослих?

Українська
Асоціація
Освіти
Дорослих

ГРОМАДСЬКА СПІЛКА
«УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ
ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ»

вул. М. Берлінського, 9, м. Київ, 04060, тел.: +38 (095) 51 38572

e-mail: info@uaod.org.ua , www.uaod.org.ua

Голові Гатненської
сільської ради
Олександрю Паламарчуку

Шановний пане Олександрє!

Громадська спілка «Українська асоціація освіти дорослих» звертається до Вас із проханням посприяти в проведенні опитування щодо фінансування освіти дорослих у Вашій громаді. Нашою метою є вивчення актуального стану та виявлення ефективних практик, а також перешкод і викликів, із якими зіштовхуються органи місцевого самоврядування при організації та фінансуванні освіти дорослих.

Хочемо відзначити, що деякі представники Вашої громади вже мали можливість безкоштовно підвищувати кваліфікацію завдяки співпраці з нашою ГС «Українська асоціація освіти дорослих». Ми сподіваємося, що цей позитивний досвід може надихнути й інших фахівців долучитися до розбудови якісної системи освіти дорослих на місцевому рівні.

Задля проведення дослідження ми підготували перелік питань. Просимо Вас посприяти у залученні посадових осіб або інших зацікавлених представників громади до участі в опитуванні. Відповіді можна надати в одному з двох форматів: усно (наш представник може приїхати до Вашої громади й провести інтерв'ю) або онлайн (просто перейдіть за посиланням <https://forms.gle/KmQPWELpqtA1xk8a8> або відсканувати доданий QR код і заповніть анкету у зручний час).

Також просимо повідомити зручний для Вас час зустрічі, щоб ми могли детальніше обговорити всі організаційні питання. Ми готові до діалогу та відкриті для обговорення будь-яких пропозицій або додаткових ідей щодо покращення процесу спілкування. Якщо у Вас виникнуть думки чи зауваження з цього приводу, просимо повідомити нам у зручний спосіб.

Зібрана інформація допоможе нам підготувати аналітичний звіт, у якому будуть відображені сильні та слабкі сторони системи фінансування освіти дорослих в Україні, а також рекомендації щодо її вдосконалення.

Якщо у Вас виникнуть додаткові запитання або потрібна буде додаткова інформація чи консультації, просимо звертатися вказаними контактами:

+380955138572, Олена Кравченко kravchenko@uaod.org.ua

Голова Громадської спілки
«Українська асоціація освіти дорослих»

Лариса ЛУК'ЯНОВА

ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ УКРАЇНИ
Звіт за результатами дослідження

Підписано до друку ... р.
Формат 60x84/8. Ум. друк. арк. 10,93.
Наклад 50 прим. Зам. № ...

Дослідження проведене за фінансової підтримки
Міністерства економічного співробітництва та розвитку Німеччини.

Видавець і виготовлювач: ТОВ «Талком».
м. Київ, вул. Львівська, 23,
тел./факс (044) 424-40-69, 424-56-26.
E-mail: ukraina.vdk@email.ua.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4538 від 07.05.2013.

За сприяння

Федеральне Міністерство
економічного співробітництва
та розвитку